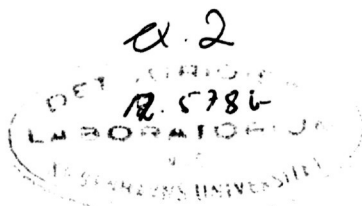

BETÆNKNING om STATENS KUNSTFOND

*Afgivet af det af
ministeriet for kulturelle anliggender
nedsatte udvalg af 1974
om støtte til kulturlivet.*

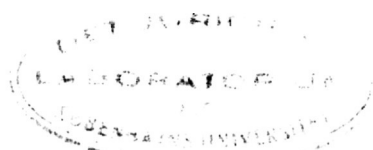
BETÆNKNING NR. 783

KØBENHAVN 1976

Statens trykningskontor
ISBN 87-503-2107-2
UnOO-16-bet

Indholdsfortegnelse;

	<u>Side</u>
I. Indledning.....	5
II. Det juridiske grundlag for støtten til skabende kunstnere.....	8
A. Tiden før Kunstfondloven af 1956..	s. 8
B. Lov om oprettelse af Statens Kunst- fond og Eckersberg-Thorvaldsen Fonden af 1956 og 1962.....	s. 9
C. Loven om Statens Kunstfond fra 1964.....	s.10
D. Tiden efter loven om Statens Kunst- fond af 1964.....	s.11
III. Den gældende ordning.....	13
A. Fondets virkeområde.....	s.13
B. Anvendelse af fondets midler....	s.13
C. Ledelsen af Statens Kunstfond	s.14
D. Størrelsen af fondets rådighedssum	s.17
IV. Omtale af aktiviteter, som støttes af Statens Kunstfond.....	22
A. Udsmykningsopgaver.....	s. 22
B. Statens Kunstfonds direkte støtte til skabende kunstnere.....	s.34
C. Statens Kunstfonds indkøb af bil- dende kunst.....	s.40
D. Sammenfattende bemærkninger....	s.41
E. Støtte til efterladte efter kunst- nere.....	s.42
V. 3-mands udvalgenes praksis og synspunkter i forbindelse med administration m.v. af Statens Kunstfonds dispositionsbeløb.....	45
1. Udsmykningsopgaver.....	s.45
2. Det litterære udvalgs administra- tion.....	s.46
3. Indkøbsudvalgets administration m.v.....	s.48
4. Tonekunstudvalgets administration	s.49
5. Udvalget for kunsthåndværks admi- nistration.....	s. 50
VI. Hædersgaver og statsydelse.....	52

	Side
VII. Kunst- og kunstnerstøtte i Island, Finland, Norge og Sverige.....	58
1. Island.....	s. 58
2. Finland.....	s. 58
3. Norge.....	s. 59
4. Sverige.....	s. 63
VIII. Udvalgets almindelige bemærkninger.....	67
1. Udsmykningsopgaver.....	s.70
Billedhuggeren Henning Damgaard-Sørensens særudtalelse.....	s.75
2. Direkte støtte til kunstnerne	s.83
3. Indkøb af kunstværker.....	s.86
Billedhuggeren Henning Damgaard-Sørensens særudtalelse.....	s.90
4. Hædersgaver og statsydelse.....	s.92
5. Støtte til efterladte efter kunstnere.....	s. 97
6. Forslag om ændring i forbindelse med genbeskikkelse af medlemmer af repræsentantskabet i Statens Kunstfond.....	s. 97
7. Udvalgets bemærkninger om Det danske Akademi.....	s.99

Bilagsfortegnelse;

1. Udvalgets skrivelse af 4.december 1975 til ministeren for kulturelle anliggender	103
2. Lov nr. 275 af 18.juni 1969 om Statens Kunstfond.....	111
3. Ministeriet for kulturelle anliggenders bekendtgørelse af 26.februar 1970 om Statens Kunstfond.....	115
4. Sammenligning mellem statsbevillinger til kunst- og kunstnerstøtte i Finland, Norge, Sverige og Danmark.....	119

Kap. I. Indledning.

I den erklæring, daværende statsminister Poul Hartling afgav i folketinget i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 2, den 8. januar 1974, hed det bl.a.:

"Med de erfaringer, der på det kunstnerisk-kulturelle område er indhøstet siden oprettelsen af ministeriet for kulturelle anliggender, agter regeringen at lade foretage en fordomsfri undersøgelse af de gældende tilskuds- og støtteordninger til kunstneriske og kulturformidlende formål. Regeringen vil lægge vægt på at få en bred belysning af, om den offentlige støtte skønnes at have opfyldt de oprindeligt tilsigtede formål, og om der måtte findes områder, hvor administrationen lader sig forenkle, eller hvor afgørelser mere hensigtsmæssigt findes at burde henlægges til myndighederne på lokalt plan."

(Folketingstidende 1973/74, spalte 104-105).

I overensstemmelse hermed besluttede man at nedsætte et udvalg, hvis medlemmer beskikkedes ved skrivelse af 12. februar 1974, som havde følgende ordlyd:

"Som anført i statsministerens erklæring i folketinget den 8. januar 1974 har regeringen besluttet at lade foretage en fordomsfri undersøgelse af de gældende tilskuds- og støtteordninger til kunstneriske og kulturformidlende formål under ministeriet for kulturelle anliggender på baggrund af de erfaringer, der er indhøstet siden dettes oprettelse i 1961. Ved denne undersøgelse vil man lægge vægt på at få en bred belysning af spørgsmålet om, hvorvidt den offentlige støtte skønnes at have opfyldt de formål, der oprindeligt var tilsigtede, og om der eksisterer sagsområder, hvor administrationen lader sig forenkle, eller hvor afgørelser mere hensigtsmæssigt skønnes at burde henlægges til myndigheder på lokalt plan.

Ministeriet for kulturelle anliggender har til at foretage denne undersøgelse besluttet at nedsætte et udvalg, som man herved beskikker Dem som medlem af.

I forbindelse med den ønskede undersøgelse vil ministeriet finde det ønskeligt, at udvalget i det omfang, forholdene viser sig sammenlignelige, foretager en bedømmelse af, hvorledes tilsvarende kunstneriske og kulturelle støtte-

ordninger er gennemført og har virket i de Øvrige nordiske lande, og tillige afgiver en udtalelse om, hvorvidt en eller flere af disse ordninger må antages at kunne tjene som forbillede ved en eventuel justering eller ændring af de danske regler indenfor det eller de tilsvarende eller beslægtede områder.

Udvalget er bemyndiget til også at inddrage andre spørgsmål, som udvalget måtte finde relevante, og er i øvrigt berettiget til at tilkalde fornøden sagkyndig bistand."

udvalget fik følgende sammensætning:

Amtmand Sigurd Wechselmann (formand).
Fhv. kirkeminister Dorte Bennedsen.
Lektor, cand.polit. Mette Koefoed Bjørnsen.
Museumsinspektør Else-Marie Boyhus.
Landsretssagfører Hanne Budtz.
Billedhuggeren Henning Damgaard-Sørensen.
Fhv. folketingsmedlem Gunhild Due.
Amtsrådsmedlem Helga Hørlück.
Højskoleforstander K.E. Larsen.
Borgmester, fhv. minister Camma Larsen-Ledet.
Journalist Janne Normann.
Kontorchef W. Weincke.

Sekretariatsopgaverne er med kontorchef W. Weincke som chef varetaget af fuldmægtig Hans Jacob Kjær og fuldmægtig Eva Paulsen, begge ministeriet for kulturelle anliggender .

Efter at være blevet valgt til folketinget ved valget den 9. januar 1975 blev fhv. kirkeminister Dorte Bennedsen den 14. maj 1975 efter anmodning fritaget for hvervet som medlem af udvalget.

Samtidig hermed blev organisationssekretær Søren Hansen beskikket til medlem.

Efter anmodning blev landsretssagfører Hanne Budtz ved skrivelse af 10. november 1975 fra ministeriet for kulturelle anliggender fritaget som medlem af udvalget

Udvalget har afholdt 25 møder.

På udvalgets første møde den 15. marts 1974 besluttede man at påbegynde udvalgsarbejdet med udgangspunkt i støtte- og tilskudsordningerne efter loven om Statens Kunstfond, herunder statsydelse og hædersgaverne på de årlige finanslove samt andre nært beslægtede ordninger, og denne betænkning omhandler udelukkende dette arbejde.

Som det nærmere vil blive omtalt i de efterfølgende kapitler, har udvalget under sine overvejelser haft lejlighed til at drøfte spørgsmål vedrørende Statens Kunstfond med repræsentanter for fondets repræsentantskab, 3-mands udvalgene og fondets sekretariatschef.

Ligeledes har udvalget drøftet en række spørgsmål om Det danske Akademi med repræsentanter for dette, jfr. nærmere herom kap.VIII side 99 .

Efter anmodning fra ministeriet for kulturelle anliggender af 12. november 1975 afgav udvalget den 4.december s.a. en kortfattet, foreløbig orientering om forløbet af det hidtidige arbejde. Denne skrivelse er optaget som bilag 1 til betænkningen (se side 103).

Kap. II. Det juridiske grundlag for støtten til skabende kunstnere.

A. Tiden før Kunstfondloven af 1956.

I forbindelse med omtalen af de forskellige støtteformer inden for Statens Kunstfond (nedenfor kap. IV.) vil der kortfattet blive redegjort for tidligere praksis indenfor hvert af disse områder. I overensstemmelse hermed indskrænker dette kapitel sig til en omtale af retsgrundlaget m.v. for støtten til de skabende kunstnere.

Som i adskillige europæiske lande har der også her i landet været tradition for direkte statslige tilskud til de skabende kunstnere i form af hædersgaver, årlige faste beløb eller eengangsudbetalinger.

Kunstlivet i begyndelsen af 1700-tallet blev fremelsket af staten, som ud fra samfundsmæssige nyttesynspunkter bevidst investerede i kunst. Afgørende blev oprettelsen af et kunstakademi, der fik midler til at yde økonomisk støtte i form af bl.a. rejsestipendier til talentfulde arkitekter, billedkunstnere samt kunsthåndværkere. Ved siden af støtten fra Kunstakademiet modtog mange kunstnere støtte fra statsmagten og statsfonde, hvoraf der kan være grund til at nævne den i 1765 oprettede fond "Ad Usus Publicos", som investerede i udbygningen af industri, håndværk, havebrug og i videnskab og kunst, og hvorfra en lang række musikere, komponister og forfattere fik støtte.

Fælles for de forskellige tilskudsordninger var, at de blev ydet den enkelte kunstner direkte og til fremme af dennes talent. Offentlig støtte til fremme af selve **kunst**-skabelsen, den kunstneriske produktion, forekom sjældent, og kun helt tilfældigt blev der af staten stillet midler til rådighed til f.eks. billedkunstneriske udsmykninger eller kunsterhvervelser. Direkte offentlig støtte til fremme af

kunstfrembringelser inden for musik- og litteraturområdet er der næppe eksempler på.

Med den frie forfatning i 1849 påbegyndtes en periode præget af en kraftig nedgang i størrelsen af de beløb, det offentlige stillede til rådighed til støtte af kunsten.

I finansåret 1864/65 andeog bevillingerne til kunst således godt 3 procent af undervisningsministeriets **budget**-bidrag på finansloven. I finansåret 1953/54 androg den tilsvarende andel knapt 1 promille. Selv om sammenligninger af denne art bl.a. på grund af stedfundne ressortomlægninger og ændrede byrdefordelinger ofte vil være behæftet med stor usikkerhed, afspejler de her nævnte tal dog en klart nedadgående tendens.

B. Lov om oprettelse af Statens Kunstfond og Eckersberg-Thorvaldsen Fonden af 1956 og 1962.

Kunstfondloven, hvis tilblivelse og indhold nærmere vil blive omtalt i kap. iv om Statens Kunstfonds udsmykningsopgaver, var skelsættende derved, at den stræbte imod at stimulere kunstskaelsen, den kunstneriske produktion, gennem statsfinansiering helt eller delvis af billedkunstnerisk udsmykning af offentligt tilgængelige bygninger og anlæg.

Til dette formål blev der i loven afsat et årligt beløb på 700.000 kr. Dette beløb blev ved lovrevisionen i 1962 forhøjet til 1,5 mill. kr.

Ved siden af støtten til billedkunstneriske udsmykningsopgaver indebar 1956-loven, at der åbnedes adgang til ydelse af direkte støtte til danske bildende kunstnere og deres efterladte. Eckersberg-Thorvaldsen Fondet fik således et årligt beløb til "understøttelse af ældre fortjente danske kunstnere eller disses efterladte samt subsidiært til støtte for talentfulde unge kunstnere". Beløbet, der oprindeligt var på 75.000 kr. årligt, blev ved lovrevisionen i 1962 forhøjet til 200.000 kr.

C. Loven om Statens Kunstfond fra 1964.

Kort tid efter oprettelsen af ministeriet for kulturelle anliggender i 1961 udarbejdede et af regeringen nedsat kulturudvalg et forslag til dels en udbygning af de bestående støtteordninger, dels til fastsættelsen af en helhedsordning for statens ydelser. Kulturudvalgets opfattelse var, at problemerne for billedkunstnere, forfattere og komponister kunne behandles efter samme retningslinier.

Grundlæggende for forslaget var den enkle betragtning, at den del af vort kulturelle liv, som bæres af kunsten i dens forskellige udtryksformer, har som nødvendig forudsætning, at der skabes kunst. Derfor måtte der sættes ind med en forøget offentlig indsats direkte til forbedring af vilkårene for kunstskaabelsen, den kunstneriske produktion.

Lov nr. 170 af 27. maj 1964 om Statens Kunstfond bygger på disse betragtninger.

Lovens § 1 har følgende ordlyd:

"Til fremme af dansk skabende kunst indenfor den bildende kunst, den litterære kunst og tonekunsten oprettes et fond under navnet Statens Kunstfond."

Kunstfondets årlige rådighedsbeløb blev fastsat til 4,2 mill. kr., hvoraf 4 mill. kr. var afsat til egentlige støtteforanstaltninger og 200.000 kr. til administration.

Da de hovedprincipper, der blev udformet i 1964-loven om Statens Kunstfond, fortsat er gældende, henvises der for så vidt angår lovens indhold til afsnittet om den gældende ordning kap. III, side 13 .

D. Tiden efter loven om Statens Kunstfond af 1964.

Efter § 8 i 1964-loven om Statens Kunstfond skulle loven optages til revision senest i folketingsåret 1967/68.

Ved lov nr. 210 af 31. maj 1968 blev revisionen udskudt til folketingsåret 1968/69.

Forslaget til revision af loven, der blev fremsat i foråret 1969, byggede på de principielle synspunkter fra 1964-loven, idet det dog skal anføres, at fondets virkeområde blev udvidet til også at omfatte kunsthåndværk og den kunstneriske formgivning, og at man i konsekvens af denne udvidelse foreslog det samlede rådighedsbeløb forhøjet til 5,8 mill. kr. Loven blev enstemmigt vedtaget i folketinget den 12. juni 1969 (Folketingstidende 1968/69 spalte 8172).

Ved lov nr. 36 af 26. januar 1973 blev rådighedsbeløbet under hensyn til pris- og lønstigninger forhøjet til 6,8 mill. kr.

I henhold til § 8, stk. 3, i lov nr. 195 af 29. marts 1974 om ændring af lov om Statens Kunstfond er lovrevisionen udskudt til "senest i folketingsåret 1975/76".

I bemærkningerne til lovforslaget udtales herom bl.a. (Folketingstidende 1973/74 tillæg A, spalte 536):

"Forslaget om en yderligere udskydelse af lovens revision skal ses som led i regeringens fortsatte finanspolitiske stramning og tilbageholdenhed overfor ny udgiftskrævende lovgivning, idet man er af den opfattelse, at der ikke vil være grundlag for at foretage en egentlig revision af loven, uden at dette samtidig kan medføre en forhøjelse af fondets årlige bevilling."

Lovforslaget blev ved 3die behandling den 22. marts 1974 vedtaget med 104 stemmer mod 30 (F.T. 1973/74 spalte 4044) som lov nr. 195 af 29. marts 1974 om ændring af lov om Statens Kunstfond.

Ifølge lovens stk. 3 skulle loven som nævnt optages til revision "senest i folketingsåret 1975/76".

Med henblik herpå blev der den 19. december 1975 fremsat forslag til lov om ændring af lov om Statens Kunstfond, hvorefter lovens revision foreslås udskudt til

folketingsåret 1976/77. I bemærkningerne til lovforslaget hedder det bl.a.:

"Når der nu fremsættes forslag om yderligere udskydelse af lovens revision, skyldes det, at lovgivningen om Statens Kunstfond fortsat er under overvejelse i det i 1974 nedsatte udvalg vedrørende støtte til kulturlivet, og at man er af den opfattelse, at det vil være uhensigtsmæssigt at foretage nogen revision af loven, herunder også forhøjelse af fondets rådighedssum, forinden resultaterne af dette udvalgs arbejde foreligger. Det kan i denne forbindelse oplyses, at udvalget forventes at ville fremkomme med en særlig indstilling om problemerne vedrørende lovgivningen om Statens Kunstfond i løbet af foråret, og forslag om en egentlig revision af loven forventes at kunne fremsættes i næste folketingsår."

Lovforslaget blev vedtaget ved 3.behandling den 13.februar 1976 med 120 stemmer for og 24 imod (F.T.1975/76 spalte 5963) og stadfæstet som lov nr. 57 af 25.februar 1976 om ændring af lov om Statens Kunstfond.

Kap. III. Den gældende ordning.

Som foran i kap. II side 11 anført bygger 1969-loven og de senere love om Statens Kunstfond i alt væsentligt på de principper, der blev fastsat i 1964-loven.

I bemærkningerne til forslaget til 1964-loven hedder det bl.a. (F.T. 1963/64 tillæg A, spalte 919):

"Lovforslaget tilsigter at fremme dansk skabende kunst ved direkte støtte til bevarelse og udvikling af den talentfulde kunstners skabende evner og ved at stimulere til en øget kunstnerisk produktion, så samfundet som helhed kan få større del i de kunstneriske frembringelser."

A. Fondets virkeområde.

Fondets virksomhed omfatter efter lovens § 1 den bildende kunst, den litterære kunst, tonekunsten og efter lovrevisionen i 1969 kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning. Ved 1969-loven åbnedes der endvidere i § 1, stk. 3, mulighed for, at fondets virksomhed kan udstrækkes til andre former for kunstnerisk skaben, som bør side-stilles med foran nævnte kunstneriske udtryksformer, og som ikke kan få statsstøtte efter anden særlig lovgivning.

B. Anvendelsen af fondets midler.

Efter lovens § 2 anvendes fondets midler til følgende formål:

- a) Ydelser til kunstnere indenfor den bildende kunst, den litterære kunst, tonekunsten samt siden 1. juli 1969 kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning, ligesom ydelser endvidere - ligeledes siden 1. juli 1969 - kan tildeles kunstnere indenfor andre former for

kunstnerisk skaben, som bør sidestilles med de foran angivne kunstneriske udtryksformer, og som ikke kan få statsstøtte efter anden særlig lovgivning.

- b) Indkøb af bildende kunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivne arbejder.
- c) Afholdelse af udgifter til billedkunstnerisk udsmykning af statens bygninger og anlæg samt ydelse af tilskud til udsmykning af kommunale bygninger eller andre for offentligheden eller videre kredse tilgængelige bygninger og anlæg.
- d) Andre foranstaltninger, der er egnede til at opfylde fondets formål.
- e) Støtte til efterladte efter de under a) nævnte kunstnere.

C. Ledelsen af Statens Kunstfond.

Som anført i bemærkningerne til forslaget til 1964-loven om Statens Kunstfond har man bestræbt sig på at indrette en administrationsform, der er enkel og praktisk og som sikrer, at bevillingerne administreres af kyndige indenfor den pågældende kunststart, og som endvidere indebærer, at disse kyndige skal stå til ansvar for udøvelsen af deres hverv overfor en alsidig sammensat gruppe af repræsentanter for kunst, kultur og politik.

1) Fondets bestyrelse.

Efter lovens § 3, stk. 1, ledes fondet af en bestyrelse bestående af formændene for de nedenfor under 2) omtalte udvalg. Bestyrelsen vælger selv sin formand.

I bemærkningerne til § 3 i forslaget til lov om Statens Kunstfond fra 1964 er bestyrelsens opgaver nærmere præciseret (F.T. 1963/64 tillæg A, spalte 925):

"Det bliver bestyrelsens opgave at koordinere de tre udvalgs arbejde ved at træffe principielle og generelle

beslutninger og at fastlægge almindelige retningslinier for fondets virksomhed indenfor de i loven eller af ministeren i henhold til forslaget § 7 givne rammer. Bestyrelsen virker tillige som mellemlid mellem de kunstkyndige udvalg på den ene side og repræsentantskab og minister på den anden side. Princippet om kunstnerisk selvstyre under ansvar over for repræsentantskabet gennemføres fuldt ud derved, at bestyrelsen består af formændene for de tre af kunstkyndige sammensatte udvalg."

Efter § 3, stk. 2, aflægger bestyrelsen årligt rapport og regnskab for fondets virksomhed og efter § 3, stk. 3, indsendes regnskab og beretning til ministeren for kulturelle anliggender gennem det nedenfor under 3) omtalte repræsentantskab.

2) 3-mands udvalgene.

Fra første færd har hovedorganerne i fondets virksomhed været udvalgene, der hver består af tre kunstkyndige medlemmer. Der er for øjeblikket 5 udvalg: 2 for den bildende kunst (indkøbsudvalget og udsmykningsudvalget), 1 for den litterære kunst, 1 for tonekunsten og siden 1969 1 for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning.

Det påhviler udvalgene at administrere fondets midler, d.v.s. at hvert udvalg træffer endelig afgørelse om anvendelsen af de midler, der er bevilget til den pågældende kunstart. Udvalgene fordele således de 3-årige stipendier og afgør, hvorledes rådighedssummerne til udsmykning, kunstindkøb, engangsydelser og støtte til efterladte skal fordeles.

Der pålægges herved udvalgene en meget stor og arbejdskrævende opgave, der kun lader sig løse på basis af en bred og til stadighed fuldstændig S jour-ført orientering indenfor den pågældende kunstart. En naturlig konsekvens af denne administrationsform, der lægger et stort ansvar og arbejde på ganske enkelte personer, er, at medlemmernes funktionstid bør være relativ kort. I overensstemmelse hermed er det i § 4, stk. 3, fastsat, at funktionstiden for udvalgsmedlemmerne er 3 år, og at umiddelbart genvalg

ikke kan finde sted. Medlemmerne beskikkes af ministeren for kulturelle anliggender; for de 2 medlemmers vedkommende efter indstilling fra repræsentantskabet (jfr. nedenfor under 3) og for det tredje medlems vedkommende efter indhentet udtalelse fra repræsentantskabet. Ministeren for kulturelle anliggender udpeger formændene for udvalgene blandt medlemmerne.

Selv om det ikke direkte er kommet til udtryk i selve lovteksten, fremgår det af lovens tilblivelse og bemærkningerne til forslagene til de skiftende love om Statens Kunstfond, at man har tilsigtet at tillægge udvalgene en meget selvstændig stilling, og at man som betingelse for, at støtte kan ydes gennem fondet, alene har villet binde udvalgene til kravet om kunstnerisk kvalitet.

I bemærkningerne til forslaget til 1964-loven hedder det således bl.a. (F.T. 1963/64 tillæg A, spalte 920 ff):

"Det er væsentligt at fastslå, at det afgørende kriterium for, om støtte kan ydes gennem fondet, må være kvaliteten af kunstnernes talent eller af den kunstneriske produktion. Med dette for øje må det være berettiget at forvente, at en forøgelse af det offentliges støtte til skabende kunst rigtigt administreret på længere sigt også vil tendere imod en højnelse af kvaliteten og samtidig betyde en udskillelse af pseudo-kunstneriske elementer. Afgørende for fondets virksomhed vil det derfor være, at det administreres af personer, der forbinder dybtgående kendskab til kunstens og kunstnernes individuelle forhold med udpræget kvalitetssans og ansvarsfølelse. Samtidig må der sikres administrationen handlekraft og størst muligt råderum."

3) Repræsentantskabet.

Til at følge fondets virksomhed er der nedsat et repræsentantskab efter 1964-loven på 28 medlemmer, efter 1969-loven på 31 medlemmer; og i dag består repræsentantskabet af 36 medlemmer.

Om repræsentantskabets udpegning henvises til § 5 i det som bilag 2 optrykte eksemplar af loven om Statens Kunstfond fra 1969.

Ved sammensætningen af repræsentantskabet har man

søgt at opnå en alsidig repræsentation for de skabende kunstnere, for særligt kyndige samt for de politiske myndigheder, der er bestemmende for det offentliges stilling til kunst og kunstnere gennem de afgørelser, der træffes i folketinget og i de kommunale råd.

Repræsentantskabets funktion i forhold til Kunstfondet er først og fremmest baseret på den afgørende indflydelse, som repræsentantskabet har på de administrative udvalgs sammensætning (jfr. foran under 2)). I øvrigt følger repræsentantskabet fondets arbejde og holdes orienteret om de kompetente organers virksomhed gennem disses beretninger herom.

Hvad angår repræsentantskabets beføjelser i forbindelse med fordelingen af livsvarige ydelser til skabende kunstnere henvises til nedenfor kap. VI , side 56 .

Medlemmerne af repræsentantskabet beskikkes for et tidsrum af 4 år. Et tidligere medlem af et af de under 2) omtalte 3-mands udvalg kan ikke umiddelbart efter udløbet af funktionsperioden i udvalget udpeges til medlem af det siddende eller førstkommande repræsentantskab. Medlemmer kan ikke beskikkes eller genbeskikkes efter det fyldte 70. år.

4) Sekretariatet.

Efter lovens § 6, stk. 2, afholdes fondets administrations- og sekretariatsudgifter af statskassen.

Til varetagelse af det daglige løbende arbejde er der oprettet et sekretariat, som ledes af en sekretariatsleder og som har til huse Set. Annæ Plads 10, 1250 København K.

D. Størrelsen af fondets rådighedssum.

Størrelsen af de beløb, der årligt stilles til rådighed til fordeling til de ovenfor under B. omtalte kunstneriske formål er fastsat i de skiftende love om Statens Kunstfond.

I 1964-loven udgjorde det samlede beløb - som nævnt ovenfor side 10 - 4,2 mill, kr., hvoraf 200.000 kr. var afsat til administration.

I 1969-loven blev beløbet forhøjet til 5,8 mill. kr. Samtidig blev udgifterne ved udvalgenes virksomhed, der alene omfatter de af bevillingsmyndighederne godkendte honorarbeløb, og hvortil der havde været beregnet 200.000 kr. af den hidtidige rådighedssum, overført til finansloven og opført på dennes honorarskemaer. Den reelle forhøjelse af rådighedssummen androg således 1,8 mill, kr., og af dette beløb fremtrådte 1,3 mill. kr. som en å **jour-føring** i henhold til prisudviklingen, medens 500.000 kr. var en skønsmæssigt ansat forhøjelse til fondets nye aktiviteter (først og fremmest kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning) og til videreudvikling af formelt hjemlede støttemuligheder.

Ved lov nr. 36 af 26. januar 1973 om ændring af lov om Statens Kunstfond blev rådighedsbeløbet forhøjet med 1 mill. kr. til 6,8 mill. kr. (jfr. lovens § 1). I bemærkningerne til lovforslaget anføres bl.a. til støtte herfor, at det må findes naturligt, at også kunstnerne får kompensation for den almindelige stigning i priser og lønninger, som har fundet sted siden lovens sidste revision i 1969.

Fondets samlede rådighedssum er ikke ændret siden 1973-loven.

I bemærkningerne til forslagene til de skiftende love om Statens Kunstfond har man opstillet et overslag over rådighedsbeløbenes fordeling på de enkelte udvalg og de forskellige former for støtte.

På grundlag heraf kan følgende oversigt over udviklingen opstilles:

	1964-loven	1969-loven	1973-loven
<u>Den bildende kunst:</u>			
Til årlige arbejdsstipendier i perioder af indtil 3 år	400.000 kr.	400.000 kr.	470.000 kr.
Til indkøb af kunstværker	400.000 kr.	500.000 kr.	580.000 kr.
Til engangsydelser	350.000 kr.	450.000 kr.	530.000 kr.
Til udsmykningsopgaver	<u>1.500.000 kr.</u>	<u>2.150.000 kr.</u>	<u>2.520.000 kr.</u>
	2.650.000 kr.	3.500.000 kr.	4.100.000 kr.
<u>Den litterære kunst:</u>			
Til årlige arbejdsstipendier i perioder af indtil 3 år	400.000 kr.	400.000 kr.	470.000 kr.
Til engangsydelser og forskellige foranstaltn.	<u>500.000 kr.</u>	<u>750.000 kr.</u>	<u>880.000 kr.</u>
	900.000 kr.	1.150.000 kr.	1.350.000 kr.

	1964-loven	1969-loven	1973-loven
<u>Tonekunsten:</u>			
Til årlige arbejdsstipendier i perioder af indtil 3 år	100.000 kr.	160.000 kr.	190.000 kr.
Til engangsydelser og forskellige foranstaltninger	<u>150.000 kr.</u>	<u>390.000 kr.</u>	<u>460.000 kr.</u>
	250.000 kr.	550.000 kr.	650.000 kr.
<u>Kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning:</u>			
Til stipendier, engangsydelser m.v.	0 kr.	150.000 kr.	175.000 kr.
Til indkøb af kunstværker	<u>0 kr.</u>	<u>50.000 kr.</u>	<u>60.000 kr.</u>
	0 kr.	200.000 kr.	235.000 kr.
Skabende kunst i henhold til lovens § 1, stk. 3:	0 kr.	175.000 kr.	205.000 kr.
<u>Til engangsydelser til kunstneres efterladte:</u>	200.000 kr.	225.000 kr.	260.000 kr.

Det har ved udarbejdelse af de skiftende lovfor-
slag været forudsat, at fondets midler administreres med
betyd-elig fleksibilitet.

I bemærkningerne til 1964-loven udtales således
bl.a. (F.T. tillæg B, spalte 803):

"Selv om fondets organer ikke uden særlig bemyndigel-
se bør fravige den fordeling af fondets midler på de forskel-
lige støtteformer, som er angivet i bemærkningerne til lov-
forslaget, må det dog heroverfor fremhæves, at det ifølge
lovforslagets bemærkninger ikke er hensigten på forhånd
strengt at fastlægge de veje, ad hvilke fondets formål skal
opfyldes, og at støtteordningerne må administreres smidigt
og i passende omfang kunne kombineres."

Fondets uafhængige stilling kommer endvidere til
udtryk i lovens § 6, stk. 1, hvorefter beløb, der ikke an-
vendes i et finansår, kan overføres til det næste finansår.

Kap. IV. Omtale af aktiviteter, som støttes af Statens Kunstfond.

I det følgende redegøres for udviklingen indenfor hver af de former for aktiviteter, der støttes efter loven om Statens Kunstfond.

A. Udsmykningsopgaver.

1) Tiden forud for kunstkommissionens nedsættelse i 1954.

Allerede så tidligt som i 1938 rettede den samlede danske kunstnerstand henvendelse til regeringen om, at der ved opførelsen af offentlige bygningsværker skulle afsættes passende beløb til kunstnerisk udsmykning, når der fra den projekterende arkitekt forelå en begrundet indstilling herom.

I indenrigsministeriets svar af november 1939 på denne henvendelse tog man, efter at sagen havde været forelagt finansministeriet, afstand fra tanken om indførelse af en generel ordning, herunder også oprettelse af et fond, hvis midler skulle anvendes til kunstnerisk udsmykning af statsbygningværker. Man gav imidlertid udtryk for, at der i de tilfælde, hvor kunstnerisk udsmykning måtte anses for rimelig, burde ske en nærmere præcisering heraf i byggeprojekt og overslag, således at der også fra bevillingsmyndighedernes side kunne tages stilling til spørgsmålet i hvert enkelt tilfælde.

I begyndelsen af 1941 blev sagen rejst på ny på foranledning af direktionen for Kunstakademiet, som under henvisning til de kår, hvorunder mange malere og billedhuggere levede i verdenskrigens første år, foreslog undervisningsministeriet, at man kom kunstnerstanden til hjælp, dels gennem en bevilling til understøttelse, dels ved iværksættelse af

kunstnerisk udsmykning af statsbygninger. Denne henvendelse førte til,, at bevillingen på finansloven til indkøb af kunst til støtte af danske kunstnere i 1942/43 blev forhøjet fra 5.000 kr. til 15.000 kr., og at statsministeriet overfor alle ministerier henstillede, at der ved opførelsen af nye statsbygninger blev tilvejebragt midler indenfor de pågældende byggesummer til bygningernes kunstneriske udsmykning i de tilfælde, hvor en sådan udsmykning efter bygningens karakter og art måtte findes naturlig.

I 1953 gennemførte landets kunstnere et stort demonstrationstog til folketinget, overfor hvilket de formulerede deres ønsker i et opråb. Dette gik bl.a. ud på, at der ved ethvert statsligt nybyggeri blev afsat et beløb på mindst 2 procent af byggesummen, som skulle indgå i et fond til fremme af bildende kunstneres medvirken ved bygningers udformning og udsmykning. Til at bestyre fondet foreslog man nedsat et kunstråd, og samtidig foreslog man en undersøgelse af mulighederne for at udvide fondets virke til også at omfatte kommunalt byggeri (skoler og alderdomshjem) navnlig i de tilfælde, hvor der ydedes statstilskud til byggeriet.

Denne aktion fra kunstnernes side var medvirkende til, at undervisningsministeriet "i erkendelse af, at staten i vor tids samfund må have en særlig forpligtelse over for kunsten", den 3. februar 1954 nedsatte kunstkommissionen, der bl.a. fik til opgave at behandle spørgsmålet om tilvejebringelse og forvaltning af midler til kunstnerisk udsmykning af offentlige og andre bygninger, som efter udvalgets skøn måtte findes egnede til at omfattes af et herhenhørende forslag.

2) Kunstkommissionens overvejelser.

Da en række af de synspunkter, kunstkommissionen fremførte i dens betænkning fra september 1955, fortsat har aktualitet, skal disse omtales her, idet man nedenfor side 29 specielt omtaler spørgsmålet om arkitektens rolle i forbindelse med den billedkunstneriske udsmykning.

a. Udstillingsegne bygninger.

I kommissionen var der enighed om, at det ville være af største betydning, såfremt der i tilslutning til tilvejebringelse af statsmidler til udsmykning af statsbygninger også kunne skaffes beløb, som kunne komme kommunale og eventuelt andre for offentligheden betydningsfulde bygninger til gode. Ad denne vej ville man kunne bidrage til at støtte lokale initiativer og suppleret med råd og vejledning medvirke til, at billedkunstneriske arbejder af høj kvalitet fik en videre udbredelse. Kommissionen var i denne forbindelse opmærksom på, at statsbygninger overvejende var placeret i hovedstadsområdet og i købstæderne, medens de kommunale bygninger lå mere spredt ud over landet.

Uden at tilstræbe nogen udtømmende opregning af bygninger, hvis udsmykning kunne komme på tale, nævnte kommissionen som eksempler på statslige bygninger: retsbygninger, politigårde, statsgymnasier, læreanstalter, jernbanestationer, posthuse, centraladministrationens bygninger og militære bygninger, og som eksempler på udsmykningsegne kommunale bygninger: rådhouse, kirker, skoler, biblioteker, sygehuse, sognegårde, kulturhuse samt anlæg, der har særlig betydning for offentligheden, såsom torve- og havnepladser, park- og sportsanlæg. Som tilsvarende eksempler på bygninger tilhørende selvejende institutioner, som reelt er offentlige, pegede man på en række kirker, højskoler, husholdningsskoler og andre faglige skoler.

b. Afgrænsning af udtrykket "billedkunstnerisk udsmykning".

Kommissionen fremhævede, at der allerede i udtrykket "billedkunstnerisk udsmykning" lå en vis afgrænsning, idet man sigtede på den del af en bygnings udformning, som blev udført af de bildende kunstnere, d.v.s. kunstnere, der traditionelt henregnes til gruppen billedhuggere og malere. Dette indebar, at den andel, arkitekten har i en bygnings

udsmykning - f.eks. opsætning af paneler, trappegelændere m.v. - faldt udenfor. Endvidere fastholdt kommissionen, at selv om tilvejebringelse af staffelimalerier, grafiske arbejder, skulpturer m.v. i høj grad bidrog til en bygnings udsmykning, var det ikke en såkaldt "løs" kunst, man først og fremmest tænkte på, når der taltes om bygningers udsmykning. Som eksempler på udsmykningsopgaver nævntes større dekorationsopgaver, som ville kunne komme til udtryk i skulpturer, **fresko-**malerier, arbejder i olie eller emaljefarve eller med farvekalkpuds, arbejder i keramik, glas, emalje, mosaik eller tekstil. Kommissionen gjorde i denne forbindelse opmærksom på, at de materialer, som blev anvendt i utraditionelt byggeri, måske ville åbne mulighed for nye udsmykningsformer.

c. Spørgsmålet om at afsætte et bestemt procentvis angivet beløb af byggeomkostningerne til udsmykning.

Med henvisning til kunstnerorganisationernes forslag om, at 2 procent af byggesummen for det offentlige byggeri blev hensat til billedkunstneriske udsmykningsopgaver, undersøgte kunstkommissionen ret indgående dette spørgsmål bl.a. på baggrund af indhentede oplysninger fra en række europæiske lande.

Kommissionen opgav hurtigt tanken om at pålægge kommunerne en sådan fast procentafgift. Betragtningen var, at en sådan ordning ville være i strid med det kommunale selvstyre, og der var enighed om, at det, der skulle ske på dette område i relation til kommunerne, måtte baseres på frivillighed. På samme måde afstod man fra tanken om tvangsmæssigt at pålægge det private statsstøttede byggeri en udsmykningsafgift, og man henviste på dette felt også til, at en afgift som den omhandlede ville være i modstrid med bestræbelserne for at nedbringe byggeomkostningerne ved almindeligt byggeri mest muligt.

Mere generelt udtalte kommissionen om **udsmyknings-**opgaver i det offentlige byggeri, at ikke alle grupper kunne inddrages under en afgiftsordning. Der måtte være en vis

sammenhæng mellem de grupper, man pålagde afgifter, og de, der skulle nyde godt af disse.

En under kommissionens arbejde gennemført væsentlig beskæring af det offentliges anlægsbudget bekræftede endvidere de indvendinger, der var fremført imod en **procent-**ordning, efter hvilken det beløb, der var til rådighed til billedkunstnerisk udsmykning, ville komme til at svinge i takt med det offentliges anlægsvirksomhed. Denne kendsgerning ville gøre det vanskeligt ved påbegyndelse af f.eks. et flerårigt arbejde at have sikkerhed for, at der ville blive midler nok til færdiggørelsen af udsmykningen.

Imod procentordningen anførtes endvidere, at ordningen ville kræve et omfattende administrativt arbejde bl.a. i forbindelse med afgrænsningen af egnede bygninger. Endelig blev det hævdet, at det i visse tilfælde ville være vanskeligt at pålægge den myndighed, der optrådte som bygherre, en egentlig afgift. Man pegede i denne forbindelse på statsbanerne og postvæsenet, hvis virksomhed i henhold til lovbestemmelser skal drives efter forretningsmæssige synspunkter, og som man vanskeligt kunne pålægge større investeringsudgifter, end disse ud fra forretningsmæssige synspunkter fandt nødvendige.

Under henvisning til disse vanskeligheder og især med fremhævelse af, at det ikke ville være muligt at inddrage kommunerne under en lovmæssigt fastsat procentordning, forlod kommissionen tanken om en sådan ordning til fordel for etableringen af en fast årlig statslig dispositionsbevilling til udsmykningsopgaver.

d. Dispositionsbevillingens størrelse.

Under kommissionsovervejelserne var man med udgangspunkt i, at det offentlige byggeri i 1954 groft beregnet ville andrage 250 mill. kr., nået frem til, at byggeudgifterne til den udsmykningsegnede del af det statslige byggeri ville andrage 110 mill. **kr.**, og at 2 procent-afgiften således ville give et beløb på 2,2 mill. **kr.** til dekorative udsmyknings-

opgaver. Det bemærkedes, at man måtte regne med en ikke ubetydelig reduktion ved en mere detaljeret gennemgang af de enkelte byggerier med henblik på udskillelse af projekter, som ikke egnede sig til at komme i betragtning.

Selv om kommissionen som foran nævnt opgav en procentvis fastsat afgiftsordning, bibeholdt man i de videre overvejelser anlægsbudgettallene for 1954, der med en 2 procent-afgiftsordning som nævnt ville give et beløb på ca. 2 mill. kr. - et beløb, om hvilket kommissionen udtalte, at man ikke "på forhånd kunne udelukke muligheden af forsvarligt ville kunne udnyttes til de mange og store opgaver".

Under hensyn til, at der var tale om en nyordning, fandt kommissionen det hensigtsmæssigt at starte med et mindre beløb, som i givet fald ad åre kunne forhøjes, og en enig kommission gik herefter ind for en dispositionsbevilling på 700.000 kr., som man fandt passende kunne benævnes Statens Kunstfond.

Kommissionen fastholdt ønsket om at medinddrage udsmykningen af kommunale bygninger, og til sikring heraf foreslog man, at 1/3 af rådighedsbeløbet (233.333 kr.) skulle kunne anvendes hertil, dog således at støtten ved udsmykning af ikke-statslige bygninger kun blev ydet med indtil 1/3 af de samlede udsmykningsudgifter ved det pågældende arbejde.

e. Kommissionens lovudkast.

Resultatet af kommissionens arbejde var indeholdt i et lovforslag samt et udkast til en kgl. anordning om Statens Kunstfond, der bl.a. indeholdt regler for fondets administration.

Daværende undervisningsminister Julius Bomholt fremsatte i den form, kommissionen havde indstillet, den 18. januar 1956 lovforslaget i folketinget og udtalte i sin skriftlige fremsættelsestale (F.T. 1955/56, sp. 2258) bl.a.:

"Det må naturligvis blive fondets styrelse, der skal godkende, hvilke bygninger der skal udsmykkes, og hvilke kunstnere der skal udføre arbejderne. Det ligger imidlertid klart, at man i første række tænker udsmykningsarbejderne udført i forbindelse med nybygninger, hvorved et kunstne-

risk samarbejde mellem arkitekt og kunstner kan komme i gang lige fra byggeriets start. Men dette betyder ikke, at det skal være udelukket i begrænset omfang også at komme allerede eksisterende bygninger til hjælp, hvor disse i særlig høj grad trænger til udsmykning."

Lovforslaget blev vedtaget den 16. maj 1956 som lov nr. 133 af 25. maj 1956 om Statens Kunstfond og Eckersberg-Thorvaldsen Fondet.

3) Tiden efter Kunstfondloven fra 1956.

I begyndelsen af 1962 blev loven taget op til revision, og i det fremsatte lovforslag foreslog man dispositionsbeløbet forhøjet fra 700.000 kr. til 1,5 mill. kr.

I sin forelæggelsestale den 10. januar 1962 (F.T. 1961/62, spalte 1950) udtalte daværende kulturminister Julius Bomholt bl.a.:

"Denne udnyttelse af fondets muligheder er først og fremmest kommet statens bygninger til gode, idet langt den største del af midlerne af fondets styrelse er anvendt til udsmykningsopgaver i forbindelse med opførelsen af nye statsbygninger. Det er med glæde og tilfredshed, at man kan konstatere, at der allerede i det korte åremål, fondet har eksisteret, er gennemført eller planlagt udsmykninger af betydelige bygningsværker, hvorved der tilføres disse og samfundet som helhed store kunstneriske værdier.

Derimod har den i loven hjemlede tilskudsordning til udsmykning af ikke-statslige bygninger og anlæg ikke været udnyttet i det i loven tilsigtede omfang. En væsentlig årsag hertil har sikkert været den begrænsning i tilskudsydelsen, som er fastlagt i kgl. anordning af 4. august 1956 om Statens Kunstfond, hvorefter tilskudsydelsen normalt er begrænset til en trediedel af udgiften med mulighed for forhøjelse til halvdelen. Det må antages, at denne tilskudsordning ikke er tilstrækkelig til at formå navnlig mindre kommuner til at påtage sig deres andel i en kunstnerisk udsmykningsopgave. Imidlertid må det være en naturlig opgave for staten at bidrage til, at lovens formål opfyldes på så bred basis som muligt, så lovens virkninger når længst muligt ud. Jeg påtænker derfor at imødekomme en indstilling fra fondets styrelse om en forhøjelse af tilskudssatsen, så tilskud i fremtiden kan ske uden at ændre den i loven angivne dispositionsgrænse på en trediedel af den samlede bevilling."

Under udvalgsarbejdet i folketinget vedtog man efter forslag af kulturministeren at ændre forslaget, således

at den statslige andelsbegrænsning i støtten til kommunale udsmykningsopgaver udgik af selve lovteksten, idet man samtidig besluttede i den kgl. anordning at fastsætte denne til 75 procent af udgifterne.

. Det ændrede forslag blev vedtaget enstemmigt den 4. maj 1962 (F.T. 1961/62, spalte 4764).

Ved lov nr. 170 af 27. maj 1964 om Statens Kunstfond, der som tidligere nævnt indebar en helhedsordning for statens ydelser til kunstnerne, blev udsmykningsopgaverne inddraget under den nye struktur, uden at dispositionsbeløbet på 1,5 mill. kr. blev forhøjet, og uden at der i øvrigt blev brudt radikalt med den hidtidige praksis.

Ved lov nr. 275 af 18. juni 1969 blev dispositionsbeløbet under henvisning til prisstigningerne forhøjet til 2,5 mill. kr. Herudover skete der af væsentlig betydning for udsmykningsområdet kun en ændring af arkitektens rolle i udsmykningsarbejdet. Om dette spørgsmål henvises til side 30 .

Ved lov nr. 36 af 26. januar 1973 blev rådighedsbeløbet til Statens Kunstfond forhøjet til 6,8 mill. kr., hvilket indebar at dispositionsbeløbet til udsmykningsopgaver blev forhøjet til 2.520.000 kr.

4) Spørgsmålet om arkitektens indflydelse på udsmykningsopgavernes udformning.

Et spørgsmål, som kunstkommissionen beskæftigede sig indgående med og som fortsat har givet anledning til debat, er spørgsmålet om arkitektens medinddragelse ved tilrettelæggelsen og udformningen af de kunstneriske udsmykningsopgaver .

I kunstkommissionens betænkning anføres herom bl.a.:

"I overensstemmelse med de tendenser, der er fremme i tiden, må der i denne forbindelse stræbes henimod, at opgaverne i videst muligt omfang udføres i samarbejde mellem de bildende kunstnere og arkitekterne i modsætning til de fra nyere tid kendte udsmykningsarbejder herhjemme, der så godt som alle er tænkt og udført efter bygningernes endelige projektering eller opførelse. Blandt andet er beregningerne af lys- og farvevirkninger i den moderne arkitektur så

væsentlige og så komplicerede, at et sådant samarbejde vil være af afgørende betydning for den homogene virkning af samspillet mellem det billedkunstneriske og det arkitektoniske værk. Hertil kommer/ at samarbejdet vil kunne virke gensidigt inspirerende på de samarbejdende parter. I fortsættelse af denne tankegang er det naturligt for kommissionen at pege på den betydning, der ligger i, at det kommende samarbejde etableres på så bred en basis som muligt. Hvis man skal gøre sig håb om at skabe en fornyet tradition for samspillet mellem arkitekturen og de bildende kunster, bør man ikke mindst i den første fase holde døren åben for mere eksperimenterende arbejder. Den projekterende arkitekt kommer i denne forbindelse nødvendigvis til at spille en væsentlig rolle, ikke blot fordi de grundlæggende tanker i hans skitseforslag danner et naturligt udgangspunkt, men også fordi et lykkeligt resultat af samarbejdet forudsætter valget af kunstnere, der står arkitekten nær i opfattelsen af de kunstneriske problemer. For opnåelsen af de mål, kommissionen sætter sig, kan det da få afgørende betydning, at man fra statens side bestræber sig på en fordeling af de foreliggende byggeopgaver på en bredere kreds af arkitekter end den, der mere eller mindre direkte er knyttet til den statslige administration.

En forudsætning for samarbejdets effektive gennemførelse vil være, at det etableres på det tidligst mulige stadium af byggeriet, altså så nær som muligt det tidspunkt, hvor arkitekten i skitseprojektet har angivet sin hovedidé efter bygherrens ønsker og bygningens formål. Allerede under udførelsen af detailprojekteringen vil det altså være ønskeligt at inddrage i arbejdet de billedkunstnere, som vælges til at medvirke ved bygningernes udsmykning.

For at kunne fremskaffe dette billedkunstneriske indslag allerede på et så tidligt tidspunkt, vil det være nødvendigt, at der åbnes en særlig mulighed for dækning af udgifterne ved den billedkunstneriske projektering, således at denne kan vederlægges også i tilfælde, hvor projektet ikke kommer til **udførelse**."

I overensstemmelse med kunstkommissionens forslag var arkitekterne i 1956-loven repræsenteret, men denne ordning blev ikke videreført i 1964-loven.

Spørgsmålet blev imidlertid atter bragt på tale under 1.behandlingen i folketinget af 1969-lovforslaget den 30. april 1969, og resultatet blev, at der i loven blev optaget en bestemmelse (§ 4, stk. 5) med følgende ordlyd:

"**Når** det udvalg, som administrerer de fondsmidler, som skal anvendes efter § 2, stk. 3), har besluttet at ville imødekomme en ansøgning om gennemførelse af en udsmykningsopgave, kan udvalget i det enkelte tilfælde efter derom fremsat ønske fra den ansøgende lokale myndighed eller institu-

tion suppleres med Indtil to af denne udpegede repræsentanter samt bygningens arkitekt, der derefter deltager i forhandlingerne om og afgørelsen vedrørende opgavens udformning og løsning."

Under udvalgsbehandlingen i folketinget af det forslag til lov om udskydelse af revisionen af loven om Statens Kunstfond, som blev fremsat i begyndelsen af 1974, blev spørgsmålet om den lokale indflydelse på ny berørt, og i kulturudvalgets betænkning af 15. marts 1974 (F.T. 1973/74 tillæg B, spalte 177) stillede et flertal af udvalget (socialdemokratiet, venstre, det radikale venstre og centrumdemokraterne) følgende ændringsforslag:

§ 4, stk. 5, affattes således

"Stk. 5. Når det udvalg, som administrerer de fondsmidler, som skal anvendes efter § 2, 3), har besluttet at ville imødekomme en ansøgning om gennemførelse af en udsmykningsopgave, skal udvalget i det enkelte tilfælde suppleres med to repræsentanter udpeget af den ansøgende kommune eller institution samt bygningens arkitekt, der derefter deltager i forhandlingerne om og afgørelsen vedrørende opgavens udformning og løsning."

Forslaget var motiveret i følgende:

"Forslaget har til formål at sikre den ansøgende lokale myndighed eller institution deltagelse i forhandlingerne om og afgørelsen vedrørende en udsmykningsopgaves udformning og løsning."

Heroverfor havde et mindretal (det konservative folkepartis repræsentant i udvalget) stillet følgende ændringsforslag:

"Stk. 4. Udvalgene administrerer selvstændigt de dem tillagte fondsmidler. Drejer der sig om udsmykning af ikke-statslige bygninger efter § 2, 3), afgøres tilskuddets størrelse ved forhandling mellem kommunen og udvalget."

Stk. 5. Når det udvalg, som administrerer de fondsmidler, som skal anvendes efter § 2, 3), har besluttet at ville imødekomme en ansøgning om gennemførelse af en udsmykningsopgave, kan udvalget i det enkelte tilfælde efter derom fremsat ønske fra den ansøgende lokale myndighed eller institution suppleres med indtil to af denne udpegede repræsentanter samt bygningens arkitekt, der derefter deltager i forhandlingerne om og afgørelsen vedrørende opgavens udformning og løsning. Drejer det sig om udsmykning af ikke-statslige bygninger, træffer kommunen selvstændigt afgørelsen vedrørende opgavens udformning og løsning, og udvalget er alene rådgivende."

Forslaget var motiveret i følgende bemærkninger:

"Samtidig med den af regeringen foreslåede udsættelse af revisionen af lov om Statens Kunstfond finder forslagsstilleren det rimeligt, at man gennemfører de ovenfor nævnte ændringer, som har aktuel interesse, og som ikke behøver at afvente de udvalgsbetænkninger, der vil komme fra de af kulturministeriet nedsatte udvalg.

Ændringerne har til formål at overlade til kommunernes kulturelle udvalg at foretage den endelige afgørelse af den udsmykning af bygninger og anlæg, som kommunerne stiller forslag om. Udsmykningsudvalget under Statens Kunstfond skal for fremtiden på dette område alene være rådgivende og medfinansierende. Det vil betyde, at afgørelserne bliver decentraliserede og demokratiserede, og at man i højere grad dels sikrer de folkevalgtes indflydelse på afgørelserne og dels den kunstneriske frihed. Det er af stor betydning for en positiv kontakt mellem kunst og publikum, at netop bestillingskunsten kan udvikles. Når kommunerne får den egentlige indflydelse på, hvilke værker og hvilke kunstnere man vil have til at udføre udsmykningerne, vil interessen for udsmykninger vokse, og der vil blive en bedre overensstemmelse mellem de lokale ønsker, miljøets særpræg og kunstværket.

Udsmykningsudvalget vil stadig have en betydelig rolle som rådgiver, og tilskuddets størrelse bør følgelig også forhandles mellem kommunen og udvalget.

Forslaget vil sandsynligvis føre til en større interesse for kunstnerisk udsmykning fra kommunernes side, og det, at mange hundrede folkevalgte medlemmer af de kulturelle udvalg for fremtiden virkelig får indflydelse på afgørelserne, vil sikre den kunstneriske alsidighed, hvad der er ensbetydende med en større kunstnerisk frihed. Udvalgets medlemmer skal anvendes som konsulenter, således at kommunen kan få den nødvendige kunstneriske rådgivning."

Ved 3.behandling den 19. marts 1974 (F.T. 1973/74 spalte 3735) udtalte udvalgsformanden (ordfører for centrumdemokraterne) bl.a.:

"Substansen i ændringen består i, at et **"kan"** erstattes af et **"skal"**. Praksis har vist, at i relativt få tilfælde har de kommunale myndigheder ønsket at udnytte deres adgang til at tiltræde kunstfondens indkøbsudvalg, når dispositioner skulle træffes, og det har altså været **udvalgsflertallets** hensigt med denne ændring af et **"kan"** til **et "skal"**, at man ville fastholde de lokale myndigheder på samarbejde og medarbejde i de af Statens Kunstfonds 3 mands-udvalg foretagne dispositioner."

Det konservative folkepartis ordfører udtalte under 2.behandlingen bl.a.:

"Det ændringsforslag, jeg har stillet til lovfor-slaget, har haft en mærkelig skæbne. Det går jo ud på, at kommunerne, det vil sige de kulturelle udvalg, skal have den afgørende indflydelse på den del af kunstfondens arbejde, som har med udsmykning af kommunale bygninger at gøre. Jeg har omtalt det ved første behandling, og synspunktet blev principielt vel modtaget både af ministeren og af en række af ordførerne. At ministeren så med velvilje på det, er ikke så mærkeligt, for i kommissoriet for det udvalg, ministeren har nedsat om den kommende kulturpolitik, står, at man skal se på, hvorledes man kan henlægge afgørelser hensigtsmæssigt til myndigheder på lokalt plan. Det er just det, jeg har foreslået. Derfor finder jeg, det havde været ganske naturligt, at man havde brugt det år eller to, der nu går inden den endelige revision af kunstfondloven, til at prøve i praksis, hvordan det ville fungere.

Jeg er enig i det hovedsynspunkt, at når man fremsætter et lovforslag, som går ud på at udsætte revisionen af en ny lov, så skal man ikke ændre radikalt i den gældende lov, det er klart, men dette er kun en lille ændring, og den må betragtes som en prøveændring, derfor synes jeg, det var fornuftigt at gennemføre den nu.

Forslaget er ønsket af kommunerne, og det er ønsket af kunstnerne. Billedhuggernes Forbund har den 20.marts 1972 sendt kulturministeriet et brev, hvori man henstiller til kulturministeriet ved den kommende revision af loven at få gennemført det forslag, som jeg her har fremsat. Jeg citerer fra brevet:

"Derimod mener Billedkunstnernes Forbund, at projekter der sættes i gang af kommuner eller af socialt bolig-byggeri, bør præges af lokale kunstkyndige."

Således er forslaget et led i et almindeligt forsøg på at decentralisere kulturpolitikken og folkeliggøre den og rører derved ved noget centralt i hele kulturdiskussionen.

Jeg måtte jo konstatere, at der ikke i udvalget kunne skabes flertal for mit ændringsforslag. Når jeg alligevel har ønsket at få det til afstemning i folketinget, er det, fordi jeg havde den fornemmelse under debatten, at der var megen usikkerhed omkring det, og at der muligvis i folketingsalen var større interesse for det end i udvalget.

Jeg vil derfor anbefale folketinget at stemme for det af mig stillede ændringsforslag.

Med hensyn til det af et flertal stillede ændringsforslag, som gælder nogenlunde det samme, kan jeg meddele, at det konservative folkeparti kan stemme for det."

Ved afstemningen forkastedes det konservative ændringsforslag med 109 stemmer mod 27, medens **udvalgsflertallets** ændringsforslag vked vedtaget med 103 stemmer mod 21 (14 medlemmer undlod at stemme).

Til forslagens 3. behandling den 21. marts 1974 (F.T. 1973/74 spalte 4044) var der ikke stillet ændringsforslag, og lovforslaget blev herefter som ovenfor nævnt vedtaget med 104 stemmer mod 30.

Det af flertallet stillede ændringsforslag blev herefter optaget i lov nr. 195 af 29. marts 1974 som § 4, stk. 5.

5) Antallet af udsmykningsopgaver, hvortil der er ydet støtte m.v.

Ifølge den beretning, der årligt udgives af Statens Kunstfond og som bl.a. indeholder en redegørelse for udvalgenes arbejde, fremgår, at der:

I perioden 1/1 - 31/12 1971 (beretning nr. VII) blev ydet støtte til iværksættelse af 24 udsmykninger, og at man gik ind for skitseprojektering af yderligere 17 udsmykninger,

i perioden 1/1 - 31/12 1972 (beretning nr. VIII) blev ydet støtte til iværksættelse af 28 udsmykninger, og at man er gået ind for skitseprojektering af yderligere 11 udsmykninger, samt at der i perioden blev modtaget 80 ansøgninger og foretaget ca. 70 besigtigelser,

i perioden 1/1 1973 - 31/3 1974 (beretning nr. IX) blev igangsat 65 udsmykningsopgaver, hvoraf 51 er i arbejde og 14 afsluttede. Der blev i sidstnævnte periode modtaget 82 ansøgninger.

B. Statens Kunstfonds direkte støtte til skabende kunstnere.

Det bemærkes indledningsvis, at de livsvarige hædersgaver og de faste årlige statsydelse, der finansieres over de årlige finanslove, vil blive særskilt omtalt nedenfor i kap. VI, side 52.

De faste direkte støtteordninger fra Statens Kunstfond, der omfatter den bildende kunst, den litterære kunst, tonekunsten og siden lovrevisionen i 1969 kunsthånd-

værket og den kunstneriske formgivning samt andre former for kunstnerisk skaben, som bør sidestilles med de nævnte, udgøres først og fremmest af arbejdsstipendier på indtil 3 år og af engangsydelser af variabel størrelse.

Om størrelsen af de beløb, der til disse formål har været til disposition for udvalgene, henvises til foran side 19 og 20.

Om arbejdsstipendierne udtales i bemærkningerne til § 2 i forslaget til 1964-loven bl.a.,

"at stipendierne foreslås fastsat til 20.000 kr. årlig. Af disse stipendier foreslås bevilget 20 til forfattere, 20 til bildende kunstnere og 5 til komponister, ialt 45.

Man vil gennem ydelsen af disse flerårige stipendier til yngre kunstnere skabe mulighed for, at kunstneren i en periode kan leve uden at behøve at skaffe sig andre indtægter, så et uomtvisteligt talent kan udvikles og modnes i ro. Der vil normalt være tale om kunstnere i 20-30 års alderen, men ordningen må være så smidig, at alderen er mindre afgørende end det tidspunkt, hvor det kunstneriske talent bliver åbenbart."

Ifølge bemærkningerne til samme bestemmelse i lovudkastet udtales for så vidt angår engangsydelserne af variabel størrelse med særlig begrundelse i det enkelte tilfælde:

"Disse ydelser, der afholdes af dertil afsatte rådighedsbeløb, tildeles i tilfælde, hvor en kunstners øjeblikkelige situation nødvendiggør økonomisk støtte til afhjælpning af konkrete behov, som er en forudsætning for opretholdelsen af den kunstneriske virksomhed. Det vil i perioder kunne forekomme, at særdeles anerkendelsesværdige kunstnere kan have sværere end andre ved at afsætte deres produktioner. Sådanne kunstnere må - uden at der er tale om en social foranstaltning - kunne opnå en ydelse til udligning af en svigtende indtægt efter ansøgning i det enkelte tilfælde. En del af en dispositionsbevilling kan i øvrigt tænkes uddelt som lån i særlige tilfælde til materialer, etableringsudgifter m.v.

Specielt for forfattere og komponister, hvis arbejdsproces i relation til det enkelte kunstværk oftest er langvarig, gælder det, at de sjældent - og i bedste fald først i løbet af adskillige år - opnår en passende betaling for arbejdsindsatsen. Derfor tænkes der åbnet mulighed for på grundlag af et nyligt produceret eller offentliggjort værk at yde sådanne kunstnere en økonomisk anerkendelse for

en kunstnerisk indsats som delvist vederlag for arbejdet og opmuntring til fortsat produktion.

En sådan ordning skal ækvivalere den hjælp, der ydes bildende kunstnere ved det offentliges køb af deres arbejder, idet den fremherskende støtteordning for bildende kunst vil bestå i forøgede offentlige indkøb af kunst og i de udsmykningsopgaver, som tildeles kunstnerne i forbindelse med offentlige bygninger og anlæg."

Fælles for begge former for støtte, hvortil midlerne tilvejebringes fra Statens Kunstfond, er, at de som anført i lovens bemærkninger må administreres fleksibelt og i passende omfang kunne kombineres.

På baggrund af de erfaringer, der var indhøstet siden 1964, blev det i bemærkningerne til § 2 i 1969-lov-forslaget bl.a. udtalt:

"Såvel udvalgene under Statens Kunstfond og fondets repræsentantskab som de billedkunstneriske organisationer har fundet de gældende aldersgrænser (20 til 30 års-alderen) for de 3-årige stipendier, beregnede for yngre kunstnere, uhensigtsmæssige. Det har vist sig, at behovet for disse stipendier ikke udelukkende er knyttet til denne aldersgruppe. Denne opfattelse deles af regeringens kulturudvalg.

Det forekommer rimeligt at gøre denne stipendieordning mere fleksibel, således at disse betydningsfulde stipendier også kan tildeles en kunstner i en mere moden alder. I det hele taget må det være i lovens ånd, om der ved afvejelsen af støtteformen foretages en nøjere vurdering af, hvorledes den enkelte kunstner i en given situation støttes mest hensigtsmæssigt, således at han opnår det optimale udbytte af støtten. Derfor bør udvalgene - indenfor den fastsatte økonomiske ramme for de 3-årige stipendier - i særlige tilfælde også kunne opdele og uddele disse stipendier på en anden måde eller anvende dem til indkøb eller bestilling af kunstværker eller til andre foranstaltninger, som i det enkelte tilfælde vil tjene til at fremme fondets formål.

I konsekvens af de anførte betragtninger bør det fikserede antal af 3-årige stipendier i fremtiden kun betragtes som en maksimal ramme. Om beløbsrammen, også i forhold til de nhtilkomne kunstnergrupper, henvises til bemærkningerne til § 6."

Til belysning af, i hvilken udstrækning der er ydet arbejdsstipendier og engangsydelser, kan på grundlag af Statens Kunstfonds årsberetninger oplyses følgende, idet bemærkes, at der ikke er forsøgt nogen udtømmende opregning af alle former for støtte i de pågældende år:

Perioden 1/1 - 31/12 1971 (beretning VII).

a) Det billedkunstneriske indkøbs- og legatudvalg.

På baggrund af prisudviklingen vedtog Statens Kunstfond at forhøje de 3-årige stipendier til 28.000 kr. årligt. Af disse blev der til gengæld kun uddelt 5, medens der blev uddelt 102 engangsydelser, 7 rejsestipendier samt en særbevilling til et eleveksperiment.

Der var ialt indgivet 650 ansøgninger om støtte.

b) Det litterære udvalg.

5 3-årige stipendier å 25.000 kr., 4 rejsestipendier, 14 produktionspræmier å 10.000 kr. (uden ansøgning), 10 produktionspræmier å 5.000 kr. (uden ansøgning), og 70 engangsydelser samt 20.000 kr. til en litterær fond.

Der var ialt indgivet 230 ansøgninger om støtte.

c) Udvalget for tonekunsten.

1 3-årigt stipendium å 25.000 kr., 3 produktionspræmier å 10.000 kr. (uden ansøgning), 4 produktionspræmier å 5.000 kr. (uden ansøgning) og 20 engangsydelser.

Der var indgivet ca. 70 ansøgninger om støtte.

d) Udvalget for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning.

3 rejsestipendier, 38 engangsydelser samt et beløb på 5.000 kr. til gruppearbejde.

Der var indgivet ca. 200 ansøgninger.

e) Udvalget (bestyrelsen) i henhold til lovens § 1, stk. 3.

Der blev uddelt 4 arbejdslegater samt 2 tilskud. Som legatmodtagere kan nævnes en fotograf, en koreograf og en konservator samt et par institutioner, herunder et museum.

Perioden 1/1 - 31/12 1972 (beretning nr. VIII).

a) Det billedkunstneriske legat- og indkøbsudvalg.

5 3-årige stipendier S 28.000 kr., 3 rejsestipendier, 41 engangsydelser og 51 engangsydelser til ældre fortjente kunstnere.

Der var indgivet ca. 600 ansøgninger.

b) Det litterære udvalg.

5 3-årige stipendier å 25.000 kr. årligt, 6 rejsestipendier, 10 rejsestipendier S 10.000 kr. (uden ansøgning), 16 rejsestipendier S 5.000 kr. (uden ansøgning) og 63 engangsydelser.

Der var indgivet ca. 300 ansøgninger.

c) Udvalget for tonekunsten.

2 3-årige stipendier å 25.000 kr., i produktionspræmie på 15.000 kr. (uden ansøgning), 6 produktionspræmier S 10.000 kr. (uden ansøgning), 6 produktionspræmier S 5.000 kr. (uden ansøgning) og 15 engangsydelser.

Der var indgivet ca. 90 ansøgninger.

d) Udvalget for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning.

29 engangsydelser samt et beløb på 10.000 kr. til en institution.

Der var indkommet ca. 230 ansøgninger.

e) Udvalget i henhold til lovens § 1, stk. 3.

Der blev foretaget 4 uddelinger til et beløb af ialt 75.900 kr. Blandt legatmodtagerne kan bl.a. nævnes en audiovisuel forskningsgruppe, en scenograf og en komponist.

Perioden 1/3 1973 - 31/3 1974 (beretning IX).

a) Det billedkunstneriske legat- og indkøbsudvalg.

Arbejdsstipendierne var på grund af prisudviklingen forhøjet til 30.000 kr. årligt.

Der uddeltes 6 3-årige stipendier + a 30.000 kr., 3 rejselegater, 48 engangsydelser og 64 engangsydelser til ældre fortjente kunstnere.

Der var modtaget ca. 650 ansøgninger.

b) Det litterære udvalg.

6 3-årige stipendier S 30.000 kr., 5 rejsestipendier, 11 produktionspræmier S 15.000 kr. (uden ansøgning), 11 produktionspræmier å 10.000 kr. (uden ansøgning), 3 produktionspræmier å 5.000 kr. (uden ansøgning) og 72 engangsydelser.

Der var indgivet ca. 250 ansøgninger.

c) Udvalget for tonekunsten.

2 3-årige stipendier å 30.000 kr., 3 rejsestipendier, 4 produktionspræmier å 10.000 kr. (uden ansøgning), 15 produktionspræmier å 5.000 kr. (uden ansøgning) og 16 engangsydelser.

Herudover blev der i lighed med tidligere år ydet støtte til en række grammofonpladeindspilninger og til bestilling og opførelse af kompositioner.

Der var indgivet ca. 120 ansøgninger.

d) Udvalget for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning.

27 engangsydelser.

Der var indgivet ca. 100 ansøgninger.

e) Udvalget i henhold til lovens § 1, stk. 3.

6 arbejdslegater af størrelsen 5.000 kr. til 15.000 kr. samt en række tilskud til bl.a. studieophold.

C. Statens Kunstfonds indkøb af bildende kunst.

Efter lovens § 2, 2 b) kan Statens Kunstfonds midler bl.a. anvendes til indkøb af bildende kunst. For så vidt angår størrelsen af de beløb, der under de skiftende love har været og er afsat til disse formål, henvises til foran side

Dispositionsbeløbene til indkøb af bildende kunst administreres af det billedkunstneriske legat- og indkøbsudvalg, medens indkøb af kunsthåndværk m.v. siden lovrevisionen i 1969 varetages af udvalget for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning.

I bemærkningerne til lovforslaget til 1964-loven § 7 hedder det bl.a.:

"Efter forslaget stilles, jfr. bemærkningerne til §§ 2 og 6 et beløb af 400.000 kr. til rådighed til indkøb af bildende kunst. De indkøbte kunstværker skal stilles til rådighed for offentligheden, og § 7 pålægger ministeren for kulturelle anliggender at fastsætte de nærmere regler for, hvorledes kunstværkerne skal fordeles, således at de kommer offentligheden eller videre kredse til gode. Man forestiller sig værkerne placeret på steder, hvor større udsnit af offentligheden færdes, f.eks. i skoler, på hospitaler, i kaserner og i andre offentlige bygninger og institutioner, og der kan tænkes arrangeret vandrestillinger af disse kunstværker. Man lægger megen vægt på dette led i forslaget, idet man deri ser en værdifuld mulighed for i større dele af befolkningen at vække interesse for samtidens bildende kunst."

Indkøb af bildende kunst kan foretages såvel på udstillinger som direkte hos kunstneren.

Det kan oplyses, at det billedkunstneriske legat- og indkøbsudvalg i perioden 1/1 - 31/12 1971 indkøbte 293 arbejder af 127 kunstnere, i 1972 216 arbejder af 100 kunstnere til en samlet udgift af 505.985 kr. og i perioden 1/1 1973 til 31/3 1974 261 arbejder af 136 kunstnere til en samlet udgift af 781.190 kr.

De indkøbte arbejder omfatter malerier, skulpturer, grafik, tegninger, akvareller m.v.

Flere af disse indkøb har været udlånt til vandrestillinger, der har kunnet ses nogle steder i landet, og samtlige indkøb foretaget af udvalget i tiden 1/1 1971

til 31/3 1974 blev vist på Statens Kunstfonds treårsudstilling i Nordjyllands Kunstmuseum i Aalborg i maj-juni 1974.

Udvalget for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning indkøbte i 1971 67 arbejder af 36 kunstnere, i 1972 35 arbejder af 15 kunsthåndværkere til en samlet udgift af 22.707 kr. og i perioden 1/1 1973 til 31/3 1974 72 arbejder af 35 kunsthåndværkere til en samlet udgift af 118.669 kr.

D. Sammenfattende bemærkninger.

Fælles for de omtalte former for støtte til kunstnerne og den kunstneriske produktion: udsmykningsopgaver, direkte støtte og indkøb af bildende kunst og kunsthåndværk m.v. er, at ansvaret er lagt i hænderne på de udpegede **kunstkyndige** 3-mandsudvalg, der gennem de skiftende love er sikret en tilsvarende vid kompetence indenfor de givne bevilningsrammer.

Et andet fællestræk er, at det afgørende kriterium for, at en eller flere af de nævnte støtteformer kan bringes i anvendelse, er kvaliteten af kunstnerens talent eller af den kunstneriske produktion.

For samtlige støtteformer gælder endvidere, at der er åbnet mulighed for en meget fleksibel administration, ligesom støtteformerne kan kombineres. I den bekendtgørelse, der i henhold til § 7 i loven om Statens Kunstfond er udstedt af ministeriet for kulturelle anliggender den 26. februar 1970, og som er optrykt som bilag 3 til betænkningen, indeholdes nærmere regler herom, herunder en angivelse af på hvilke former og vilkår støtte kan gives. Udover rejse-, studie- og arbejdslegater peges der således på, at støtte kan ydes til f.eks. sikring af udgivelse af kunstnerisk værdifulde litterære arbejder. Tilskud kan også ydes til kunstnerisk værdifulde oversættelser til dansk af udenlandsk litteratur, der ellers ikke ville blive tilgængelige for et dansk publikum, og endvidere som anerkendelse i forbindelse med ud-

givelse eller opførelse af musikværker, hvor det økonomiske udbytte ikke står i rimeligt forhold til den kunstneriske indsats o.s.v.

For fuldstændighedens skyld skal nævnes, at det billedkunstneriske udvalg har ydet støtte til kunstneriske aktiviteter i Grønland. Der er således ydet tilskud til indkøb af værktøj til grønlandske kunstnere.

E. Støtte til efterladte efter kunstnere.

Medens støtte til de forannævnte formål altovervejende har været betinget af kvaliteten af det kunstneriske talent eller den kunstneriske produktion, træder de sociale og økonomiske hensyn i forgrunden ved afgørelsen af spørgsmål om støtte til kunstnernes efterladte.

Som angivet i de indledende bemærkninger til forslaget til 1964-loven betegner støttehjemmelen til efterladte efter kunstnere en videreførelse af de principper, som var nedlagt i Eckersberg-Thorvaldsen Fondet, dog således at de i 1964 blev udvidet til også at omfatte efterladte efter forfattere og komponister og ved 1969-loven også efterladte efter kunsthåndværkere m.v.

Om efterladte efter kunstnere, der har modtaget hædersgave eller anden fast ydelse på finansloven, henvises til **kap. VI** , side 56 .

I bemærkningerne til forslaget til 1964-loven foreslår man, at støtte kun ydes til efterladte i tilfælde af økonomisk nød på lignende måde som den hjælp, der blev ydet af Eckersberg-Thorvaldsen Fondet.

Under folketingets behandling af lovforslaget blev spørgsmålet om støtte til kunstnernes efterladte taget op, og i folketingets betænkning over lovforslaget af 6.maj 1964 (F.T. 1963/64 tillæg B, spalte 802) hedder det bl.a.:

"På et spørgsmål fra udvalget om, hvad der forstås ved "efterladte", jfr. § 2, e), og om enkemænd er omfattet heraf, har ministeren oplyst, at Eckersberg-Thorvaldsen Fondet siden 1956 har lagt vægt på, om den pågældende rent faktisk kan betragtes som efterladt efter en kunstner,

d.v.s. om der faktisk har bestået et forsørgelsesforhold eller et gensidigt hjælpe- og støtteforhold.

De konkrete erfaringer fra Eckersberg-Thorvaldsen Fondet viser, at der er ydet støtte til enker og mindreårige børn eller børn under uddannelse, til ganske enkelte døtre, som i mange år har ført hus for faderen, men i intet tilfælde til en enkemand. Man mener dog ikke i princippet at kunne udelukke, at dette sidste bør kunne finde sted.

Støtten til efterladte tænkes i øvrigt - som det hidtil har været tilfældet i Eckersberg-Thorvaldsen Fondet - ydet på basis af en samlet vurdering af den efterlattes økonomiske stilling ud fra det generelle synspunkt, at en kunstner ikke har fået et økonomisk udbytte af sit arbejde, der svarer til arbejdsindsatsen, og derfor heller ikke generelt betragtet har haft tilstrækkelige muligheder for at sikre sin og sin families alderdom."

I tillægsbetænkningen af 13. maj 1964 (F.T. 1963/64 tillæg B, spalte 863) udtales i tilslutning til foranstående:

"Udvalget har fæstnet sig ved de bemærkninger, som ministeren for kulturelle anliggender ved lovforslagets anden behandling fremsatte angående beredvillighed til at give efterladte ligestilling i henhold til § 2, hvadenten det drejer sig om kvindelige eller mandlige efterladte, og forventer, at lovens bestemmelser herom forvaltes efter de således tilkendegivne retningslinjer."

Spørgsmålet om det naturlige i, at delvis sociale støtteformer var omfattet af loven om Statens Kunstfond, blev behandlet i bemærkningerne til § 2 i forslaget til 1969-loven (F.T. 1968/69 tillæg A, spalte 4185).

Det udtaltes bl.a.:

"Med hensyn til ydelser til efterladte har fondets repræsentantskab henvist til de synspunkter, som er fremført i folketingsudvalgets betænkning af 6. maj 1964 og tillægsbetænkning af 13. maj 1964, og fremhæver, at der bør lægges vægt på, om der faktisk har bestået et forsørgelsesforhold eller et gensidigt hjælpe- eller støtteforhold mellem den afdøde kunstner og den eller de efterladte, således at principielt såvel kvindelige som mandlige efterladte kan komme i betragtning. Tilsvarende bør begrebet **"efterladte"** opfattes i relation til efterladte efter kunstnere, som har modtaget hædersgave eller anden fast statsydelse på finansloven.

Der har fra kunstnernes side været fremført forslag om, at denne mere "socialt" betonedede side af fondets virksomhed, som kunstfondet overtog med inddragelsen af det

tidligere eksisterende Eckersberg-Thorvaldsen Fond under kunstfondloven, atter udskilles til administration hos de faglige organisationer, der menes ofte at have et bedre ken-skab til de enkelte berettigedes økonomiske kår.

Man har imidlertid ikke fundet det hensigtsmæssigt at foreslå loven ændret på dette punkt på et tidspunkt, hvor hele befolkningens almindelige adgang til forbedret alderspension er under kraftig udvikling, så det må forudses, at opretholdelsen af særlige støtteordninger på dette område efterhånden må tages op til overvejelse."

Spørgsmålet ses ikke at have givet anledning til drøftelse i forbindelse med senere lovændringer.

Om støtteisen af de beløb, der efter de skiftende love om Statens Kunstfond har været til rådighed til det nævnte formål, henvises til foran side 20.

Af Statens Kunstfonds beregninger fremgår, at følgende antal efterladte har modtaget tilskud:

	1971	1972	1/31/73	1973
det billedkunstneriske legat- og indkøbsudvalg	38	36	36	
det litterære udvalg	28	30	30	
udvalget for tonekunst	11	11	10	
udvalget for kunsthåndværk m.v.	-	-		

Støtteydelse er sædvanligvis af en størrelsesorden på 2-3.000 kr. pr. år.

Kap. V. 3-mands udvalgenes praksis og synspunkter i forbindelse med administration m.v. af Statens Kunstfonds dispositionsbeløb.

For at udvalget har kunnet danne sig et indblik i 3-mands udvalgenes administration af tilskudsbeløbene og for at få lejlighed til at høre de sagkyndiges vurdering af den gældende ordning, har de sidst afgåede formænd for de billedkunstneriske udvalg (udsmykningsudvalget samt indkøbs- og legatudvalget), det litterære udvalg samt udvalget for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning enkeltvis deltaget hver især i et af udvalgets møder, ligesom udvalget har haft drøftelser med de nuværende udvalgsformænd.

Endvidere har - med henblik på først og fremmest at bidrage med oplysninger om finanslovydelserne - den afgåede formand for kunstfondets repræsentantskab, højesteretsdommer Helga Pedersen, og senere den nuværende formand for repræsentantskabet, højesteretsdommer H. Urne, hver især deltaget i et møde med udvalget sammen med sekretariatschef Gerda Birkelund, som også har været til stede ved de fleste af udvalgets møder med de afgåede udvalgsformænd.

1. Udsmykningsopgaver.

Af udvalgets samtaler med repræsentanterne for Statens Kunstfond sammenholdt med de øvrige foreliggende oplysninger fremgår, at udsmykningsudvalget efter en første stillingtagen til ansøgninger om støtte til udsmykninger normalt besøger de ansøgende institutioner bl.a. for på stedet at drøfte sagen med f.eks. kommunalbestyrelser, menighedsråd, kulturudvalg, institutionsledere samt den

arkitekt, der er ansvarlig for tyggeriet. Efter at udsmykningsudvalget under sådanne forhandlinger er blevet orienteret om de lokale ønsker og har haft lejlighed til at vurdere det givne miljøes egnethed for udsmykning, fremsætter udvalget sine synspunkter og retter i samråd med den ansøgende institution og byggeriets arkitekt henvendelse til den kunstner, man kunne ønske at overdrage opgaven. I praksis anmodes denne om at udarbejde et skitseforslag. Når skitseforslaget foreligger, vurderes dette såvel af udsmykningsudvalget som af den ansøgende institution og byggeriets arkitekt, og kun i de tilfælde, hvor der er enighed om at godkende projektet, bliver udsmykningsarbejdet iværksat.

Som hovedregel udspringer initiativet til en udsmykningsopgave fra lokalt hold, og fra Statens Kunstfonds side lægges der stor vægt på samarbejdet med arkitekten, uanset at formen og omfanget af dette samarbejde varierer fra projekt til projekt. Selv om man erkender det hensigtsmæssige 1, at samarbejdet begynder så tidligt som muligt under byggeriet, bør man imidlertid være opmærksom på, at man aldrig kan overskue det færdige resultat.

I sin praksis fastholder udsmykningsudvalget, at man i overensstemmelse med loven er bundet til at anlægge en kvalitetsvurdering, og at der påhviler fondet en forpligtelse til i udsmykningsarbejdet at være opmærksom på alle kunstretninger og at tilstræbe en indsats, som afspejler et differentieret billede. Skal dette mål fastholdes, finder man, at de gældende grundprincipper er de bedst egnede hertil.

Repræsentanterne for Statens Kunstfond er af den opfattelse, at der på baggrund af de senere års omfattende offentlige byggeri, bl.a. i forbindelse med kommunalreformen, består et behov for øgede pengemidler til udsmykningsopgaver.

2. Det litterære udvalgs administration.

På mødet med den tidligere og nuværende formand

for det litterære udvalg blev der givet udtryk for, at loven om Statens Kunstfond entydigt lægger vægt på et kvalitets synspunkt, og at det var nærliggende at anskue udvalgets opgave som sigtende på at fremme produktionen af litterær kunst og at søge at opmuntre de bedste talenter i den litterære situation, man befinder sig i.

Udvalget anlægger i overensstemmelse med loven et kvalitetskrav, og en ordning, der medindtog økonomiske og sociale forhold, vil på grund af oplysningernes forskelligartethed blive yderst usikker. Tidligere havde ansøgningerne til udvalget indeholdt sådanne oplysninger, men det er man gået bort fra på baggrund af lovens princip om kvalitetsvurdering som det eneste afgørende. Ofte indeholder ansøgningerne imidlertid fortsat oplysninger om ansøgnernes økonomiske og sociale stilling, og i mange tilfælde efterlader disse oplysninger indtryk af, hvor økonomisk ringe mange kunstneres stilling er.

Repræsentanterne for Statens Kunstfond var af den opfattelse, at det formentlig vil være vanskeligt at finde en tilfredsstillende ordning baseret på økonomisk-sociale kriterier, og selv om man ikke kan udelukke muligheden af at tage hensyn til forfatternes økonomiske forhold - jfr. f.eks. en garantiordning efter svensk mønster - bør man være opmærksom på risikoen for, at en svækkelse af kvalitetskravet vil kunne bidrage til en politisering af kunststøtten.

I praksis har det litterære udvalg dog vist tilbageholdenhed med f.eks. at yde støtte til en forfatter, hvis bogværk var blevet en salgssucces.

Selv om der på baggrund af de begrænsede midler, der er til rådighed, kan opstå divergenser i udvalgsmedlemmernes opfattelse af ansøgningerne, har det i praksis vist sig forholdsvis nemt at blive enige om, dels i hvilke tilfælde kvalitetskravet var opfyldt, dels i spørgsmålet om, hvorvidt de "kunstneriske investeringer" havde givet det fornødne afkast. Ud fra såvel en kvalitativ som en kvantitativ betragtning kan udviklingen give grundlag for tilfredshed. Fejlinvesteringerne har været meget beskedne,

især for så vidt angår de 3-årige ydelser. Selv om det er vanskeligere at overskue det tilsvarende problem med hensyn til engangsydelserne, synes praksis at vise, at også for denne støtteforms vedkommende er fejlinvesteringerne begrænsede.

En bibeholdelse af kvalitetskravet som det afgørende princip forekommer repræsentanterne for Statens Kunstfond at være den bedste mulighed for at opretholde grundtanken bag Statens Kunstfond.

3. Indkøbsudvalgets administration m.v.

I udvalget er man opmærksom på, at der i provinsens gallerier finder en omfattende aktivitet sted på et højt kunstnerisk niveau, men samtidig må det erkendes, at de københavnske gallerier og udstillinger fortsat indtager en dominerende plads på dette felt.

Også ved indkøb af kunstværker er kvalitetskravet det dominerende, men man tilstræber at få så mange kunstretninger som muligt repræsenteret.

Efter at de indkøbte værker har været medtaget på Statens Kunstfonds årlige udstillinger, fordeles værkerne, som Statens Kunstfond - i modsætning til udsmykningsværkerne - fortsat har ejendomsretten til, til ophængning eller opstilling forskellige steder. Ved fordelingen af de erhvervede kunstværker tilstræber man fra fondets side den videst tænkelige geografiske spredning. Udlån af kunstværker finder sted efter anmodning fra lokalt hold, og når værkerne er så uensartet geografisk fordelt som tilfældet er, må det først og fremmest ses på baggrund af, at der fra visse egne ikke er fremsat **ønske** om udlån.

I det omfang, det er muligt, søger indkøbsudvalget at sikre, at de udlånte kunstværker opbevares på betryggende vis, men indkøbsudvalget finder samtidig, at det ville være ønskeligt, såfremt der var midler til en øget kontrol og til den fornødne konservering.

4. Tonekunstudvalgets administration.

Om dette udvalgs hidtidige arbejde har den nuværende udvalgsformand tilkendegivet, at dette må betegnes som tilfredsstillende til trods for, at tonekunstudvalget må siges fra sin oprettelse at være blevet forfordelt med hensyn til andel i kunstfondets bevillinger.

De bevillinger, udvalget disponerer over, har således fra begyndelsen af udvalgets arbejde været i underkanten i forhold til det eksisterende behov. Bevillingernes utilstrækkelighed er imidlertid blevet særligt mærkbar, efter at udvalgets virkeområde - på baggrund af en henstilling fra repræsentantskabet - er blevet udvidet til at omfatte jazz, rock og folke-musik ved siden af den såkaldte "kunst-musik", uden at der er sket en tilsvarende forøgelse af udvalgets bevillinger.

Udvalgsformanden har i den forbindelse givet udtryk for, at en forøgelse af tonekunstudvalgets bevillinger med 250.000 kr. årligt ville være en meget betydelig forbedring for udvalget.

Om jazz, rock og folkemusik også på længere sigt skulle henhøre under tonekunstudvalgets virkeområde var i øvrigt et spørgsmål, som måtte søges afklaret.

Det fundamentale problem i forbindelse med varetagelsen af dette nye område, der er meget forskelligt fra det område, tonekunstudvalget hidtil udelukkende har beskæftiget sig med, er afvejningen af den kompositoriske indsats i forhold til den udøvende. Ved denne afvejning hjælper selv ikke den bedste fagkundskab, og udvalget har derfor været nødsaget til at træffe disse afgørelser på grundlag af et skøn.

Tonekunstudvalgets støtteforanstaltninger har - udover ydelse af 3-årige stipendier, som udvalgsformanden fandt særdeles værdifulde - bestået i ydelse af arbejdsstipendier, støtte til bestilling af værker, støtte til fremførelser, støtte til udsendelse af dansk musik på grammofonplader, understøttelser m.v.

Systemet med 3-mandsudvalgene havde efter udvalgsformandens mening fungeret godt. Det var imidlertid meget betydningsfuldt, at der ved valg af medlemmer til det enkelte udvalg blev gjort forsøg på at finde frem til personer med parallel indstilling, således at der kunne lægges en linie for 3-års perioden.

Ordningen med den fuldstændige udskiftning af udvalgsmedlemmerne hvert tredje år var en stor fordel. Muligvis var dog 3-års perioden for kort og en 4-årig periode ville formentlig - i hvert fald for tonekunstudvalgets vedkommende - være at foretrække.

Efter udvalgsformandens opfattelse måtte kvalitetskravet som det afgørende kriterium for støtte anses for rimeligt, og har. ville være meget betænkelig ved en ordning, der indebar fortrinsvis hensyntagen til økonomiske og sociale forhold; i så fald ville 3-mandsudvalgene efter hans opfattelse ikke være kvalificerede til at træffe de omhandlede afgørelser om støtte.

Komponisternes indtjeningsmuligheder kan ikke anses for særligt gunstige. Kun ca. 3 komponister kan i dag leve af udelukkende at komponere.

Muligheden af at kunne få tildelt en årlig statsydelse er derfor af særdeles stor betydning netop for komponisterne.

5. Udvalget for kunsthåndværks administration.

For så vidt angår dette udvalg oplyste den afgående formand, at udvalget havde lagt hovedvægten på kunsthåndværket, og at det udvalg, han var formand for, havde besøgt udstillinger over hele landet. Imidlertid var forholdet det, at 70 % af disse udstillinger rent faktisk havde fundet sted i København.

Det var hans indtryk, at der med de støttemuligheder, der i 1969 var blevet gjort mulige ved, at Statens Kunstfond udvidedes til også at omfatte kunsthåndværket, var

sket en kunstnerisk højnelse af dette. Igennem en årrække havde en række anerkendte danske kunsthåndværkere og designere nydt en sådan anerkendelse, at det var vanskeligt for spirende talenter at trænge igennem. Ved hjælp af Statens Kunstfond var det imidlertid lykkedes for mange af disse talenter at slå igennem.

Inden for kunsthåndværkernes rækker befandt der sig flere, der lever under meget ringe sociale kår, og øgede bevillinger ikke mindst til indkøb af kunsthåndværk ville skabe muligheder for på lidt længere sigt at skabe øget kendskab til kunsthåndværket og dets muligheder.

Kap. VI. Hædersgaver og statsydelse.

Foran i kap. II side 8 er det omtalt, at der her i landet er lang tradition for at yde direkte statslig støtte til skabende kunstnere. De tilskud, der blev ydet kunstnere, blev fra første færd som regel givet i form af rejsestipendier eller som hjælp til gennemførelse af en konkret kunstnerisk opgave.

I slutningen af 1830'erne kom man ind på en ny form for tilskud til kunstnere ved at finansdeputationen tildelte H.C. Andersen og Chr. Winther hver en såkaldt "temporær" understøttelse på henholdsvis 400 rbd og 300 rbd årligt. Med disse understøttelser, der i begyndelsen blev forbeholdt forfattere, der ikke havde nogen form for embedsstilling, indførte enevælden den skik, som levede videre efter 1849 og hvorefter fortjente forfattere "kom på finansloven" og fik mere eller mindre langvarige understøttelser.

Medens; fordelingen af legater og understøttelser efter 1849 som hovedregel blev foretaget af ministeriet, udviklede der sig hurtigt den praksis, at det var rigsdagen og især finansudvalget, som afgjorde spørgsmålet om livsvarige understøttelser. Ikke mindst under forfatningskampen fra 1870 til 1901 gav behandlingen anledning til heftige politiske meningsudvekslinger, ikke mindst fordi der blev forhandlet med finansudvalget om hver enkelt kandidat til understøttelserne.

Fra 1902 brød I.C. Christensen som kultusminister med dette princip, idet fremgangsmåden nu blev den, at ministeriet efter en gennemgang af ansøgningerne kun indstillede de kunstnere, som man skønnede værdige til opnåelsen af en livsvarig understøttelse.

Spørgsmålet om understøttelserne gav under behand-

lingen af finanslovsforslaget for finansåret 1928/29 anledning til en debat, hvorunder der blev fremsat forslag om en klar sondring mellem hædersgaver og understøttelser. Medens de første bl.a. blev foreslået forbeholdt "kunstens og litteraturens store ... de få store undtagelser", fandt man, at understøttelserne - uden at blive betragtet som almisser - skulle tildeles trængende forfattere.

Bl.a. denne debat var årsagen til, at man i 1930 nedsatte et undervisningsministerielt udvalg med den opgave at opstille principielle retningslinier for understøttelser til forfattere (principudvalget).

Under udvalgsarbejdet blev det synspunkt - som fandt støtte - fremført, at hædersgaverne som hidtil burde tildeles af rigsdagen og tilkomme forfattere, "om hvilke man kan sige, at den overvejende del af det danske folk ikke kan have noget at indvende mod, at der gives dem en hædersgave." Udvalget fandt tillige, at også livsvarige understøttelser eller stipendier burde tildeles af rigsdagen, og at grundlaget for tildelingen skulle være en gennem en årrække kunstnerisk eller god folkelig produktion, der har gjort vedkommende forfatter fordelagtigt bekendt i videre kredse.

Samtidig hermed foreslog principudvalget, at man lagde udvælgelsen af de understøttede kunstnere over til et ikke-politisk organ, og i fortsættelse af dette forslag nedsatte undervisningsministeren det såkaldte rådgivende forfatterudvalg, som holdt sit første møde i maj 1931, og hvis opgave det var at afgive indstilling til finansudvalget om understøttelser.

I 1947 blev de faste understøttelser væsentligt forhøjet og havde fire forskellige størrelser: 1200 kr., 1800 kr., 2400 kr. og 3600 kr.

I 1963 blev de faste statsydelse til kunstnerne reguleret, således at disse i lighed med andre statshonorarer kom til at bestå af et grundbeløb plus et regulerings-tillæg. Den største hldersgave, der havde været på 12.000 kr., blev årligt ansat til 7.200 kr. plus procenttillæg - ialt 17.483 kr., og de faste statsydelse på 5.400 kr. blev ændret til 3.200 kr. plus tillæg - ialt 7.751 kr.

I bemærkningerne til forslaget til 1964-loven om Statens Kunstfond hedder det om hædersgaverne bl.a. (F.T. 1963/64 tillæg A, spalte 915):

"Til de relativt få kunstnere, hvis indsats må betragtes som særlig fremragende, bør muligheden for en årlig hædersgave stå åben. Modtageren må forudsættes at have et kunstnerisk livsværk af meget høj kvalitet bag sig, hvorfor ydelsen normalt først kan opnås i en sen alder (50 år eller derover), men også her må der være plads for et smidigt skøn. Afgørende må være, at den allerede ydede kunstneriske indsats er så betydelig og helstøbt, at den - selv uden forventning om yderligere tilvækst - i sig selv gør krav på samfundets største anerkendelse."

Om de faste årlige statsydelse hedder det samme-steds bl.a.:

"En skabende kunstner, der - oftest gennem en årelang arbejdsindsats - har en sådan produktion bag sig, at han har placeret sig afgørende som kunstner, bør af det offentlige sikres en fast årlig ydelse som et fundament, hvorpå han skulle kunne opbygge en passende stabil indtægt gennem sin fortsatte produktion. Denne faste ydelse tænkes normalt at kunne erhverves af en kunstner i 40-50 års alderen, men tidspunktet må selvsagt bestemmes efter en konkret afvejelse af værdien af den kunstneriske indsats."

Om repræsentantskabets indflydelse i forbindelse med tildelingen af livsvarige ydelser anføres i bemærkningerne til lovforslagets § 5 bl.a. (spalte 928):

"Med skabelsen af Statens almindelige Kunstfond og det dertil knyttede repræsentantskab af den beskrevne sammensætning falder det naturligt at lade dette repræsentantskab stå som indstillende myndighed med hensyn til, hvilke kunstnere der skal på finansloven. Fremgangsmåden vil fortsat være den, at ministeren træffer sin afgørelse på grundlag af en indstilling og herefter fremsætter forslag over for bevillingsmyndighederne, hvorved afgørelsen fortsat finder sin afgørelse i folketinget. På samme måde som hidtil skal antallet af hædersgaver og faste årlige statsydelser, ligesom disses størrelse, fastsættes ved bevillingslov."

Repræsentantskabets indstilling sker på grundlag af en indhentet udtalelse fra vedkommende udvalg. Men i modsætning til hvad tilfældet er, når det drejer sig om egentlige fondsansliggende, er udvalgenes udtalelser alene vejledende, og repræsentantskabet står frit i sin stillingtagen."

I forslaget til 1969-loven blev der ikke fremsat forslag om ændring af den bestående ordning, men under

behandlingen i folketinget blev de livsvarige ydelser taget op til debat, og i den af folketingsudvalget den 4. juni 1969 afgivne betænkning (F.T. 1963/64 tillæg B, spalte 802) hedder det bl.a.:

"Udvalget har drøftet, om den nuværende ordning med hensyn til de på finansloven bevilgede faste årlige statsydelser og hædersgaver for kunstnere er hensigtsmæssig. Det har været drøftet, om man skulle konvertere ledige hædersgaver til 3 af de mindre statsydelser, så antallet af hædersgaver efterhånden blev reduceret. Ministeren har oplyst, at den eksisterende fordeling af hædersgaverne på bestemte grupper af kunstnere bør ophæves, således at ledige portioner er til rådighed for kvalificerede personer indenfor den samlede kunstnerstand, herunder i givet fald også for udøvende kunstnere, der hidtil ikke har kunnet opnå hædersgaver. De foreslåede ændringer vil blive søgt gennemført på den kommende finanslov. Udvalget lægger vægt på, at de af ministeren foreslåede ændringer bliver søgt gennemført på den kommende finanslov, og henleder ministerens opmærksomhed på, at der bliver bragt klaring over indstillingsretten for hædersgaver til udøvende kunstnere. Ministeren har i øvrigt bemærket, at det må være rimeligt, at en hædersgave kan stå vakant, såfremt en tilstrækkelig kvalificeret kunstner ikke findes. På baggrund af dette har ministeren ikke fundet grund til at søge antallet af hædersgaver ændret. Ministeren har oplyst, at antallet af de faste statsydelser vil blive søgt forhøjet med 10 under henvisning til, at antallet af grupper, som kan komme i betragtning, er udvidet. Disse ydelser sigter imod at tilvejebringe en økonomisk baggrund for kunstneren, der gør det muligt for denne at opbygge en passende stabil indtægt gennem sin fortsatte kunstneriske produktion. Ministeren har erklæret sig villig til inden lovens næste revision at ville lade støtteformernes fortsatte hensigtsmæssighed undersøge. Udvalget henstiller til ministeren inden næste revision af loven at overveje muligheden for at samle de bevillinger, som hører under kunstfondlovgivningen, og de som gives over finansloven som hædersgaver og statsydelser i én pulje, således at fordelingen af bevillinger mellem de forskellige støtteformer gøres yderligere fleksibel."

I skrivelse af 12. marts 1974 ansøgte ministeriet for kulturelle anliggender finansudvalget om tilslutning til at overføre besparede beløb fra finanslovskontoen for livsvarige ydelser til Statens Kunstfonds rådighedssum under henvisning til, at en række hædersgaver og statsydelser var ledige.

I denne skrivelse hedder det bl.a.:

"Under hensyntagen til at der er nedsat et udvalg, der skal gennemgå ministeriets støtteordninger til kulturelle og kunstneriske formål, herunder også de livsvarige ydelser

på finansloven til kunstnere, har ministeriet besluttet at afvente resultaterne af dette udvalgs arbejde, forinden man træffer afgørelse om yderligere indstillinger til finansudvalget om tildeling af livsvarige ydelser til kunstnere."

Finansudvalget gav tilslutning hertil den 27. marts 1974 (aktstykke 1973/74 nr. 244).

Antallet af livsvarige hædersgaver er fastsat til 22, hvoraf 10 er ledige. Størrelsen af den enkelte hædersgave er fastsat til 12.000 kr. årligt + procenttillæg svarende til 65.532 kr. pr. 1. april 1976.

Af faste statsydelse, hvoraf der er fastsat et antal på 119, uddeles for tiden 109, hver på 4.000 kr. årligt + procenttillæg, svarende til 22.450 kr. årligt pr. 1. april 1976.

Når en hædersgave eller statsydelse blev ledig, var ordningen oprindelig, at spørgsmålet om tildeling af den ledigblevne ydelse automatisk blev taget op til overvejelse i det 3-mandsudvalg, hvorunder ydelsen efter sin art henhørte. 3-mandsudvalget afgav herefter den vejledende indstilling til repræsentantskabet med henblik på udpegning af den kunstner, man valgte at indstille til ministeriet for kulturelle anliggender til den ledigblevne ydelse. Ligesom det fortsat er tilfældet for statsydelse, var der oprindeligt afsat et bestemt antal hædersgaver til de enkelte kunstnergrupper, og tildelingen af en ledigbleven hædersgave var i overensstemmelse hermed forbeholdt en kunstner fra samme kunstnergruppe som den, der hidtil havde oppebåret ydelsen.

Efter lovrevisionen i 1969 ophævedes denne "øremærkning" af hædersgaverne, således at forstå, at repræsentantskabet til den ledigblevne hædersgave kunne vælge at indstille en kunstner udpeget blandt den samlede kunstnerstand, herunder også de udøvende kunstnere. Samtidig hermed fandt der i praksis den ændring sted, at Statens Kunstfond først tog spørgsmålet om tildeling af ledigblevne ydelser op, efter at ministeriet for kulturelle anliggender havde anmodet om en udtalelse.

Udover hædersgaver og statsydelse er der på de årlige finanslove optaget et antal ydelser til enker efter

kunstnere. På finansloven for 1976/77 (konto § 21.1.01.53.10) er der 16 af sådanne ydelser. 10 af disse er på 2.000 kr. + tillæg (pr. 1/4 1976 kr. 11.225), 4 på 3.000 kr. + tillæg (pr. 1/4 1976 kr. 16.837), 1 på 4.000 kr. + tillæg (pr. 1/4 1976 kr. 22.450) og 1 på 6.000 kr. (pr. 1/4 1976 kr. 33.674).

Disse ydelser tildeles af ministeriet for kulturelle anliggender efter forelæggelse for folketingets finansudvalg.

I praksis administreres ordningen således, at ministeriet for kulturelle anliggender, når en hædersgave eller statsydelse er blevet ledig ved dødsfald, gør enken efter den afdøde kunstner opmærksom på, at der gennem ansøgning til ministeriet for kulturelle anliggender består mulighed for støtte over finansloven. Ved behandlingen af ansøgningerne lægger ministeriet vægt på den enkelte ansøgers økonomiske forhold, og i de seneste år har ministeriet afslået at fremme ansøgning fra **kunstnerenker**, hvis årlige indtægt andrager mere end ca. 70.000 kr.

Kap. VII. Kunst- og kunstnerstøtte i Island/ Finland/ Norge og Sverige.

1. Island.

I Island modtager 11 kunstnere en statslig æresløn, og 98 kunstnere oppebærer kunstnerløn. Tildelingen foretages af en af Altinget udpeget syvmandskomité/ som er forpligtet til at rådføre sig med repræsentanter for kunstnerorganisationerne.

En af undervisningsministeriet nedsat komité udde-
ler arbejdsstipendier efter ansøgning. Stipendiebeløbene
svarer til lektorløn.

Ifølge en lov af 1967 er undervisningsministeriet
bemyndiget til at bruge op til 2 procent af byggeomkostnin-
gerne ved skolebyggeri til kunstnerisk udsmykning.

Islandske forfattere modtager siden 1972 en
statslig tillægsroyalty ved udgivelsen af skønlitterære og
videnskabelige skrifter. Denne tillægsroyalty betragtes som
en kompensation til forfatterne for omsætningsafgiften på
bøger.

2. Finland.

Alle spørgsmål vedrørende statens støtte til kunst
varetages af en række kommissioner under undervisningsmini-
steriet: Statens centrale kunstkommission, syv statskommis-
sioner for de forskellige kunstarter og 11 lenskunstkommis-
sioner.

I henhold til en lov af 1969 er der oprettet
11 kunstnerprofessorater (1975)/ fordelt med to for film,
to for litteratur, to for billedkunst, et for fotografi,
et for teater, et for musik, et for arkitektur og et for
design. Stillingerne besættes permanent eller for en periode
på maksimalt 5 år. Kunstnerprofessorerne skal udføre skabende

kunstnerisk arbejde og har pligt til at forelæse ved læreanstalter o.s.v. Statens udgift hertil var i 1975 ca. 0,7 mio f.mk.

Der uddeles årligt 104 1-årige kunstnerstipendier, 23 3-årige og 9 5-årige. Stipendierne er optaget i statens lønregulativ; de uddeles i 1976 med beløb på 22.000 f.mk. (skattefri). Ved tildelingen skal der tages hensyn til regionale og sproglige forhold.

Herudover uddeles årligt mindst 40 projektstipendier i tilknytning til bestemte arbejdsplaner. Disse stipendier kan også tildeles grupper af kunstnere.

Endelig uddeles årligt en række statslige kunstnerpriser, som i størrelse varierer fra 10.000 til 30.000 d.mk.

I 1975 bevilgedes efter ansøgning 45 kunstnerpensioner.

Til stipendier anvendtes i 1975 5,2 mill. f.mk.

I hvert af Finlands 11 län findes som nævnt en lenskunstkommission. I 1975 blev der af disse kommissioner uddelt stipendier til kunstnere, som bor og arbejder i de respektive län. Hertil bidrog staten med ca. 1,3 mio f.mk.

Siden 1972 har man på forsøgsbasis arbejdet med lønnede "lenskunstnere". Deres løn dækkes med 50 procent fra lenskunstkommissionerne og 50 procent fra vedkommende kunstners hjemlige kommune. Lenskunstnerne har til opgave at udøve skabende virksomhed og at arbejde med kulturformidling, organisation, kunstuddannelse o.s.v. Statens udgift hertil var i 1975 ca. 700.000 f.mk.

En særlig statskommission for indkøb af kunst køber billedkunst til offentlige bygninger. Bevillingen hertil er på 0,5 mio f.mk.

Til atelierer, værksteder o.lign, for billedkunstnerne anvendes årligt et lignende beløb.

3. Norge.

Der findes endnu en ordning med permanente skattefri

kunstnerlønninger (1975; 15.000 n.kr. årlig), men systemet har været under afvikling siden 1963.

Som erstatning for kunstnerlønningerne indførtes i 19-3 3-årige arbejdsstipendier på 15.000 og 5.000 n.kr., nu forhøjet til 28.000 kr. og 90.000 kr. (ikke skattefri). Antallet af de store stipendier udgør nu (1976) 110 og af de små 26.

Til 124 ældre fortjente kunstnere ydes stipendier med som regel 8.000 n.kr. pr. år.

Herudover rådes bl.a. over ialt 6 0 rejse- og studiestipendier på 20.000 og 10.000 n.kr.

Endelig uddeles stipendier til kunstnere af en række offentlige fonde (Norsk forfatter- og oversætterfond, Det norske komponistfond, Fondet for udøvende kunstnere, Bildende Kunstneres Hjælpefond og Norske grafikeres fond).

Kirke- og undervisningsdepartementets budget til kunstnerløn og kunstnerstipendier er for 1975/76 på 7.058.000 n.kr.

Stipendierne uddeles af udvalget for Statens kunstnerstipendier. Dette består af 5 medlemmer, hvoraf Kongen udpeger de 3 og Norges Kunstnerråd 2. Medlemmerne udnævnes for 3 år. Udvalgets afgørelser, der er endelige, træffes på grundlag af indstillinger fra kunstnerorganisationernes stipendiekomiteer.

(Uddelingen af stipendier til ældre fortjente kunstnere foretages dog af departementet efter samråd med organisationerne).

I 1963 blev der for første gang optaget en særlig post på statsbudgettet til kunstnerisk udsmykning af offentlige bygninger. Fra 1966 er bevillingen overført til Norsk Kulturråd, som i 1974 brugte 1.870.000 kr. til formålet. Beløbet fordeltes nogenlunde ligeligt mellem statslige og kommunale og fylkeskommunale bygninger. (Oslo kommune traf i 1964 principbeslutning om at afsætte 2 procent af byggesummen til kunstnerisk udsmykning af kommunalt byggeri. I praksis er der kun afsat ca. 0,7 procent).

Nogen speciel indkøbsordning for billedkunst (udover museernes indkøb) findes ikke. Derimod har man i Norge i de senere år haft en meget vidtgående indkøbsordning for litteratur (især ny norsk skønlitteratur). Forfatterne modtager også en statslig tillægsroyalty ved visse udgivelser.

Stortingsmelding nr. 41 (1975-76) "Kunstnerne og samfundet".

I denne Stortingsmelding af januar 1976 stilles forslag om stærkt øgede midler til ydelse af direkte støtte til kunstnere, til kunstnerisk udsmykning af nye statsbygninger og til en række andre foranstaltninger, der direkte eller indirekte vil komme kunstnerne til gode.

Bevillingerne til direkte støtte foreslås således over en 3 års periode øget til 18 mio n.kr. Udsmykningsbevillingen foreslås fra 1976 til 1977 forøget fra 1,9 mio kr. til 4,5 mio kr.

Der foreslås indført en garantiindtægtsordning som hovedform for den direkte støtte. Garantiindtægtsens maximalbeløb er provisorisk fastsat som svarende til lønnen for lønklasse 4² i det offentlige lønregulativ (fra 10/10 1975 36.802 kr.).

Fra dette beløb skal gå 65 procent af kunstnerens egenindtægt 2 kalenderår forud for det år, garantiindtægten udbetales.

Garantiindtægten skal udelukkende uddeles efter kunstneriske kriterier.

Man regner med, at der i Norge findes ca. 2.000 aktive skabende kunstnere, som det er naturligt at regne med i de statslige støtteordninger. Kun ca. 1/4 af disse vil efter forslaget kunne opnå garantiindtægt, når ordningen er fuldt udbygget i 1979.

Garantiindtægt skal første gang tildeles for 5 år. Senere tages den hvert andet år op til vurdering med henblik på, om vedkommende stadig er aktiv som kunstner.

De bestående almindelige stipendieordninger forudsættes i det store og hele opretholdt, i nogle tilfælde udvidet. Beløbet for de 3-årige arbejdsstipendier forøges fra 28.000 kr. til 35.000 kr., pristalsreguleret.

Det er tanken, at den endelige fastsættelse af garantiindtægts størrelse og af reglerne for tildelingen skal bero på forhandlinger med kunstnerorganisationerne.

I det hele er det noget centralt i den nye norske kulturpolitik i forhold til kunstnerne, at man så langt som muligt bør sikre de skabende kunstnere ret til at forhandle med staten om deres vilkår. Staten vil være en vigtig aftalepartner i en række sammenhænge ved etableringen af direkte offentlige vederlagsordninger, som når arbejdsvilkår skal fastlægges i forhold til institutioner, der er statslige eller modtager betydelig statslig støtte. Kirke- og undervisningsdepartementet er indstillet på at optage forhandlinger med kunstnerne om oprettelse af en hovedaftale med generelle bestemmelser om forhandlingsproceduren.

I Stortingsmeldingen stilles forslag om en nyordning vedrørende støtten til kunstnerisk udsmykning af statsligt nybyggeri, samtidig med at bevillingen hertil foreslås forøget til ca. 4,5 mio. kr. årligt, begyndende i 1976. Man regner med at nå op på 6 mio. kr. i løbet af nogle år.

Der oprettes et særligt vurderingsorgan, der skal klassificere alt nybyggeri efter en skala, der er afgørende for, om der skal ydes 0,5 procent, 1 procent, 1,5 procent eller 2 procent af byggesummen til den kunstneriske udsmykning.

Ansvar for den kunstneriske udsmykning skal ligge hos den faste kontaktgruppe, der nedsættes for hvert statsligt byggeprojekt, suppleret med en kunstnerrepræsentant.

Kontaktgruppen består af en repræsentant for fagdepartementet, en repræsentant for Statens Ejendomsdirektorat og en repræsentant for brugerinstitutionen. **Kunstnerrepræsentanten** skal vælges af vedkommende distrikts organisation for billedkunstnere; hvis en sådan ikke findes, ud-

peges **kunstnerrepræsentanten** af kunstnernes landsomfattende **organisation**.

Tilskud til udsmykning af ældre statsbygninger og til kommunalt og fylkeskommunt byggeri skal fortsat ydes af Norsk Kulturfond.

4. Sverige.

I Sverige findes tre hovedtyper af **kunstnerstipendier**: a) store arbejdsstipendier, der i et antal af 245 ydes med 15.000 sv.kr. i maksimalt 5 år, b) små arbejdsstipendier, der ydes med mindst 4.000 sv.kr. samt c) rejsestipendier og engangsbidrag. Desuden ydes en del stipendier af pensionskarakter.

For budgetåret 1975/76 var der afsat ialt 9,5 mio.sv.kr. til stipendieydelser.

Stipendierne til forfattere og oversættere tildeles af Sveriges Forfatterfond (der administrerer den svenske biblioteksafgiftsordning). Uddelingen til billedkunstnerne forestås af styret i Akademien **för** de fria konsterna, sammen med repræsentanter for kunstnerorganisationen. Styret for Musikaliska Akademien fordeler sammen med Foreningen Svenska **Tonsättare** stipendier til komponisterne, og endelig fordeler et særligt kunstnerstipendienævn stipendier til de øvrige kunstnere.

For at opnå stipendium skal man have dokumenteret kunstnerisk begavelse, men der tages også hensyn til indtægtsforhold og til en fordeling af stipendierne til kunstnere, der er bosat i de forskellige dele af landet.

Det bør nævnes, at svenske forfattere og oversættere har betydelige muligheder for stipendieydelser udover de egentlige statsstipendier, nemlig fra det vederlag, som staten yder for udlånet af bøger fra folke- og skolebiblioteker. Denne vederlagsordning administreres som tidligere omtalt af Sveriges Forfatterfond.

Biblioteksvederlaget er fir 1975/76 budgetteret til ca. 20,5 mio. sv.kr. Heraf anvendes 1/3 til individuelle

ydelser til de forfattere, hvis bøger er udlånt. Den væsentlige del benyttes til andre formål til gavn for forfattere og oversættere (samt illustratorer) og fortrinsvis til ydelser af stipendier.

Siden 1964 har man i Sverige haft et system med indtægtsbestemte kunstnerbelønninger for skabende eller udøvende kunstnere, der har gjort en betydelig indsats i svensk kulturliv.

Der findes 120 sådanne kunstnerbelønninger. De uddeles med et beløb, der maksimalt kan udgøre fem gange det lovbestemte grundbeløb for folkepensioner, d.v.s. pr. 1.januar 1976 48.500 sv.kr. Maximumsbeløbet reduceres i forhold til kunstnernes årsindtægt ud over kunstnerbelønningen op til et vist beløb og derefter med 75 procent.

Til kunstnerbelønninger var der for 1975/76 afsat 2.625.000 sv.kr.

I 1937 traf Riksdagen principbeslutning om, at 1 procent af byggeomkostningerne for statsbyggeri skulle afsættes til kunstnerisk udsmykning. Ordningen er imidlertid aldrig gennemført i praksis. For budgetåret 1975/76 er 4,5 mio. sv.kr. afsat til udsmyningsformål.

Siden 1961 har der været mulighed for at få indregnet et beløb til kunstnerisk udsmykning i de statslige boligbyggelån. Denne mulighed er dog kun udnyttet i beskedent omfang.

Regeringens proposition 1975/76; 135. I februar 1976 har regeringen stillet forslag om en lang række forbedringer af kunstnernes vilkår. Propositionen har som grundlag haft en af "Kulturrådet" i 1975 afgivet betænkning "**Konstnärerna i Samhället**" (SOU 1975:14). Den afviger dog på en del punkter fra betænkningens forslag.

Propositionen er sidste led i et 3-årigt reformprogram, hvis gennemførelse vil betyde, at statens udgifter til kulturformål er forøget med 275 mio. sv.kr.

Kunstnerstipendierne omdøbes til "direkte bidrag".

Der gennemføres et nyt system med arbejdsbidrag og projektbidrag. Det samlede stipendiebudget forøges med ca. 9 mio. sv.kr. til 18,5 mio. sv.kr.

Der oprettes et nyt organ kunstnernævnet, der får til opgave at fordele de direkte bidrag. (Stipendietildelingen til forfattere og oversættere skal dog som hidtil varetages af Sveriges Forfatterfond).

Kunstnernævnet er i sin sammensætning domineret af repræsentanter for kunstnerorganisationerne. Nævnet skal have stor frihed med hensyn til formerne for direkte bidrag. Der må dog maksimalt tildeles en enkelt kunstner 30.000 sv.kr. pr. år og højst for 5 år ad gangen.

Til projektbidrag til kunstnerisk udviklingsarbejde stilles der 2,4 mio. sv.kr. til rådighed (mod hidtil ca. 1,4 mio. sv.kr.). Også disse bidrag uddeles af kunstnævnet og Sveriges Forfatterfond.

Kunstnerbelønningerne omdannes til indkomstgarantier for kunstnere på maksimalt ca. 50.000 sv.kr. De uddeles af regeringen efter forslag fra kunstnernævnet. Denne ordning skal dog ikke gælde for forfatterne; for deres vedkommende nøjes man med en ordning, der gennem nogle år har været praktiseret forsøgsvis af Sveriges Forfatterfond. Ordningen, som benævnes "garanterad **Författarpennning**" går ud på, at der til et antal af de forfattere, der modtager individuelt vederlag for bogudlånene, ydes et supplementsbeløb, der bringer "**författarpennningen**" op på f.t. 24.000 sv.kr. pr. år. Beløbet ydes uden hensyn til øvrige indtægter.

("Kulturrådet" havde foreslået kunstnerbelønningerne afviklet. Man fandt, at de på grund af aftrapningsreglerne var uden økonomisk værdi for et stort antal af modtagerne. Regeringen har som det fremgår af ovenstående ikke fulgt "kulturrådets" indstilling, men har foretrukket at forbedre og bygge videre på den bestående ordning, bl.a. under indtryk af kunstnerorganisationernes reaktion på rådets forslag.)

Bevillingen til erhvervelse af kunst for statsbyg-

ninger (indkøb af kunst og kunstnerisk udsmykning) forhøjes fra 4,5 mio. sv.kr. til 8,7 mio, sv.kr.

En sammenligning mellem statsbevillinger til kunst- og kunstnerstøtte i Finland, Norge, Sverige og Danmark er optaget som bilag 4.

VIII. Udvalgets almindelige bemærkninger.

Ifølge kommissoriet for udvalget påhviler det dette bl.a. at undersøge spørgsmålet om, hvorvidt de gældende tilskuds- og støtteordninger til kunstneriske og kulturformidlende formål skønnes at have opfyldt de oprindeligt tilsigtede formål.

Under sine overvejelser har udvalget i overensstemmelse hermed taget sit udgangspunkt i, at hovedformålet med oprettelsen af Statens Kunstfond var at skabe de bedst tænkelige rammer for en højt kvalificeret kunstnerisk produktion, således som det er kommet til udtryk i de skiftende love om Statens Kunstfond. Som foran anført har de grundlæggende principper dels været kravet om kunstnerisk kvalitet som forudsætning for enhver form for støtte, dels at afgørelserne om støtte er blevet lagt i hænderne på kunstkyndige udvalg, som blev sikret en uafhængig og selvstændig stilling.

Udvalget har under samtaler med bl.a. formændene for såvel de sidst afgåede som de nuværende 3-mands udvalg haft lejlighed til nærmere at få redegjort for fondets løbende arbejde og for de retningslinier, der bliver lagt til grund for afgørelserne.

Disse samtaler har efterladt indtrykket af, at de skiftende 3-mands udvalg til stadighed har fastholdt kravet om kunstnerisk kvalitet som en afgørende betingelse for støtte. Udvalget har drøftet begrebet "kunstnerisk kvalitet" og de vanskeligheder, der knytter sig til vurderingen af, om denne betingelse i de konkrete tilfælde er opfyldt. Udvalget kan imidlertid tilslutte sig den opfattelse, som Kunstfondets repræsentantskab har givet udtryk for, at det er muligt at foretage et professionelt skøn, der indkredser det, der ud fra en faglig definition af begrebet er kvalitet.

På baggrund af de nævnte samtaler og det øvrige materiale, der foreligger, er det - selv om der under ud-

valgsarbejdet er nævnt eksempler på sager, som gav anledning til kritik - udvalgets overvejende opfattelse, at Statens Kunstfond siden sin etablering har været administreret i overensstemmelse med de intentioner, som lå bag dens oprettelse, jfr. dog de bemærkninger, udvalget har fremsat side 71 og 74-75 om udsmykningsopgaverne, og Damgaard-Sørensens særudtalelse side 75.

Det er udvalgets opfattelse, at Statens Kunstfond også i fremtiden vil være et velegnet instrument til stimulering af kunstnerisk produktion på et professionelt vurderet højt kvalitetsniveau. Når der i befolkningen synes at herske ringe forståelse for betydningen af Statens Kunstfonds virksomhed, har det efter udvalgets mening sammenhæng med, at bestræbelserne på at skabe forudsætninger for en højt kvalificeret kunstnerisk produktion ikke har været fulgt op af en tilstrækkelig kraftig indsats på området: kunst- og kulturformidling. Statens Kunstfond har selv haft meget små muligheder for virksomhed på dette felt, og der er formentlig også her tale om en opgave, som må søges løst i en større kulturpolitisk sammenhæng.

Det er udvalgets opfattelse, at det er tvingende nødvendigt, at der fra det offentliges side gøres betydeligt mere end hidtil for at løse formidlingsopgaven. Der tænkes her på formidling taget i videste forstand, altså ikke alene distribution af kunst, men kunstens kvalificerede samspil med mennesker, selvaktivitet og decentralisering såvel geografisk som socialt.

Udvalget har med tilfredshed konstateret, at der af kulturministeren er fremsat forslag om en musiklov, der giver nye muligheder for at løse formidlingsopgaverne på musikområdet.

Udvalgene har gjort sig bekendt med de synspunkter om kulturformidling, der er anført i den foran i kap. VII side 61 omtalte norske stortingsmelding. Også i denne prioriteres kulturformidlingen højt, og man fremhæver bl.a. det hensigtsmæssige i at inddrage kunstnere aktivt i dette arbejde ud fra ønsket om at modvirke tendenser i retning af uheldig kommerialisering.

Udvalget finder det naturligt, at man fra dansk side følger udviklingen på dette område i Norge og i Sverige, hvor beslægtede spørgsmål er taget op til overvejelse, jfr. foran kap. VII side 58 .

Som tidligere nævnt er det udvalgets opfattelse, at kunstnerisk kvalitet bør fastholdes som den afgørende betingelse for Statens Kunstfonds ydelse af støtte af dispositionsbeløbet. Udvalget har overvejet, om der kunne være anledning til udtrykkeligt at fastslå, at der tillige - når det er konstateret, at kvalitetsbetingelsen er opfyldt - bør tages hensyn til ansøgernes økonomiske og arbejdsmæssige forhold.

Når dette spørgsmål skal vurderes, må man tage i betragtning, at opstillingen af kravet om kvalitet som det eneste kriterium, der formelt skal lægges vægt på ved fondets afgørelser om direkte kunstnerstøtte, ikke er ensbetydende med, at ydelserne tildeles uden hensyntagen til de vilkår, som kunstnerne lever og arbejder under. Ofte vil ansøgningerne til Statens Kunstfond indeholde oplysninger om behovet for økonomisk støtte, og 3-mandsudvalgene vil ikke kunne undgå ved deres afgørelser at tage hensyn til sådanne oplysninger og til deres almindelige viden om, hvor påkrævet det i de konkrete tilfælde vil være at yde støtte. Dette gør sig naturligvis særlig gældende, når der - som det ofte er tilfældet - foreligger ansøgninger fra to eller flere kunstnere, der ud fra en kvalitetsbetragtning er ligeværdige, men hvor midlernes knaphed tvinger udvalgene til et valg.

Udvalget er på denne baggrund ikke stemt for at foreslå ændrede regler for de kriterier, hvorefter støtten fra Statens Kunstfond tildeles.

Med disse bemærkninger har udvalget søgt at give udtryk for nogle mere generelle betragtninger om sit syn på Statens Kunstfond. Det kan sammenfattes således: Statens Kunstfond har arbejdet i overensstemmelse med de ideer, der lå bag dets oprettelse, og fondet har haft en væsentlig betydning for den kunstneriske produktion. Under forudsætning af, at den statslige indsats, der har givet sig udtryk i lov-

givningen om Statens Kunstfond, ikke fortsat kommer til at stå isoleret, men følges op af en kraftig indsats på **kunst-**formidlingsområdet, vil Statens Kunstfond også i fremtiden have vigtige opgaver at varetage, og det er afgørende for udvalget at fremhæve, at de forslag til omlægninger i den gældende ordning, som omtales nedenfor, er udarbejdet ud fra den forudsætning, at de ikke gennemføres på bekostning af de bevillinger, der i dag er stillet til rådighed for Statens Kunstfond.

Udvalget har den principielle opfattelse, at det utvivlsomt vil få en betydningsfuld indflydelse på kunstens udvikling fremover, at de bildende kunstnere inddrages i den aktive samfundsudvikling. Man bør derfor koncentrere sig om foranstaltninger, der kan føre til øget brug af kunstneres værker og til, at der skabes flere arbejdsmuligheder for kunstnerne. Samtidig bør man sætte ind på at sikre kunstnerne et rimeligt vederlag for den brug, samfundet gør af værkerne.

På langt sigt bør det være et mål for kulturpolitikken at skabe sådanne betingelser for kunstudøvelsen, at behovet for stipendieordninger og andre former for direkte støtte til kunstnere mindskes eller helt falder bort. I den aktuelle situation - og antageligt mange år ud i fremtiden - er de støtteordninger, som lovgivningen om Statens Kunstfond muliggør, imidlertid nødvendige, hvis man i Danmark skal kunne opretholde en levende kunst.

Udvalget finder det derfor også nødvendigt, at der snarest muligt gennemføres en sådan forhøjelse af kunstfondets rådighedssum, at dens reelle værdi mindst kommer til at svare til, hvad rådighedssummen repræsenterede ved fondets oprettelse i 1964.

1. Udsmykningsopgaver.

Ud fra de grundsynspunkter, som udvalget har gjort rede for i det foregående afsnit, må der efter udvalgets opfattelse tillægges udsmykningsopgaverne en meget central placering i Kunstfondets virksomhed.

Foran på side 46 er der redegjort for den praksis, der har været fulgt ved løsningen af udsmykningsopgaverne, herunder om arkitektens indflydelse på udsmykningsarbejdet.

Med udgangspunkt heri suppleret med oplysninger fremført af den afgåede og nuværende formand for det billedkunstneriske 3-mandsudvalg har udvalget overvejet disse spørgsmål.

Udvalget finder indledningsvis anledning til at beklage den tendens, der spores i retning af, at Statens Kunstfonds støtte til billedkunstnerisk udsmykning i stadig stigende omfang ydes som tilskud til indkøb af kunstværker med henblik på efterfølgende anbringelse i og omkring bygninger og ikke som støtte til udsmykningsarbejder, der fremtræder som en integreret del af bygningsværkerne.

Selv om udvalget erkender, at udsmykningsopgaver i visse tilfælde måske bedst lader sig løse gennem indkøb af kunstværker, bør det ikke tabes af sigte, at det oprindelige formål bag lovens bestemmelser om billedkunstnerisk udsmykning var skabelsen af en kunstnerisk udsmykning af bygninger, som var integreret med disse. Man skal i den sammenhæng henviser til bemærkningerne til 1956-loven, hvori det udtales:

"At fondets hovedformål er tilvejebringelse af en kunstnerisk indsats ved statens nybygninger gennem samarbejde mellem bygherre, arkitekten og de bildende kunstnere. Man har i den forbindelse taget i betragtning, at de bedste muligheder for et heldigt resultat vil opnås gennem samarbejdets etablering på det tidligst mulige tidspunkt, d.v.s. allerede under arkitektens udførelse af skitseprojektet.¹¹

Udvalget skal i tilknytning hertil pege på, at billedkunstnerisk udsmykning i sit væsen er helt anderledes end den såkaldte fri kunst. Almindeligt maleri og grafik skabes på grundlag af kunstnerens personlige, private intentioner og uden hensyn til den endelige placering af kunstværket.

I modsætning hertil er udsmykningen en blandingsform på linie med f.eks. musik til film og opera. Udsmykningen arbejder med en større arkitektonisk, social og økonomisk berøringsflade. Allerede den omstændighed, at opgaven på forhånd er defineret og kunstneren er bundet heraf,

placerer udsmykningskunstneren tæt på arkitektens arbejds-vilkår.

Udvalget mener på denne baggrund, at Statens Kunstfond i videre omfang end hidtil bør tage initiativer til at støtte den form for billedkunstnerisk udsmykning af nye bygninger, der fremtræder som integreret kunst.

I udvalget har der været enighed om, at det er af betydning, at der ved siden af Statens Kunstfonds virksomhed på udsmykningsområdet gøres en tilsvarende indsats på lokalt plan. En del kommuner yder tilskud til udsmykningsformål, men udvalget anser det for ønskeligt, at der sker en væsentlig forstærkning af den lokale - kommunale eller amtslige - indsats på dette område. Statens Kunstfond har ikke med sine begrænsede midler haft mulighed for at tilgodese alle rimelige udsmykningsønsker fra de forskellige egne af landet. Hertil kommer, at det både for kunstnere og befolkningen som helhed er vigtigt, at der findes et stort antal besluttende organer, der kan iværksætte udsmykningsopgaver. Decentralisering er her af væsentlig betydning både som et middel til at skabe større aktivitet og som en metode, der kan modvirke ensidighed i kunstbedømmelsen og medvirke til større alsidighed i udbuddet af kunst og dermed igen bidrage til en øget interesse for kunst i befolkningen. Udvalget har derfor været inde på overvejelser om det hensigtsmæssige i et statsligt initiativ med sigte på etableringen af lokale udsmykningsfonde i større omfang end hidtil. Man har således drøftet muligheden af, at der af staten ydes tilskud til oprettelsen af udsmykningsfonde i amterne.

Udvalget er imidlertid opmærksom på, at behovet for iværksættelse af udsmykningsarbejder er stærkt varierende fra sted til sted, og at der også er andre former for kunstnerisk aktivitet end udsmykningsopgaver, som det vil være rimeligt at åbne støttemulighed for. På denne baggrund har udvalget ikke ønsket at stille forslag om statstilskud til etablering af lokale udsmykningsfonde.

Et mindretal, Damgaard-Sørensen, stiller dog forslag om statstilskud hertil, se nærmere hans særudtalelse **side 75**.

Udvalgsflertallet mener, at spørgsmålet må ansues i en videre sammenhæng og fremhæver betydningen af, at der stadig ydes statslige igangsættelsestilskud til lokale initiativer på kulturområdet. Udvalget peger i denne forbindelse på planerne i den norske stortingsmelding om øget støtte til kulturarbejdet i fylker og kommuner.

Det er udvalgets opfattelse, at en ordning baseret på principperne i det norske forslag, d.v.s. ydelse af tilskud ikke til bestemte kulturelle formål, men til den lokale indsats på et videre, men nærmere defineret kulturområde, ville åbne gode muligheder i retning af en ønskelig elasticitet og i øvrigt ikke være i uoverensstemmelse med de generelle decentraliseringsbestræbelser, men udvalget erkender samtidig, at gennemførelsen af en tilsvarende ordning i Danmark formentlig ville rejse problemer med hensyn til beregningsgrundlaget for en sådan generel tilskudsordning.

Det understreges i denne forbindelse, at der i udvalget er enighed om, at uanset hvorledes man i givet fald vælger at støtte lokale initiativer fra statens side, bør dette ikke indebære, at dele af Statens Kunstfonds nuværende virksomhed lægges ud til kommunerne.

Udvalget har overvejet en gennem ministeriet for kulturelle anliggender modtaget henvendelse af 29. august 1975 fra Danske Arkitekters Landsforbund, hvori der stilles forslag om, at der af udgifter til offentligt byggeri afsættes en bestemt procentdel til forskning og udvikling inden for bygningskunsten og til udsmykningsopgaver.

Uanset at man finder det uheldigt, at der er et stigende misforhold mellem de beløb, der afsættes til offentligt byggeri, og de beløb, der er til rådighed til kunstnerisk udsmykning, har der i udvalget stort set været enighed om, at man af praktiske grunde ikke kan tilslutte sig forslaget om, at der til udsmykningsopgaver afsættes en bestemt

procentsats af bygningsudgifterne. Der henvises i denne forbindelse til **kap.IV** foran side 25 , hvor der er redegjort for tidligere overvejelser af dette spørgsmål.

Udvalget mener heller ikke at kunne tilslutte sig det i samme henvendelse rejste spørgsmål om nedsættelse af et særligt udvalg under Statens Kunstfond for bygningskunsten. Udvalget har bemærket, at offentligt byggeri i de senere år er foretaget med et minimum af hensyntagen til det visuelle miljø, men man finder det urealistisk at stille forslag om en udvidelse af Kunstfonden som det foreslåede, idet det næppe vil være muligt at tilvejebringe de betydelige bevil-linger, der sandsynligvis vil være en følge af en sådan ud-videlse af fondets virksomhed.

For så vidt angår arkitektens indflydelse på udsmykningsarbejder har det under drøftelserne i udvalget været anført, at samarbejdet mellem de skiftende udsmykningsudvalg under Statens Kunstfond og arkitekterne for de enkelte pro-jekter har været for løst.

I erkendelse af, at det for løsningen af en inte-greret billedkunstnerisk udsmykning især i nybygninger er af betydning, at arkitekten for det enkelte projekt medinddrages i udsmykningsarbejdet og det på et så tidligt tidspunkt som muligt, har udvalget overvejet at fremkomme med forslag om, at udsmykningsudvalget udvides med en arkitekt som fast medlem.

Under samtalerne med repræsentanterne er det blevet oplyst, at udsmykningsudvalget med en enkelt undtagel-se siden 1965 i alle sager om billedkunstnerisk udsmykning har rådført sig med bygningsarkitekten, uanset at der indtil 1974-loven ikke var foreskrevet noget herom.

Efter 1974-loven skal udsmykningsudvalget som foran nævnt ved behandlingen af en udsmykningsopgave supple-res med bl.a. bygningens arkitekt, der derefter deltager i forhandlingerne om og afgørelsen vedrørende opgavernes udformning og løsning.

Om virkningen af denne lovændring har repræsentanterne for Kunstfondet givet udtryk for, at de indhøstede erfaringer endnu er for begrænsede til, at der kan siges noget nærmere.

Når et flertal i udvalget ud fra en samlet vurdering har afstået fra at foreslå udsmykningsudvalget udvidet med en arkitekt, er det især, fordi man finder det mindre hensigtsmæssigt at foreslå den omlægning, der blev gennemført ved 1974-loven. ændret, inden der er indhøstet erfaringer om, hvorledes den har virket i praksis.

Hertil kommer, at flertallet heller ikke kan se bort fra, at en ændring som den, man har overvejet, vil bryde med det princip, der har været og er gældende for Kunstfondets øvrige udvalg, og hvorefter udvalgene i Statens Kunstfond af hensyn til en effektiv administration er begrænset til kun 3 medlemmer.

Udvalget ønsker dog at slå fast, at det fortsat er dets opfattelse, at samarbejdet mellem udsmykningsudvalget og byggeprojektets arkitekt er et meget centralt spørgsmål, og udvalget tilråder, at arkitekten så tidligt som muligt inddrages i udsmykningsarbejdet.

Et mindretal, Damgaard-Sørensen, stiller forslag om, at udsmykningsudvalget udvides med en arkitektrepræsentant og om, at loven med hensyn til den lokale indflydelse føres tilbage til den tilstand, der var gældende efter 1969-lovens § 4, stk. 5. Se herom nærmere dette medlems særudtalelse nedenfor.

Billedhuggeren Henning Damgaard-Sørensens særudtalelse.

Udsmykningsvirksomhedens placering i Kunstfonden.

Udsmykningsaktiviteten kan ikke opfattes på linie med Kunstfondens øvrige støttende og fremmende virksomhed. Kunstfondens udsmykningsvirksomhed er ikke egentlig kunststøtte. På samme måde som staten betaler ingeniører,

arkitekter, havearkitekter m.fl. for projektering og ledelse af nødvendigt byggeri, således betales kunstneren for udformning og levering af et bestemt og konkret arbejde. Man kan påstå, at havearkitekten er unødvendig og betragte honorarer til ham som speciel støtte til havearkitekter. Men det gør man ikke.

På denne baggrund er billedkunstnerens almindelige sociale situation af sekundær betydning. Det drejer sig mere om at inddrage en tilgængelig ekspertise til fordel for hele samfundet.

Udsmykningsudvalgets udvikling.

Fra en begyndelse, med interessen koncentreret omkring centrale og statslige nyanlæg, har udsmykningsudvalget stadig tydeligere flyttet aktiviteten over på tilfredsstillelsen af lokale ansøgere. Store nye statsbyggerier, som f.eks. Roskilde Universitetscenter, har fået afslag på ansøgning om kunstnerisk udsmykning, medens mindre og i helheden og offentligheden mindre betydningsfulde, halvprivate ønsker er tilgodeset, f.eks. Sparekassernes uddannelsescenter, Klarskovgård.

Ikke mindst på grund af en stadig mere træg og langsommelig sagsbehandling på den ene side, og på den anden side et stadig hurtigere byggetempo er aktiviteten forrykket. I stigende omfang er der tale om indkøb af færdige kunstværker, som placeres i færdige og på forhånd givne bygninger. Denne udvikling vil i sin konsekvens føre frem til, at udsmykningsudvalget forvandles til et indkøbsudvalg, der spreder sin aktivitet over flest muligt eksisterende bygninger, og derfor foretager de billigst mulige indkøb med særlig interesse for grafik. Indkøbet af grafiske arbejder til Finsensinstituttet er et aktuelt eksempel. Derved nærmer udsmykningsudvalget sig så meget til indkøbsudvalget, at en opretholdelse af de to adskilte udvalg kan miste sin mening.

Det faste rådighedsbeløb, der på grund af inflationens automatik bliver mindre, har ikke i udsmykningsudval-

get medført samme praksis som i legatudvalgene, hvor f.eks. de 3-årige stipendier uddeles i færre og større **enkeltportioner**. Tværtimod er der en tendens til at påtage sig flere opgaver. Det vil sige, at de enkelte opgaver udføres til stadig reducerede priser.

I 1971 iværksattes 24 udsmykninger.

I 1972 iværksattes 28 udsmykninger.

I 1973 iværksattes 65 udsmykninger.

Den offentlige byggeaktivitet.

Der har været et stigende misforhold mellem de beløb, der afsættes til offentligt byggeri, og de beløb, der er til rådighed for kunstnerisk udsmykning. Ved siden af den kraftige offentlige byggeaktivitet med fastlåst beløbsramme for udsmykningsvirksomhed og de deraf følgende uheldige virkninger, findes andre forstærkende forhold. Først og fremmest teknokratiseringen i byggesagerne. Især ved indførelsen af entreprenørstyret byggeri er de visuelle og kunstneriske hensyn nivellerede. Der har ikke været en nedgang i antallet af konsulenter og andre implicerede i byggesagerne. Tværtimod. Staben omkring en byggesag er vokset med en række teknisk betonedede konsulenter, f.eks. rengøringskonsulenter.

Udgangspunktet for oprettelsen af Statens Kunstfond, således som det blev formuleret i bemærkninger til loven 1956, gælder ikke mindre nu end dengang:

"-danske statsbygninger har stort set været blottet for billedkunstnerisk udsmykning - ingen har selvstændigt haft til opgave at drage omsorg for bygningernes udsmykning, og det nødvendige initiativ i økonomisk og kunstnerisk henseende har derfor manglet, således at man efterhånden ganske har set bort fra bevillinger til sådanne formål."

Udvalgets arbejde.

Den manglende præcision i og analyse af udvalgets arbejdsområde og vilkår har katalyseret en tendens henimod

det følelsesbetonede og det passive. Dette forhold, sammen med det store arbejdspress for at gennemgå, - behandle og besvare indkomne ansøgninger, har frataget udvalget initiativet i offentlige byggesager. Udvalget har manglet indsigt og energi til tidligt og udadrettet at indgå i påtænkte byggerier. Der har manglet kontakt mellem de byggende institutioner og udvalget.

Sammensætningen af de skiftende udvalg har ikke altid været hensigtsmæssig. Grænserne for arbejdsområdet har været meget vage og upræcise. Der har manglet en klar og tydelig prioritering i fordelingen af udsmykningsarbejderne, især hvad angår karakteren af de bygninger, hvori udsmykningsarbejderne skulle indgå.

Med hensyn til sammensætningen af udvalgene har politikerne koncentreret sig om den brede folkelige berøringsflade. I stedet for at undersøge udvalgets specielle arbejdsområde og arbejdsbetingelser har politikerne måske mere taget hensyn til de almindelige og ikke altid rimelige krav om medindflydelse. Især lovændringen af 1974, der påbyder lokal deltagelse i udvalgsarbejdet, har medført vanskeligheder, langsommelighed i sagsbehandlingen og øget arbejdspress både for udvalget og sekretariatet. Og det har ikke sikret bedre kvalitet og udelukkelse af pseudokunstneriske bestræbelser. Det er et spørgsmål, om denne lovændring ikke bryder med princippet om små, effektive og velinformerede udvalg, således som det tydeligt er beskrevet i bemærkningerne til Lov om Statens almindelige Kunstfond 1964:

"-den store og arbejdskrævende opgave kan kun løses på basis af en bred og fuldstændig +a jour-ført orientering indenfor den pågældende kunstart."

På den anden side har der været problemer med f.eks. arkitekternes placering og indflydelse i repræsentantskabet. Der har manglet samarbejde mellem arkitekter og billedkunstnere, hvis der ikke, lidt stærkere sagt, blandt billedkunstnere har været udtrykt modstand imod arkitekternes synspunkter. Derfor har repræsentantskabet ikke i tilstrækkelig grad taget hensyn til, at udsmykningsvirksomhed er en

kunstnerisk blandingsform. Man har ikke været omhyggelig nok ved udpegelsen af medlemmer til udsmykningsudvalget. Der er indsat billedkunstnere uden selvstændig erfaring indenfor det specielle område, og som kun med periferisk interesse for og kendskab til det specielle område ikke opfylder kravet om "fuldstændig 5 jour-føring indenfor den pågældende kunst-art."

Forslag til ændringer.

En rekonstruktion af udsmykningsudvalgets virksomhed kan tage sit udgangspunkt i allerede kendte modeller for kulturel og kunstnerisk formidlingsvirksomhed.

På en lang række områder opretholder staten centrale institutioner, som i en fin og livgivende vekselvirkning indgår i et net af decentraliseret og lokal aktivitet. Decentraliseret virksomhed ophæver ikke den centrale institution. Og det er et spørgsmål, om de decentraliserede, lokale organer kan fungere på et passende og rimeligt niveau uden en central, kvalitetsbevidst og retningsgivende institution.

Sådanne modeller kendes f.eks. inden for teatervirksomhed, biblioteksvæsen, museumsvirksomhed m.fl. Med en lille drejning kendes systemet også inden for arkitektur, hvor kfl. bygningsinspektører er placeret rundt om i landsdelene med en central styring i København.

De følgende forslag til rekonstruktion må opfattes som en helhed, hvor det forudsættes, at alle forslag indgår i en samlet og uadskillelig model.

Statens Kunstfond;

Statens Kunstfonds udsmykningsvirksomhed opretholder stort set samme arbejdsområde som nu. Dog således, at Statens Kunstfond kun indgår i lokale projekter af en vis størrelse.

Udsmykningsudvalget forpligtes til at opretholde forbindelse med statens byggende institutioner og til å jour-ført orientering om større påtænkte offentlige ny-byggerier.

Opgaver i forbindelse med offentligt nyanlæg prioriteres højt. Der koncentrerer særlig interesse om ældre og nyere statsbygninger, hvor det billedkunstneriske miljø er ringe. Her findes, ikke mindst af tidligere nævnte grunde, stort behov.

Ved denne koncentration af arbejdsområdet vil udvalget kunne sætte ind med større energi og initiativ. Sagsbehandlingen ville blive hurtigere, og der ville opnås muligheder for, at kunstneren kan indgå i byggeprojektet på et tidligere tidspunkt. Resultaterne ville blive tydeligere og bedre.

Lokale fonds;

Ved siden af Statens Kunstfond foreslås oprettet en række lokale institutioner, der kan tage initiativ til og gennemføre udsmykningsopgaver på lokalt plan. Gerne, ved større projekter, i samarbejde med Statens Kunstfond.

For at opnå enheder af passende størrelse kunne en sådan ordning henlægges i amtsrådenes regie.

Allerede nu er der rundt om i landet i forskellige kommuner oprettet lokale udsmykningsfonds, som fungerer initiativrigt og med gode resultater. Ved at institutionere denne aktivitet ville man opnå et mere varieret udbud af kunst, og man ville opmuntre til indsats ved gennemførelse af opgaver, der afspejler lokale ønsker. I et sammenspil med Statens Kunstfond kunne sådanne organer skabe en bredere folkelig berøringsflade til gavn for billedkunsten og de mennesker, der færdes i offentlige bygninger.

Selv om der bør arbejdes med lokale kræfter og på det lokale initiativ, må der forudsættes en vis kunstkyndig rådgivning.

Administrationen kunne lægges i hænderne på et for hver amtskommune nedsat udvalg på 4 medlemmer. Det er en

selvfølge, at amtsrådet i eller udenfor sin egen kreds vælger personer med særlig interesse for og indsigt i kunstnerisk udsmykning. Det er rimeligt, at udvalget er underkastet krav om en passende hurtig fornyelse. Ordningen bør indføres som et tilbud om støtte til lokale initiativer, og amtskommunerne bør ikke i den forbindelse pålægges forpligtelser.

Til finansiering af ordningen foreslås, at staten bidrager med et fast tilskud. Enten beregnet efter befolkningstallet, ud fra det synspunkt, at det offentlige bygningsbehov stort set følger befolkningstallet, eller som et fast og ensartet beløb til hvert amt. Det må stå amter og kommuner frit, om de parallelt og for egne midler vil udbygge denne tilskudsordning. Den skal ikke erstatte allerede eksisterende virksomhed.

Statens Kunstfonds udsmykningsudvalg;

Som en konsekvens af den foreslåede rekonstruktion og med den forannævnte argumentation i tankerne foreslås en ændring af sammensætningen af Kunstfondens udsmykningsudvalg.

Den kraftige understregning af Kunstfondens forbindelse med det offentlige nybyggeri gør det rimeligt og naturligt, at der indsættes en arkitekt i udvalget. Blandingsformen kunst/arkitektur diskuteres derved på et mere kvalificeret plan, og arkitektens ekspertise vedrørende byggesager kan bedre og mere fordelagtigt udnyttes i udvalgets arbejde. Dertil kommer, at arkitekten er bedre å jourt med tidens byggeri end billedkunstnerne.

Udvalget udvides således med arkitekten til 4 medlemmer. Formandens stemme gøres udslagsgivende.

Det indskræpes repræsentantskabet, at de billedkunstnere, der indsættes i udvalget, som forudsætning må besidde en bred orientering, erfaring og kendskab til udsmykningsvirksomhed.

For at sikre et lille udvalg og en hurtig sagsbehandling føres loven tilbage til den formulering om lokal

indflydelse, der beskrives i 1969-loven paragraf 4, stk. 5. For denne ændring taler også koncentrationen af udvalgets sagsområde og oprettelsen af lokale fonds.

Udsmykningsudvalgets budget;

Rekonstruktionen bør ikke medføre en reduktion af udsmykningsudvalgets budget.

1954-kommissionen ville ikke foreslå, at en fast procentdel af omkostningerne ved statsbyggeri skulle anvendes til kunstnerisk udsmykningsvirksomhed, men man tog alligevel udgangspunkt i omkostningerne ved statsbyggeri ved beregningen af fondens budget. Især med den store offentlige byggevirksomhed i tankerne er det rimeligt at foreslå et passende forhold mellem byggeomkostningerne og de beløb, der anvendes til kunstnerisk udsmykning.

Når både kunstnerorganisationerne og arkitekterne gang på gang påpeger værdien af, at en fast afgift af byggesummen udnyttes til billedkunstneriske formål, er det ikke alene af de i betænkningen anførte grunde. Denne finansieringsform skaber bedre betingelser for, at kunstneren kan inddrages i byggeriet ved projektets begyndelse. Og den er især anvendelig i en situation, hvor de kunstneriske og æstetiske hensyn trænges stadig mere i baggrunden til fordel for dyre og ikke altid indlysende fordelagtige tekniske krav.

På den anden side dækker Kunstfondens arbejdsområde andet og mere end nybyggeriet. Og det er rigtigt, at udvalgets rådighedssum, baseret på en bestemt afgift af nybyggeri, ville svinge i takt med igangsættelsen af nybyggeri på en uheldig måde.

Ikke desto mindre forekommer det rimeligt at medinddrage en vurdering af kommende offentligt nybyggeri ved fastlæggelsen af udvalgets budget. Derfor burde man ikke fikse samme budget i for lange perioder, ligesom det vil være rimeligt, at fonden inflationssikres, f.eks. gennem indexregulering, på samme måde som kendes for byggeriet.

Endelig foreslås den praksis, der allerede kendes fra flere eksempler, at kunstneren som konsulent kan knyttes til offentlige byggeprojekter, akcepteret, udbygget og stimuleret.

Selv om det egentlig falder uden for udsmykningsudvalgets arbejdsområde, viser allerede gennemførte arbejder, at denne aktivitet kan føre til positive, ja, fremragende resultater. Her er et arbejdsområde, der på engang placerer kunstneren midt i den sociale udvikling, og som er betydningsfuldt for både den enkelte kunstner, kunstens udvikling og for de mennesker, der skal færdes i de offentlige bygninger.

Det burde blive en selvfølge, at den kunstneriske konsulent blev mindst lige så vigtig som rengøringskonsulenten.

Hvad angår planlægningen af det fremtidige offentlige byggeri og det offentlige miljø, så indtager problemerne omkring den kunstneriske, æstetiske og visuelle standard en overset, men reelt central placering. I erkendelse af problemernes omfang føles det naturligt at foreslå, at kulturministeriet hurtigt nedsætter et udvalg med det formål at gennemdiskutere disse forhold.

Udvalgets øvrige medlemmer skal bemærke, at der - som følge af særudtalelsens sene fremkomst - ikke har været mulighed for en diskussion og stillingtagen til alle de af Damgaard-Sørensen stillede forslag.

2. Direkte støtte til kunstnerne.

Om de forskellige former for støtte og om den praksis, der følges af Statens Kunstfond, henvises til foran side 34 •

Endvidere henvises til **kap.VII**, side 58ff, for så vidt de i Sverige og Norge fremsatte forslag om en øget direkte støtte til de skabende kunstnere.

Udvalget har på baggrund af de foreliggende oplysninger om legatbeløbenes størrelse sammenholdt med den almindelige pris- og lønudvikling i samfundet konstateret, at der er sket en mærkbar udhuling i legaternes reelle størrelse.

Statens Kunstfond har for at søge denne udvikling imødegået nedskåret antallet af de 3-årige arbejdsstipendier. Da udvalget finder, at netop disse stipendier ved at sikre modtagerne tilfredsstillende arbejdsvilkår bør tillægges stor værdi, finder udvalget grund til at beklage den skete reduktion, men samtidig forstår udvalget, at disse skridt har været nødvendige ud fra fondets ønske om at opretholde antallet af 1-års stipendier.

Det er udvalgets principielle opfattelse, at legatportionerne i dag er for små, og dette gælder ikke mindst de 3-årige arbejdsstipendier, især hvis man anskuer disse ud fra den tanke, der oprindeligt lå bag denne form for direkte støtte.

Som foran side 69 er det udvalgets principielle opfattelse, at kravet om kunstnerisk kvalitet bør være det væsentligste kriterium for tilskud efter kunstfondlovens bestemmelser. Som tidligere nævnt har 3-mands udvalgene i praksis dog i visse tilfælde også taget hensyn til andre forhold.

Udvalget nærer sympati for, at man med fastholden af den kunstneriske kvalitet som det afgørende kriterium generelt søger at medinddrage andre hensyn, herunder de vilkår, hvorunder kunstneren lever og arbejder. F.eks. er det udvalgets opfattelse, at det vil være naturligt at udvise en vis tilbageholdenhed med hensyn til at tildele stipendier til bildende kunstnere i en periode, hvor disse er beskæftiget med f.eks. udsmykningsopgaver, og at undlade uddeling, når en skabende kunstner har fået offentlig ansættelse eller lign., der sikrer ham en fast indtægt over en længere periode.

Udvalget har drøftet de forskellige former for

legatstøtte, herunder bl.a. rejsestipendierne. Udvalget er opmærksom på, at den fleksibilitet med hensyn til anvendelsen af midlerne, der er karakteristisk for kunstfondsordningen, i praksis bl.a. har givet sig udtryk i, at man ikke sonderer skarpt mellem de forskellige legatformer eller de formål, hvortil beløbene søges. Udvalget finder det rigtigt, at der er tillagt Statens Kunstfond en sådan mulighed for at afstemme og fordele legatstøtten efter behov, og i fortsættelse af dette synspunkt har udvalget været inde på, at det måske ville være en fordel at stræbe mod en ordning, hvorefter man helt afstod fra at "øremærke" stipendierne og i stedet lod de samlede legatmidler indgå i en pulje.

Ligesom for rejselegaterne er der blandt kunstnerne ikke nogen overvældende interesse for lån af huse eller boliger. Grunden hertil er formentlig at søge først og fremmest i familiemæssige forhold.

Da udvalget imidlertid finder, at kunstnerboliger rummer flere gode muligheder, dels fordi de forekommer velegnede til at skabe kontakt lokalt mellem borgerne og kunstnerne, dels fordi de åbner mulighed for rundt om i landet at inddrage kunstnerne i det kulturformidlende arbejde, finder udvalget det naturligt at pege på aktiviteter i tilknytning til kunstnerboliger som et eksempel på initiativer, som med rimelighed kunne støttes efter en statslig tilskudsordning, jfr. foran side 68 i ligesom udvalget vil finde det naturligt, at man for at gøre ophold i **kunstnerboliger** mere fristende overvejer spørgsmålet om at knytte konkrete arbejdsopgaver og eventuelt kommunalt ydede stipendier til ophold i sådanne boliger.

I de senere år har der været flere eksempler på, at kunstnere har søgt sammen som kollektivt arbejdende. Dette åbner for kunstnere direkte økonomiske fordele i forbindelse med afholdelse af udgifter såsom husleje, indkøb af værktøj og materialer.

Ved siden heraf rummer en sådan arbejdsform store muligheder på det miljøskabende område ikke blot for kunstnerne selv, men også for de lokale omgivelser.

Udvalget har været opmærksom på de fordele, denne arbejdsform rummer, og på denne baggrund ville udvalget finde det ønskeligt, såfremt Statens Kunstfond økonomisk var stillet således, at der kunne gives bevillinger til disse formål i lighed med, hvad f.eks. Nationalbankens Jubilæumsfond i enkelte tilfælde har gjort.

Selv om udvalget principielt er af den opfattelse, at det offentliges støtte til kunsten i første række bør bestå i, at man søger at skabe øgede arbejdsmuligheder for kunstnerne ved i højere grad at gøre brug af dem og af deres værker, samtidig med at der sikres dem en rimelig vederlæggelse for deres arbejde, erkender udvalget, at der fortsat er behov for omfattende stipendieordninger.

Sammenfattende mener udvalget, at Statens Kunstfond i administrationen af legatmidlerne bør have en endnu højere grad af fleksibilitet, end tilfældet er i dag, og samtidig er det udvalgets opfattelse, at 3-mands udvalgene ved afgørelserne om tildeling af direkte støtte bør være opmærksomme på mulighederne for at supplere det ledende kriterium om høj kunstnerisk kvalitet med andre hensyn, herunder de forhold, hvorunder ansøgerne lever og arbejder.

3. Indkøb af kunstværker.

Udvalget har under samtalerne med repræsentanterne for Statens Kunstfond modtaget oplysninger om, efter hvilke retningslinier dette arbejde er tilrettelagt, og på hvilken måde man skaffer sig kendskab til kunstnere og kunstneriske aktiviteter rundt om i landet.

Selv om det må erkendes, at hovedstaden fortsat er dominerende på dette felt, er det efter udvalgets mening meget afgørende, at man til stadighed holder sig S jour med udviklingen i alle egne af landet og i det omfang, det praktisk og økonomisk er muligt, også på Færøerne og i Grønland.

Udvalget finder, at det ville være ønskeligt, om der var reel mulighed for indkøb af udenlandsk kunst, men man erkender, at det med de stærkt begrænsede midler, der er til rådighed, først og fremmest påhviler Statens Kunstfond en forpligtelse over for landets egne skabende kunstnere.

På baggrund af de store værdier, de indkøbte kunstværker repræsenterer, finder udvalget grund til at pege på problemerne i forbindelse med kunstværkernes vedligeholdelse og konservering. Udvalget har med udgangspunkt i disse problemer overvejet mulighederne for en ordning, hvorefter de indkøbte kunstværker efter en tid blev bortgivet til f.eks. den kommune eller den offentlige institution, hvortil kunstværkerne var udlånt, således at modtagerne får ansvaret for vedligeholdelsen. En sådan overgivelse af kunstværket bør ikke indebære nogen adgang til at afhænde det modtagne kunstværk, og såfremt modtageren ikke længere ønsker at anvende kunstværket, bør dette tilbagegives Statens Kunstfond. Derved fritages Statens Kunstfond for et ansvar, det ikke har mulighed for at leve op til, men problemerne omkring bevaringen af kunstværkerne løses ikke hermed. Landets konserveringskapacitet er så lille og sliddet på de udstationerede kunstværker så stort, at det ikke er realistisk at regne med, at de vil kunne bevares for eftertiden.

Dette spørgsmål har tilknytning til et andet problem, udvalget har beskæftiget sig med i forbindelse med Statens Kunstfonds udlån af indkøbte kunstværker. Gennem sine opkøb har Statens Kunstfond i overensstemmelse med sit hovedformål været med til at stimulere den kunstneriske produktion, men med udlån af kunstværkerne har man dybest set sat en udvikling i gang, som tenderer imod en museal opgave, hvilket falder uden for hovedsigtet med Statens Kunstfond, som er det igangsættende, det stimulerende.

Ud fra disse synspunkter har udvalget været inde på tanken om at foreslå en ordning, hvorefter Statens Kunstfond fra tid til anden afhænder en del af de indkøbte kunstværker, således at det indkomne provenu anvendes til nye

indkøb og eventuelt til konservering af allerede indkøbte værker. Imod en sådan ordning er det imidlertid blevet fremført, at det ville kunne forekomme noget stødende, hvis staten indlod sig på en sådan kommerciel ordning, og udvalget vil ikke stille forslag herom.

Udvalget skal i øvrigt pege på, at man - ikke mindst som led i det kulturformidlende arbejde - vil finde det ønskeligt, at der bliver tilvejebragt øgede bevillinger til Statens Kunstfonds udstillingsvirksomhed.

I forbindelse med drøftelserne om Kunstfondets indkøb af billedkunst har udvalget været inde på spørgsmålet om indførelse af en ordning gående ud på, at der lægges en afgift på salget af kunstværker til fordel for kunstnerne.

Sådanne ordninger kendes fra en del lande. Eksempelvis har man i Frankrig og Belgien længe haft love om omsætningsafgift på auktionssalg af kunstværker til fordel for de kunstnere, hvis værker sælges - eller for kunstnernes arvinger i tiden indtil der er forløbet 50 år efter dødsåret. I 1965 indførtes en lignende ordning i den vesttyske forbundsrepublik endda også omfattende det salg, der finder sted gennem den almindelige kunsthandel.

I enkelte lande har man haft systemer, hvorefter afgiften ikke tages som en procentdel af salgssummen, men af den konstaterede værdiforøgelse; disse systemer har dog vist sig ikke at kunne fungere i praksis.

Afgiftsordninger af denne art, der sædvanligvis benævnes "**droit de suite**"-ordninger, er af ophavsretlig karakter, og droit de suite-systemet er også omtalt i den vigtigste internationale konvention om ophavsret:

Bernerkonventionen.

I Danmark har kunstnerorganisationerne gentagne gange fremsat ønske om en droit de suite-ordning. Dette var således tilfældet forud for gennemførelsen i 1956 af loven om Statens Kunstfond og Eckersberg-Thorvaldsen Fondet. På grund af de administrative vanskeligheder, som man mente ville være forbundet med den kontrol af kunstsomsætningen, som en droit de suite-ordning forudsatte, foretrak regerin-

gen imidlertid at hjælpe de ældre kunstnere og deres efterladte ved bevillinger på finansloven, sådan som det skete ved oprettelsen af Eckersberg-Thorvaldsen Fondet.

Forslag om en droit de suite-ordning blev også stillet i den betænkning, der i 19 51 blev afgivet om en ny lovgivning om ophavsretten (Udkast til lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker, København 1951). Undervisningsministeriet, der i slutningen af 50'erne tog stilling til betænkningen, afviste dette forslag bl.a. med henvisning til den nylige oprettelse af Eckersberg-Thorvaldsen Fondet.

I Norge gennemførtes en omsætningsafgift på salg af kunst (bortset fra salg fra eget atelier) ved en lov af 4. november 1948. Der er imidlertid ikke tale om nogen droit de suite-ordning, idet provenuet ikke tilfalder de enkelte kunstnere, hvis værker er solgt, men indgår i en fond og anvendes til ydelse af stipendier og understøttelser. Fonden (Hjælpefonden for bildende kunstnere) administreres af Bildende Kunstneres Styre, suppleret med et medlem, udnævnt af kirke- og undervisningsdepartementet. Der uddeltes i 1974 stipendier og understøttelser med et beløb af ca. 400.000 n.kr. Administrationsomkostningerne udgjorde 194.000 kr.

Erfaringerne fra andre lande viser, at der er ret betydelige vanskeligheder forbundet med administrationen af droit de suite-ordninger eller ordninger svarende til den norske, og at omkostningerne ved administrationen er store i forhold til de forholdsvis beskedne beløb, som afgiften synes at kunne indbringe. Flertallet i udvalget har allerede af disse grunde ikke ment at kunne gå ind for, at der her i landet indføres nogen droit de suite- eller anden afgiftsordning til fordel for kunstnerne svarende til den norske.

Billedhuggeren Henning Damgaard-Sørensens særudtalelse.

Det er iøjnefaldende, at billedkunsten både i forhold til Kunstfonden og i forhold til samfundet i almindelighed, fungerer på andre planer end de andre kunstneriske genrer. I den generelle kunstopolitiske og formidlingsmæssige situation arbejder billedkunstneren på ringere vilkår.

Billedkunsten fungerer partielt som spekulationsobjekt med store indbyggede gevinster for kunsthandlere og kunstsamlere, fortjenester, der ofte slet ikke står i forhold til kunstnerens vilkår, da han skabte værkerne.

Ophavsretten fungerer langt dårligere indenfor billedkunst end for andre kunstneriske genrer. Der findes ingen løbende afgiftsordninger som forfatternes biblioteksafgift, komponisternes Koda-regler eller arkitekternes og kunsthåndværkernes licensordninger.

På formidlingsområdet findes der ikke for billedkunsten, ved siden af Kunstfonden, ordninger, som kendes gennem speciel lovgivning for biblioteksvæsen, teater, musik og film.

Det ligger i sagens natur, at regler og systemer fra andre kunstneriske genrer ikke direkte lader sig overføre til billedkunsten. Det rene droit de suite-system, hvor i hvert fald en procentdel af kunstværkers værdiforøgelse ved videre salg i en 50-årig periode tilfalder den enkelte kunstner eller arvinger, forekommer urealistisk. Formidlingen af nyere kunst ville blive besværliggjort, administrationen ville blive enorm. Og private kunstsamleres interesse ville især koncentrere sig om forlængst afdøde kunstnere.

Kunstsamlerens ejendomsret og det mindre, formulerede behov for billedkunst i f.eks. skoler og i de offentlige medier betyder, at gengivelse og udlån af billedkunst kun meget vanskeligt lader sig omsætte i kontanter til fordel for billedkunstneren.

Forbruget af den unike billedkunst kan ikke organiseres på samme måde som masseproducerede bøger, grammofon-

plader, som skuespil og musik. Der kan ikke skabes effektive formidlingsorganisationer, som for andre kunstneriske genrer.

Betænkningen påpeger side 68 , at formidlingsspørgsmålet er et centralt problem. Dette gælder især billedkunsten. Og her er en indsats mulig.

På denne baggrund vil jeg foreslå oprettelsen af et fond, baseret på en fast afgift ved auktionssalg. Når interessen koncentrerer om auktionssalg, sker det med følgende argumentation:

Det spekulative element ved salg af kunstværker bliver især fremherskende, når det gælder afdøde kunstners værker. Efter kunstnerens død omsættes hans værker næsten som værdipapirer. En ekstra afgift vil derfor ikke virke hæmmende på formidlingen af nulevende kunstners værker.

Ingen værdistigninger går tilbage til kunstneren.

Museernes offentlige samlinger, som er af vital betydning for kunstformidlingen, kan kun udbygges (gennem indkøb på auktioner) ved ekstra belastning af i forvejen stærkt begrænsede budgetter.

Der er tradition for en særlig afgift til staten ved auktionssalg. Tidligere betalte auktioner 4 procent af omsætningen til statskassen. De nuværende afgifter udgør 25-29 procent til auktionen + 15 procent moms. En prisforhøjelse i selve forhandlingsleddet på 40-44 procent.

Endelig vil opkrævningen være let at kontrollere, billig at administrere og effektiv. Ved at genindføre en afgift på 4 procent ved auktionssalg kan der opbygges et fond af rimelig størrelse.

Provenuet bør anvendes således, at det både kommer kunstnerne og kunstformidlingen til gode. Det kan bruges som tilskud til museerne ved indkøb af nulevende kunstners arbejder, således at de moderne samlinger kan udbygges på et rimeligere grundlag end nu. Og det kan bruges som støtte til større danske og internationale **udstillings-**arrangementer .

Indirekte vil det betyde en støtte til nulevende kunstnere gennem flere muligheder for salg.

En del af de værdistigninger, der nu belaster museernes små og begrænsede budgetter, vender tilbage til museerne.

Museerne og andre institutioner vil få større muligheder for at arrangere løbende udstillinger.

Fondet skal ikke, som f.eks. Ny Carlsbergfondet, opkøbe kunstværker, som derefter tildeles museer. Støtten skal gives på basis af formulerede beskrivelser af projekter og forslag til indkøb.

Administrationen af fondet vil blive langt billigere end f.eks. den norske ordning alene derved, at sagernes antal bliver langt mindre.

Fondet kan ledes af en bestyrelse på fem medlemmer: To udpeget af museerne, to udpeget af kunstnerne og et udpeget af kulturministeriet.

Udvalgets øvrige medlemmer skal pege på, at man af tidsmæssige grunde ikke har haft mulighed for at drøfte dette forslag nærmere, idet dette først har foreligget umiddelbart forinden udvalgsarbejdets afslutning.

Et flertal af udvalgets medlemmer skal imidlertid anbefale, at forslaget undersøges nærmere af ministeriet.

4. Hædersgaver og statsydelse.

Udvalget har overvejet spørgsmålet om ~~en evt.~~ omlægning af den gældende ordning med hensyn til de på de årlige finanslove opførte livsvarige hædersgaver og faste årlige statsydelse.

Antallet af livsvarige hædersgaver er fastsat til 22, men der er med finansudvalgets tilskutning af 27. marts 1974 truffet beslutning om, at der indtil videre ikke fore-

tages indstilling til finansudvalget om tildeling af livsvarige ydelser til kunstnere samt at de derved besparede beløb overføres til almindelig disposition for Statens Kunstfond. Størrelsen af den enkelte hædersgave er fastsat til 12.000 kr. årligt + procenttillæg, svarende til 65.532 kr. årligt pr. 1. april 1976.

Af faste årlige statsydelser uddeles for tiden 109, hver på 4.000 kr. årligt + procenttillæg, svarende til 22.450 kr. årligt pr. 1. april 1976.

Såvel de livsvarige hædersgaver som de årlige statsydelser uddeles efter indstilling af repræsentantskabet for Statens Kunstfond.

Som resultat af sine overvejelser går udvalget for så vidt angår de livsvarige hædersgaver ind for en afskaffelse af disse ydelser i takt med, at de bliver ledige.

Udvalget har som begrundelse for denne opfattelse henvist til, at man ikke finder det rigtigt, at der gennem en sådan ordning gives en enkelt gruppe i befolkningen - kunstnerne - en særstilling i forhold til de øvrige befolkningsgrupper i samfundet. Udvalget har således ikke ment at kunne se bort fra, at hædersgaverne muligvis allerede som følge af selve betegnelsen har været medvirkende til at isolere kunstnerne i forhold til den øvrige befolkning og dermed været fremmede for en negativ holdning til kunsten og kunstnerens rolle i samfundsmønstret.

Udvalget har i forbindelse med disse overvejelser drøftet forskellige muligheder for erstatning af hædersgaverne.

Man har således bl.a. nævnt muligheden af en ordning, ifølge hvilken staten i ganske særlige tilfælde og med henvisning til et bestemt værk eller en bestemt produktion bør kunne hædre en kunstner med en engangsydelse eller en pris.

Som det fremgår af det ovenfor nævnte, har udvalgets overvejelser imidlertid resulteret i, at man ikke har kunnet anbefale en sådan ordning, men derimod finder at

måtte foreslå bortfald af de enkelte hædersgaver, efterhånden som disse bliver ledige, samt overførelse af de herved frigjorte bevillinger til anvendelse til uddeling af statsydelse.

Med hensyn til statsydelseerne er udvalget af den opfattelse, at disse for fremtiden kun bør kunne tildeles efter derom indgivet ansøgning, som stiles til ministeriet for kulturelle anliggender og indsendes til Statens Kunstfond.

Udvalget mener, at bevillingerne til statsydelseerne som hidtil bør søges af ministeriet for kulturelle anliggender på grundlag af indstillinger fra Statens Kunstfonds **repræsentantskab**.

Det forekommer udvalget naturligt, at repræsentantskabet i sine overvejelser forud for afgivelsen af indstillinger udover en vurdering af den kunstneriske kvalitet bør medinddrage den enkelte ansøgers behov for økonomisk støtte. Repræsentantskabets indstilling bør for så vidt angår den kunstneriske bedømmelse stå ved magt i hele den periode, for hvilken statsydelsen tildeles. I denne forbindelse er det i øvrigt udvalgets opfattelse, at tildelingen af statsydelse bør bortfalde med udgangen af det år, hvori den enkelte ansøger opnår ret til folkepension, medmindre særlige forhold taler for dispensation. Man har herved lagt vægt på, at den øvrige del af befolkningen på dette alderstrin stort set er henvist til at leve af folkepension.

Udvalget finder imidlertid, at spørgsmålet om den løbende udbetaling af statsydelse bør tages op til overvejelse i ministeriet for kulturelle anliggender hvert **5.år** regnet fra udgangen af det år, hvori den enkelte statsydelse første gang blev tildelt. Disse overvejelser, der af udvalget betragtes som rent administrative, bør foretages på grundlag af et skøn over den enkelte modtagers behov for fortsat økonomisk bistand. Udvalget har i forbindelse med denne 5 års regel forudsat, at der skal foreligge markante indtægtsforøgelser, f.eks. ansættelse i en vellønnet stilling

indenfor den offentlige sektor for en periode af længere varighed, før der kan blive tale om bortfald af en tildelt ydelse.

Udvalget er opmærksom på, at den foreslåede 5 års regel vil kunne give en række problemer specielt i tilfælde, hvor den løbende udbetaling suspenderes på grund af de nævnte indtægtssvingninger. Spørgsmålet om anvendelsen af de pengemidler, der "spares", fordi en eller flere statsydelse for kortere eller længere tid er suspenderede, bør undersøges nærmere ud fra bevillingsmæssige overvejelser, men udvalget skal pege på muligheden af, at det sparede beløb overføres til kunstfondsbestyrelsens eller til det/de relevante 3-mands udvalgs disposition, idet beløbet vil kunne anvendes til engangsydelser, produktionspræmier eller andet af kortvarig karakter i den række af år, hvor beløbet ikke udbetales som statsydelse. Når den, der oprindeligt har fået tilkendt statsydelsen, igen er berettiget til at få den, overføres beløbet fra kunstfonden til personen. På den måde går bevillingen ikke ud af systemet, og den kan herved være "produktiv" også i de perioder, hvor den ikke fungerer som statsydelse.

Ved fastsættelsen af størrelsen af statsydelse bør der lægges vægt på at sikre kunstneren rimelige arbejds-vilkår, og det er udvalgets opfattelse, at der i hvert fald bør sikres kunstnerne et beløb, der svarer til den laveste tjenestemandslønning (pr. 1. april 1976 = 47.029 kr.).

Udvalget har i tilslutning hertil også drøftet spørgsmålet om statsydelse's antal, idet man er gået ud fra, at der udover de statsydelser, der hidtil har været til rådighed, vil kunne uddeles endnu flere ved hjælp af de midler, der bliver sparet ved hædersgacernes bortfald. Det bemærkes i denne forbindelse, at der indenfor udvalget fra flere sider er blevet gjort gældende, at der er et større behov for statsydelserne end det antal, som for tiden uddeles.

Som foran kap. VII side 61 ff.anført har man i Sverige og Norge udarbejdet forslag, som - hvis de gennemføres - mærkbart vil bedre de skabende kunstneres økonomiske vilkår.

Disse forslag indeholder også øgede muligheder for, at flere kunstnere vil kunne tilgodeses med direkte økonomisk støtte.

Udgangspunktet for planerne om udvidelsen af den direkte støtteordning gennem kunstnerløbninger eller garanti-ordninger er, at selv om man fra det offentliges side søger kunstnernes muligheder for større indtægter øget gennem vederlag for bruget af kunstnerne, bl.a. i det formidlende arbejde, og for benyttelsen af kunstværker, vil der fortsat bestå et behov for supplerende støttemuligheder ikke mindst i tider, hvor indtægterne svigter.

Udvalget har gjort sig bekendt med de udarbejdede forslag, men på grund af at disse er fremkommet på et tidspunkt, hvor udvalget var ved at afslutte sine overvejelser, har forslagene ikke været gjort til genstand for dyberegående undersøgelser. Det bemærkes i den forbindelse, at en undersøgelse af de nævnte forslag efter udvalgets opfattelse forudsætter ikke blot en gennemgang af det foreliggende materiale, men tillige - hvis undersøgelsen skal kunne danne grundlag for sammenligninger fra land til land - at man tilvejebringer kendskab til bl.a. de sociale og økonomiske vilkår for de skabende kunstnere i øvrigt i de pågældende lande.

Endvidere anser udvalget det for **urealistisk** at mene, at der for øjeblikket vil være mulighed for at tilvejebringe de fornødne bevillinger til gennemførelsen af tilsvarende forslag her i landet.

Udvalget finder dog anledning til at understrege, at de fremsatte forslag indeholder tanker og synspunkter, som det på længere sigt vil være naturligt at inddrage i overvejelserne, og under henvisning hertil henstiller udvalget, at man nøje følger udviklingen i Norge og Sverige på disse områder.

5. Støtte til efterladte efter kunstnere.

Foran på side 42 er der redegjort for den gældende ordning med hensyn til Statens Kunstfonds støtte til efterladte efter kunstnere, og på side 56 for støtten til enker efter kunstnere på de årlige finanslove.

Udvalget mener i det hele, at der ikke bør oprettholdes en generel særordning for efterladte efter kunstnere, idet man finder, at disse spørgsmål bør søges løst gennem den sociale lovgivning.

Udvalget foreslår derfor, at den gældende ordning med finanslovbevilling til enker efter kunstnere ophæves, dog naturligvis således, at de enker efter kunstnere, der nu oppebærer støtte, bør fortsætte hermed.

Udvalget er imidlertid opmærksom på, at efterladte efter kunstnere ofte vil befinde sig i en vanskelig økonomisk situation, og på denne baggrund mener udvalget ikke at kunne gå ind for en ordning, der afskærer Statens Kunstfond fra efter en konkret vurdering af behovet i det enkelte tilfælde at yde støtte til efterladte efter kunstnere.

6. Forslag om ændring i forbindelse med genbeskikkelse af medlemmer af repræsentantskabet i Statens Kunstfond.

Som foran anført har det været et gennemgående træk i de skiftende kunstfondlove, at umiddelbart genvalg af medlemmer af 3-mands udvalgene ikke kan finde sted efter beskikkelsesperiodens udløb.

Som anført i bemærkningerne til 1964-lovforslaget er udelukkelsen af mulighed for genvalg en naturlig konsekvens af administrationsformen, som bygger på 3-mandsudvalgene som handlekraftige organer og som åbner mulighed for, at hvert medlem kan yde en personlig indsats og føle sig dybt engageret i arbejdet og ansvarlig for dette i et omfang, der gør det naturligt at gøre funktionstiden ret kort.

Under udvalgsarbejdet har man ment det naturligt at foreslå, at regelen om, at umiddelbar genbeskikkelse efter en funktionsperiode ikke kan finde sted, overføres til medlemmerne af repræsentantskabet, dog bortset fra de medlemmer, der er folkevalgte. Forslaget er fremsat ud fra det synspunkt, at alle de medlemmer af repræsentantskabet, der kan betegnes som specialister, herunder også de medlemmer, der udpeges af universiteterne, bør udskiftes hyppigere end de medlemmer, der udpeges som led i en folkelig garantiordning. Ligeledes finder udvalget, at man ad denne vej vil kunne medvirke til at undgå en alt for udtalt styring af arbejdet fra kunstnerside og derved imødegå den fremførte kritik om klikedannelser. Endelig vil en sådan ændring være i overensstemmelse med grundtanken i kunstfondsopbygningen.

Da det ved siden af denne indflydelse på nedsættelsen af 3-mandsudvalgene også hører til repræsentantskabets hovedopgaver at følge fondets arbejde og holde sig orienteret om bestyrelsens og udvalgets arbejde, forekommer det naturligt at bibeholde forskellen i varigheden af funktionsperioderne for henholdsvis 3-mandsudvalgene og repræsentantskabet bl.a. ud fra ønsket om at åbne repræsentantskabet mulighed for at anstille sammenligninger mellem de skiftende bestyrelser og udvalg.

En ændring af den gældende ordning vil efter udvalgets opfattelse kunne opnås gennem en lovbestemmelse, som fastslår, at umiddelbart genvalg af medlemmer til Statens Kunstfonds repræsentantskab er udelukket når bortses fra de medlemmer, der er udpeget af henholdsvis de partier, der er repræsenteret i folketingets finansudvalg, og at de kommunale råd og organisationer.

Udvalget har fra en række organisationer modtaget forslag om en ændret sammensætning af repræsentantskabet. Med udgangspunkt heri har dette spørgsmål været drøftet, og som resultat heraf skal udvalget henstille, at spørgsmålet om repræsentantskabets sammensætning tages op til nyvurdering i forbindelse med den forestående lovrevision.

7. Udvalgets bemærkninger om Det danske Akademi.

Som foran side 7 anført har repræsentanter for Det danske Akademi over for udvalget nærmere redegjort for akademiets forhold og virksomhed.

Det var daværende statsminister Viggo Kampmann, der i sin tid traf bestemmelse om, at akademiprisen på 50.000 kr. skulle være grundlaget for Det danske Akademi; prisen blev første gang uddelt i 1961. Udover den årlige prisuddeling har Det danske Akademi bl.a. udskrevet børne-bogskonkurrencer og arrangeret forfattermøder, hvor især yngre forfattere har fået lejlighed til at drøfte deres litterære produktion; endvidere indstiller Det danske Akademi medlemmer til Nordisk Kulturfond.

Det danske Akademi modtager et årligt tilskud på 90.000 kr. af kulturministeriets andel af tipsmidlerne, og dette beløb anvendes til følgende formål: 50.000 kr. til Akademiets forfatterpris, 15.000 kr. som tilskud til Akademiets drift og 25.000 kr. som tilskud til husleje til Rungstedlundfonden, der er en selvejende institution og helt uafhængig af Det danske Akademi.

På baggrund af disse oplysninger har udvalget overvejet forholdene omkring Det danske Akademis virksomhed.

Selv om der efter udvalgets opfattelse kan fremføres visse betænkeligheder imod en fortsættelse af Det danske Akademis prisuddelinger - og muligvis også imod den omstændighed, at der af ministeriets tipsmidler ydes tilskud til Akademiets øvrige virksomhed -, finder et flertal af udvalgets medlemmer som resultat af sine overvejelser dog ikke at kunne fremsætte forslag om bortfald af statsstøtten.

Det er udvalgets opfattelse, at spørgsmålet om uddelingen af Akademiets pris ikke bør tages op til overvejelse isoleret, men bør søges afklaret generelt som led i en af ministeriet iværksat undersøgelse af berettigelsen af prisuddelinger i al almindelighed.

B I L A G

Bilag 1.

Udvalget af 1974 om støtte til kulturlivet.

Næstved, den 4.december 1975.

Ministeren for kulturelle anliggender
hr. Niels Matthiasen
Nybrogade 2
1203 K.

I skrivelse af 12. november 1975 har ministeriet for kulturelle anliggender anmodet udvalget af 1974 om støtte til kulturlivet om at fremkomme med en kortfattet, foreløbig orientering om forløbet af det hidtidige arbejde, herunder om hvilke spørgsmål udvalget har beskæftiget sig med, samt om der i givet fald vil kunne oplyses noget med hensyn til udvalgets stilling til de behandlede spørgsmål.

Det fremgår af ministeriets skrivelse, at man for tiden er i færd med at udarbejde et lovforslag, som sigter imod en udsættelse af revisionen af loven om Statens Kunstfond, og at denne udsættelse bl.a. er motiveret i, at ministeriet finder det naturligt at lade revisionen af loven om Statens Kunstfond afvente resultaterne af udvalgets arbejde,

I anledning heraf skal man meddele, at udvalget på sit første møde besluttede først at tage spørgsmålet om lovgivningen om Statens Kunstfond op til overvejelse.

Udvalget har til dato afholdt 21 møder.

Under overvejelserne har udvalget haft lejlighed til at drøfte en række forhold med den afgåede og nuværende formand for fondets repræsentantskab, ligesom også størsteparten af formændene for de afgåede og nuværende 3 mandsudvalg har givet møde i udvalget.

Med udgangspunkt heri og på grundlag af bl.a. materiale og oplysninger om forholdene i de øvrige nordiske

lande arbejder udvalget for tiden med udarbejdelsen af en delbetænkning om Statens Kunstfond. Da der herunder er blevet rejst en række spørgsmål, som endnu ikke er afklarede, vil der hengå nogen tid, inden delbetænkningen vil kunne afgives til ministeriet for kulturelle anliggender.

I det følgende skal man summarisk gøre rede for en række af de spørgsmål, udvalget har beskæftiget sig med og kortfattet angive de muligheder for ændringer i den gældende ordning, udvalget har ment at kunne pege på.

Udvalget ønsker at fremhæve, at de resultater, man er nået til, er foreløbige, og at udvalget således ikke under det videre arbejde med udarbejdelse af delbetænkningen vil føle sig bundet af de synspunkter, der er fremsat i denne skrivelse. Bl.a. vil udvalgets endelige standpunkt til de spørgsmål, som der foreløbig er taget stilling til, kunne påvirkes af de resultater, man når til med hensyn til den række spørgsmål, der endnu er uafklarede.

Under udvalgets arbejde, der bl.a. har været at bedømme Statens Kunstfond og dets virksomhed, har der udkrystalliseret sig et mere generelt syn på kunstnernes stilling i samfundet og samfundets holdning til kunstnerne. Dette går ud på, at den primære opgave må være at skabe øgede arbejdsmuligheder for kunstnerne, først og fremmest i form af flere rent kunstneriske arbejdsopgaver, men også ved at man i højere grad end hidtil søger at inddrage dem i løsningen af sådanne almene samfundsopgaver, f.eks. på det pædagogiske område og miljøområdet, hvor man vil kunne drage nytte af deres kunstneriske indsigt og erfaring på en måde, der ikke sætter deres integritet som kunstnere på spil. I sammenhæng hermed bør der sikres kunstnerne et rimeligt vederlag for udførelsen af det arbejde og de opgaver, de påtager sig.

Set ud fra denne synsvinkel mener udvalget at kunne konstatere, at Statens Kunstfond har haft stor betydning ved at skabe muligheder for iværksættelse af udsmykningsopgaver, for indkøb af kunstværker og for bestillinger på f.eks. musikværker. Det er udvalgets opfattelse, at man under en fore-

stående revision af loven om Statens Kunstfond især bør være opmærksom på mulighederne for at styrke denne side af fondets virksomhed.

Selv om stipendieydelse o.lign. i fortsættelse af denne tankegang bliver noget mere subsidiært, og selv om det er udvalgets principielle opfattelse, at man på langt sigt bør stræbe efter en ordning, som ved at tilgodese de foran omtalte primære formål overflødiggør de direkte støtteformer, er det samtidig udvalgets opfattelse, at stipendieordningen har haft og fortsat har stor betydning, og at den i dag ikke kan undværes. Udvalget finder i denne forbindelse anledning til at beklage, at den reale værdi af stipendierne på grund af prisudviklingen er blevet væsentligt forringet.

Udvalget må alt i alt mene, at Statens Kunstfond har haft stor betydning og har virket efter sine intentioner.

Det er imidlertid samtidig udvalget magtpåliggende at fremhæve, at det ud fra almindelige kulturpolitiske synspunkter har været og er en afgørende fejl, at Statens Kunstfonds støtte til kunstnerisk produktion ikke er blevet fulgt op af en tilsvarende energisk indsats for kunstformidlingen.

Det er udvalgets bestemte mening, at det er tvungen- de nødvendigt, at der gøres en energisk indsats for kunst- og kulturformidling, der må anskues i den bredest tænkelige sammenhæng med ikke blot distribution af kunst, men også i lyset af kunstens nære samspil med mennesker, amatørvirksomhed, selvaktivitet og decentralisering såvel geografisk som socialt.

Som det formentlig er fremgået af det foranstående, har udvalget ikke ønsket at stille forslag om ændringer i de bærende principper for Statens Kunstfonds virksomhed, men det er samtidig udvalgets opfattelse, at disse principper næppe vil kunne opretholdes, såfremt kunstformidlingen ikke bliver tilgodeset i langt højere grad, end tilfældet er i dag.

I det følgende skal udvalget pege på en række mere konkrete spørgsmål, som man har været inde på, og som man finder, det vil være naturligt at overveje nærmere.

I udvalget har der været enighed om betydningen af, at der ved siden af Statens Kunstfonds virksomhed på udsmykningsområdet gøres en tilsvarende indsats på lokalt plan. En del kommuner yder tilskud til udsmykningsformål, men udvalget anser det for ønskeligt, at der sker en væsentlig forstærkning af den lokale - kommunale eller amtslige - indsats. Statens Kunstfond har ikke mulighed for i sin virksomhed at nå tilstrækkelig langt ud til de forskellige egne af landet. Hertil kommer, at det både for kunstnerne og befolkningen som helhed er vigtigt, at der findes et stort antal besluttende organer, der kan iværksætte udsmykningsopgaver. Decentralisering er her som på andre områder af væsentlig betydning både som et middel til at skabe større aktivitet og som en metode, der kan modvirke ensidighed i kunstbedømmelsen og medvirke til større alsidighed i udbudet af kunst og dermed igen bidrage til en øget interesse for kunst i befolkningen. Udvalget har derfor - uden at have taget endelig stilling - været inde på overvejelser om det hensigtsmæssige i et statsligt initiativ med sigte på etableringen af lokale udsmykningsfonde i større omfang end hidtil. Man har således drøftet muligheden af, at der af staten ydes tilskud til oprettelsen af udsmykningsfonde i amterne.

Det understreges i denne forbindelse, at der i udvalget er enighed om, at sådanne lokale ordninger ikke skulle indebære, at dele af Statens Kunstfonds nuværende virksomhed blev lagt ud til kommunerne.

Udvalget har overvejet en gennem ministeriet for kulturelle anliggender modtagen henvendelse af 29. august 1975 fra Danske Arkitekters Landsforbund, hvori der stilles forslag om, at der af udgifter til offentligt byggeri afsættes en bestemt procentdel til forskning og udvikling inden for bygningskunsten og til udsmykningsopgaver.

Uanset at man finder det uheldigt, at der er et stadigt stigende misforhold mellem de beløb, der afsættes til offentligt byggeri, og de beløb, der er til rådighed til kunstnerisk udsmykning, har der i udvalget stort set

været enighed om, at man af praktiske grunde ikke kan tilslutte sig forslaget om, at der til udsmykningsopgaver afsættes en bestemt procentsats af bygningsudgifterne.

Udvalget mener heller ikke at kunne tilslutte sig det i samme henvendelse rejste spørgsmål om nedsættelse af et særligt udvalg under Statens Kunstfond for bygningskunsten, udvalget har bemærket, at offentligt byggeri i de senere år er foretaget med et minimum af hensyntagen til det visuelle miljø, men man finder det urealistisk at stille forslag om en udvidelse af kunstfonden som den foreslåede, idet det næppe vil være muligt at tilvejebringe de betydelige bevil-linger, der sandsynligvis vil være en følge af en sådan udvidelse af fondets virksomhed.

Under udvalgsarbejdet er det blevet fremført, at samarbejdet mellem det billedkunstneriske udvalg og arkitekterne har været for løst. Udvalget har også med beklagelse konstateret, at Statens Kunstfonds støtte til billedkunstnerisk udsmykning i stigende omfang ydes som tilskud til indkøb af kunstværker med henblik på efterfølgende anbringelse i og omkring bygningen og ikke som støtte til udsmykningsopgaver, der fremtræder som en integreret del af bygningsværkerne. Udvalget har på denne baggrund overvejet muligheden af at foreslå udsmykningsudvalget udvidet med en arkitekt som fast medlem, men dets overvejelser vedrørende dette spørgsmål er endnu ikke tilendebragt.

Ud fra ønsket om at øge kontakten mellem de skabende kunstnere og den øvrige befolkning har udvalget overvejet mulighederne for at øge kunstnernes interesse for kunstnerboliger rundt om i landet. Udvalget er opmærksom på de familiemæssige og praktiske vanskeligheder, der ofte vil være forbundet med brugen af disse huse, og derfor er der i udvalget stort set enighed om, at det vil være naturligt at overveje mulighederne for at gøre disse kunstnerboliger mere fristende for kunstnerne f.eks. ved, at der blev knyttet konkrete arbejdsopgaver til ophold et år i disse boliger.

Det er i øvrigt udvalgets opfattelse, at den høje

grad af fleksibilitet, der er tillagt Statens Kunstfond i retning af at afstemme tilskudsformerne efter behov, ikke blot bør bibeholdes, men også udvides specielt i relation til de forskellige former for stipendier.

Med hensyn til organerne i Statens Kunstfond er der i udvalget enighed om, at 3 mands-udvalgene bør bevares, og at disse fortsat bør sammensættes af fagfolk.

For så vidt angår repræsentantskabet mener udvalget, at det bl.a. for at modarbejde klikedannelse blandt kunstnerrepræsentanterne i repræsentantskabet ville være ønskeligt, om man gennemførte en ændring gående ud på, at umiddelbart genvalg af medlemmer til Statens Kunstfonds repræsentantskab ikke kan finde sted for de medlemmer, som ikke er udpeget af folketinget, de kommunale råd og organisationer eller af universiteterne.

Udvalget har endvidere drøftet spørgsmålet om en eventuel omlægning af den gældende ordning med hensyn til de på de årlige finanslove opførte livsvarige hædersgaver og statsydelse.

Hvad angår hædersgaverne er det udvalgets opfattelse, at tiden er løbet fra denne form for økonomisk støtte, og at det ikke er rimeligt at opretholde denne særstilling for kunstnerne.

Udvalgets foreløbige indstilling er derfor at gå ind for afskaffelse af disse ydelser i takt med, at de bliver ledige.

Med hensyn til de faste årlige statsydelse, af hvilke der for tiden uddeles 119, er udvalget af den opfattelse, at disse for fremtiden kun bør kunne tildeles efter derom indgivet ansøgning, som stiles til ministeriet for kulturelle anliggender og indsendes til Statens Kunstfond.

Udvalget mener, at bevillingerne til statsydelse som hidtil bør søges af ministeriet for kulturelle anliggender på grundlag af indstillinger fra Statens Kunstfonds repræsentantskab.

Udvalget finder det naturligt, at repræsentantskabet i sine vurderinger forud for afgivelsen af indstillinger udover den kunstneriske kvalitet **bør** medinddrage den enkelte ansøgers behov for økonomisk bistand. Repræsentantskabets indstilling bør for så vidt angår den kunstneriske bedømmelse stå ved magt i hele den periode, for hvilken statsydelse tildeles. Det er i øvrigt udvalgets opfattelse, at tildelingen af statsydelser bør bortfalde med udgangen af det år, hvori den enkelte ansøger opnår ret til folkepension, medmindre særlige forhold taler for dispensation.

Udvalget finder imidlertid, at spørgsmålet om den løbende udbetaling af statsydelser bør tages op til overvejelse i ministeriet for kulturelle anliggender hvert 5. år regnet fra udgangen af det år, hvori den enkelte statsydelse første gang til tildelt. Disse overvejelser, der af udvalget betragtes som rent administrative, bør foretages på grundlag af et skøn over den enkelte modtagers behov for fortsat økonomisk støtte. Udvalget har i forbindelse med denne 5-års regel forudsat, at der skal foreligge helt markante indtægtsforøgelser, f.eks. ansættelse i en vellønnet stilling inden for den offentlige sektor for en periode af længere varighed, før der kan blive tale om bortfald af en tildelt ydelse.

Ved fastsættelsen af størrelsen af statsydelserne bør der lægges vægt på at sikre kunstnerne rimelige arbejdsvilkår. Udvalget er nået til det foreløbige resultat, at der i hvert fald bør sikres kunstnerne et beløb, der svarer til den laveste tjenestemandslønning.

Udvalget har i forbindelse med overvejelserne af spørgsmålet om statsydelsernes størrelse fundet det helt afgørende, at man i videst muligt omfang søger at sikre, at disse ydelser bevarer deres realværdi, og man foreslår på denne baggrund, at statsydelserne reguleres efter regler svarende til, hvad der gælder for laveste tjenestemandslønning.

Udvalget har endelig drøftet spørgsmålet om stats-

ydelsernes antal, idet man er gået ud fra, at der fortsat vil være det antal ydelser til rådighed, som hidtil er blevet uddelt.

Som ovenfor nævnt er det udvalgets opfattelse, at de beløb, der vil blive ledige som følge af forslaget om bortfald af hædersgaverne, bør kunne anvendes til uddeling af statsydelser. Udvalget er i øvrigt opmærksom på, at der vil kunne opstå et problem i forbindelse med de statsydelser, der i perioder eventuelt ikke vil kunne uddeles som følge af den foreslåede 5-års regel.

Man skal endvidere pege på, at der inden for udvalget fra flere sider er blevet gjort gældende, at der er et noget større behov for statsydelser end det antal, som for tiden uddeles.

I forbindelse med forslaget om afskaffelse af hædersgaverne har udvalget overvejet indførelsen af en droit de suite ordning. Man har således overvejet et forslag om en ordning, hvorefter hædersgaverne blev erstattet af en pris, hvortil midlerne skulle tilvejebringes ved en afgift på auktionssalg af kunstværker. Udvalget har imidlertid endnu ikke taget endelig stilling til et sådant forslag.

Også spørgsmålet om støtte til efterladte efter kunstnere har været berørt under arbejdet, men overvejelserne er endnu ikke afsluttede.

Endelig skal oplyses, at udvalget har talt med repræsentanter for Det danske Akademi om dets virksomhed.

Der er i udvalget ikke fuldstændig enighed med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt statsstøtten til Det danske Akademi bør opretholdes eller ej.

Med venlig hilsen

sign. Sigurd Wechseltmann

Bilag 2.

Lov nr. 275 af 18. juni 1969.

Lov om Statens Kunstfond.

VI FREDERIK DEN NIENDE, af Guds Nåde Konge til Danmark, de Venders og Gotere, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormani, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1. Statens Kunstfond har som formål at virke til fremme af dansk skabende kunst.

Stk. 2. Fondets virksomhed omfatter den bildende kunst, den litterære kunst, tonekunsten, kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning.

Stk. 3. Fondets virksomhed kan udstrækkes til andre former for kunstnerisk skaben, som bør sidestilles med de under stk. 2 angivne kunstneriske udtryksformer, og som ikke kan få statsstøtte efter anden særlig lovgivning.

§ 2. Fondets midler anvendes til følgende formål:

- 1) Ydelser til kunstnere inden for de af § 1, stk. 2 og 3, omfattede kunstarter.
- 2) Indkøb af bildende kunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivne arbejder.
- 3) Afholdelse af udgifter til billedkunstnerisk udsmykning af statens bygninger og anlæg samt ydelse af tilskud til udsmykning af kommunale bygninger eller andre for offentligheden eller videre kredse tilgængelige bygninger og anlæg.
- 4) Andre foranstaltninger, der er egnede til at opfylde fondets formål.
- 5) Støtte til efterladte efter kunstnere inden for de af § 1, stk. 2 og 3, omfattede kunstarter.

§ 3. Fondet ledes af en bestyrelse bestående af formændene for de i § 4 nævnte udvalg. Bestyrelsen vælger selv sin formand.

Stk. 2. Bestyrelsen aflægger årligt regnskab og beretning for fondets virksomhed.

Stk. 3. Regnskabet og beretningen indsendes til ministeren for kulturelle anliggen-

der gennem det i § 5 nævnte repræsentantskab. Det samme gælder eventuelle indstillinger fra bestyrelsen til ministeren.

§ 4. Til at administrere de midler, der stilles til rådighed for fondets virksomhed i henhold til § 1, stk. 2, nedsættes 2 udvalg for den bildende kunst, 1 udvalg for den litterære kunst, 1 udvalg for tonekunsten og 1 udvalg for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning. Af udvalgene for den bildende kunst administrerer det ene de til anvendelse efter § 2, 3), beregnede fondsmidler og det andet de midler, der i øvrigt er beregnet anvendt til den bildende kunst.

Stk. 2. De midler, der stilles til rådighed for fondets virksomhed i henhold til § 1, stk. 3, administreres af fondets bestyrelse.

Stk. 3. Hvert udvalg består af 3 kunstkyndige medlemmer, der beskikkes af ministeren for kulturelle anliggender. 2 af medlemmerne udpeges af repræsentantskabet, og det 3. medlem udpeges af ministeren efter indhentet udtalelse fra repræsentantskabet. Medlemmerne vælges for 3 år. Umiddelbart genvalg kan ikke finde sted. Medlemmerne af udvalget for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning vælges dog kun for 1 år ad gangen, men kan genvælges indtil 2 gange. Udvalgsmedlemmerne kan ikke i beskikkelsesperioden bestride faglige tillidshverv. Ministeren for kulturelle anliggender kan i særlige tilfælde dispensere fra denne bestemmelse. Ministeren udpeger udvalgenes formænd blandt medlemmerne. Til hvervene som formand for udvalgene for den bildende kunst udpeges samme person. Intet medlem kan

beskikkes eller genbeskikkes efter det fyldte 70. år.

Stk. 4. Udvalgene administrerer selvstændigt de dem tillagte fondsmidler.

Stk. 5. Når det udvalg, som administrerer de fondsmidler, som skal anvendes efter § 2, 3), har besluttet at ville imødekomme en ansøgning om gennemførelse af en ~~ud-~~**sm, kningsopgave**, kan udvalget i det enkelte tilfælde efter derom fremsat ønske fra den ansøgende lokale myndighed eller institution suppleres med indtil to af denne udpegede repræsentanter samt bygningens arkitekt, der derefter deltager i forhandlingerne om og afgørelsen vedrørende opgavens udformning og løsning.

§ 5. Der nedsættes et repræsentantskab til at følge fondets virksomhed. Repræsentantskabet består af indtil 31 medlemmer, der udpeges således:

Hvert af de partier, der er repræsenteret i finansudvalget, udpeger 1 medlem.

3 medlemmer udpeges af kommunale råd og organisationer, således at 1 udpeges af Københavns magistrat, 1 af Den danske Købstadforening og 1 af De samvirkende Sognerådsforeninger, Foreningen Bymæssige Kommuner og Amdsrådsforeningen i Danmark i fællesskab.

3 medlemmer udpeges af Københavns universitets filosofiske fakultet, Århus universitets humanistiske fakultet og den humanistiske faggruppe ved Odense universitet i fællesskab.

1 medlem udpeges af Malende Kunstneres Sammenslutning.

1 medlem udpeges af Dansk **Billedhugger**-samfund.

1 medlem udpeges af Grafisk Kunstner-samfund.

1 medlem udpeges af de anerkendte kunst-udstillinger.

3 medlemmer udpeges af akademirådet.

2 medlemmer udpeges af Dansk Forfatterforening og Danske Dramatikeres Forbund i fællesskab.

2 medlemmer udpeges af Det danske Akademi.

2 medlemmer udpeges af Dansk Komponistforening.

1 medlem udpeges af Dansk Tonekunstnerforening, Musikrådet.

1 medlem udpeges af det kgl. danske musik-konservatorium og det jyske musikkonservatorium i fællesskab.

1 medlem udpeges af Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk.

1 medlem udpeges af Selskabet for industriel Formgivning.

1 medlem udpeges af Danske Arkitekters Landsforbund.

1 medlem udpeges af Danmarks Biblioteksforening.

1 medlem kan udpeges af ministeren for kulturelle anliggender, der tillige udpeger repræsentantskabets formand blandt medlemmerne.

Stk. 2. Medlemmerne af repræsentantskabet beskikkes for et tidsrum af 4 år. Afgår et medlem inden udløbet af sin beskikkelsesperiode, foretages nybeskikkelse kun for den resterende del af perioden. Et tidligere medlem af et af de i § 4 omhandlede udvalg kan ikke umiddelbart efter udløbet af funktionsperioden i udvalget udpeges til medlem af det siddende eller førstkommande repræsentantskab. Medlemmer kan ikke beskikkes eller genbeskikkes efter det fyldte 70. år.

Stk. 3. Repræsentantskabet forelægger ministeren de fra bestyrelsen modtagne regnskaber, beretninger samt indstillinger med de bemærkninger, som det ønsker at knytte hertil.

Stk. 4. Repræsentantskabet afgiver indstilling til ministeren for kulturelle anliggender om ydelser, der bør søges tillagt kunstnere for livstid. Forslag om disse ydelser optages på de årlige bevillingslove.

§ 6. Til de i § 2 nævnte formål yder staten et årligt tilskud til fondet på 5.800.000 kr. Beløb, der ikke anvendes i et finansår, kan overføres til næste finansår.

Stk. 2. Fondets administrations- og sekretariatsudgifter afholdes af statskassen.

§ 7. De nærmere bestemmelser vedrørende repræsentantskabets, bestyrelsens og udvalgenes virksomhed, regnskabsaflæggelse m.v. fastsættes af ministeren for kulturelle anliggender, der tillige fastsætter de nærmere regler for, hvorledes de af fondet erhvervede kunstværker skal fordeles, således at de

kommer offentligheden eller videre kredse til gode.

Stk. 2. Ministeren kan fravige aldersbetingelser i § 4, stk. 3, og § 5, stk. 2.

§ 8. Loven træder i kraft den 1. juli 1969.

Stk. 2. Lov nr. 170 af 27. maj 1964 om Statens Kunstfond ophæves.

Stk. 3. Forslag om revision af loven fremsættes for folketinget senest i folketingsåret 1972-73.

Givet **på** Christiansborg slot, **den 18. juni 1969.**

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

FREDERIK R.

K. Helveg **Petersen.**

Bilag 3.

Ministeriet for kulturelle anliggenders bekendtgørelse af 26. februar 1970.

Bekendtgørelse om Statens Kunstfond.

I henhold til lov nr. 275 af 18. juni 1969 om Statens Kunstfond § 7 fastsættes herved følgende bestemmelser:

Formål.

§ 1. Statens Kunstfond har til opgave at virke til fremme af dansk skabende kunst gennem de midler, der er tillagt fondet.

Stk. 2. Fondets virksomhed omfatter den bildende kunst, den litterære kunst, tonekunsten, kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning.

Stk. 3. Fondets virksomhed kan udstrækkes til andre former for kunstnerisk skaben, som bør sidestilles med de under stk. 2 angivne kunstneriske udtryksformer, og som ikke kan få statsstøtte efter anden særlig lovgivning.

Bestyrelsen.

§ 2. Fondet ledes af en bestyrelse bestående af formændene for de nedenfor i § 3 nævnte udvalg. Bestyrelsen vælger selv sin formand for ét år ad gangen. Den fastsætter sin og udvalgenes forretningsorden, der forelægges ministeriet for kulturelle anliggender til godkendelse. Bestyrelsen kan i særlige tilfælde antage sagkyndig kunstnerisk bistand.

Stk. 2. Bestyrelsen fastlægger de almindelige retningslinier for fondets virksomhed og drøfter og tager stilling til spørgsmål, der har betydning for fondet som helhed.

Stk. 5. Bestyrelsen administrerer de midler, der er stillet til rådighed for fondets virksomhed i henhold til lovens § 1, stk. 3, samt de midler, der stilles til rådighed som støtte til efterladte inden for de i lovens § 1, stk. 3, omfattede kunstarter. Såfremt en ansøgning har tilknytning til et af udvalgenes virksomhedsområder, påhviler det bestyrelsen, forinden beslutning tages, at indhente en udtalelse fra dette udvalg.

Stk. 4. Bestyrelsen foretager selv afgrænsningen af dens virksomhedsområde inden for de former for kunstnerisk skaben, der er nævnt i lovens § 1, stk. 3.

Stk. 5. Bestyrelsen træffer hvert år bestemmelse om, hvorledes fondets midler til støtte af kunstneres efterladte fordeles imellem de enkelte udvalg og bestyrelsen.

Stk. 6. Bestyrelsen kan gennem repræsentantskabet gøre indstilling til ministeren for kulturelle anliggender om ændringer i de ved bekendtgørelsen fastsatte bestemmelser eller i øvrigt i spørgsmål, der ønskes forelagt ministeren.

Stk. 7. På samme måde aflægger bestyrelsen årligt regnskab og beretning for fondets virksomhed.

Stk. 8. Bestyrelsen kan efter forudgående forhandling med de pågældende udvalg træffe afgørelse om, at beløb, der af et udvalg ikke er anvendt ved finansårets udløb, kan overføres til et af fondets andre udvalg.

Udvalgene.

§ 3. Til at administrere fondets midler i henhold til lovens § 1, stk. 2, nedsættes to udvalg for den bildende kunst, et udvalg for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning, et udvalg for den litterære kunst og et udvalg for tonekunsten. Hvert udvalg består af tre kunstkyndige medlemmer, der beskikkes af ministeren for kulturelle anliggender, for de to medlemmers vedkommende efter indstilling fra repræsentantskabet, og for det tredje medlems vedkommende efter forud indhentet udtalelse fra repræsentantskabet.

Medlemmerne vælges for 3 år; umiddelbart genvalg kan ikke finde sted. Medlemmerne af udvalget for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning vælges dog kun for ét år ad gangen, men kan genvælges indtil 2 gange.

Ministeren udpeger udvalgenes formænd blandt medlemmerne. Til hvervet som formand for udvalgene for den bildende kunst udpeges samme person.

Stk. 2. Støtte fra fondet ydes normalt efter ansøgning, men de enkelte udvalg kan tage initiativ til at fremkalde ansøgninger, ligesom der i særlige tilfælde, hvor det drejer sig om ydelser til enkeltpersoner, kan ydes støtte uden ansøgning.

Stk. 3. Ydelser til enkeltpersoner kan kun tildeles danske kunstnere eller sådanne efterladte. Ydelser til kunstneres efterladte fordeles normalt til en årlig termin efter forudgående opslag.

Stk. 4. Udvalgene foretager inden for de givne rammer selv afgrænsningen af deres virksomhedsområde inden for den pågældende kunstart.

Stk. 5. Udvalgenes medlemmer kan ikke i beskikkelsesperioden bestride faglige tillidshverv.

Stk. 6. Intet medlem kan beskikkes eller genbeskikkes efter det fyldte 70. år.

Afgår et medlem i øvrigt inden udløbet af sin beskikkelsesperiode, foretages nybeskikkelse kun for den resterende del af perioden.

Stk. 7. Ministeren for kulturelle anliggender kan dog i særlige tilfælde fravige betingelserne i stk. 5 og stk. 6.

§ 4. Udvalgene for den bildende kunst administrerer de fondsmidler, der er til rådighed til

1. afholdelse af udgifter til den i lovens § 2, 3) nævnte billedkunstneriske udsmykning af bygninger og anlæg.

2. indkøb af bildende kunst, ydelser til bildende kunstnere og støtte til efterladte efter bildende kunstnere.

Stk. 2. De midler, der er bestemt til billedkunstnerisk udsmykning i henhold til lovens § 2, 3), skal fortrinsvis anvendes til projektering og udførelse af dekorativ udsmykning af nybygninger og anlæg i samarbejde mellem arkitekt og billedkunstner samt til fremskaffelse af dekorativ udsmykning af allerede opførte bygninger og anlæg. Herudover kan fondet bidrage til, at der udskrives åbne eller lukkede konkurrencer eller udarbejdes skitseforslag.

Støtte ydes på grundlag af henvendelser til udvalget fra statslige eller kommunale myndigheder eller fra private institutioner eller enkeltpersoner. Udvalget kan endvidere på eget initiativ søge at fremme fondets formål.

Støtte til kunstneriske arbejder ved ikke-statslige bygninger og anlæg ydes med tre fjerdedele af de samlede udgifter, der er forbundet med de pågældende arbejder. Projekteringsudgifter kan dækkes fuldt ud af fondet, men såfremt udarbejdede forslag derefter kommer til udførelse, indgår projekteringsudgiften i de samlede udgifter, i forhold til hvilke støtten endeligt beregnes.

Støtte til private institutioner eller enkeltpersoner til udsmykning af bygninger eller anlæg kan gøres betinget af, at der afgives passende garantier til sikring af kunstværkets bevaring for offentligheden.

Når udvalget har besluttet at ville imødekomme en ansøgning om gennemførelse af en udsmykningsopgave, kan udvalget i det enkelte tilfælde efter ønske fra den ansøgende lokale myndighed eller institution suppleres med indtil to af denne udpegede repræsentanter samt bygningens arkitekt, der derefter deltager i forhandlingerne og afgørelsen om opgavens udformning og løsning.

Stk. 3. Indkøb af bildende kunst kan foretages såvel på udstillinger som direkte hos kunstneren. Støtte til bildende kunstnere kan ydes som rejse- og studiestipendier, arbejdsstipendier og som lån til materialer, til etableringsudgifter m. v. Endvidere anvendes efter bestyrelsens bestemmelse et beløb som støtte til efterladte efter bildende kunstnere.

Stk. 4. Det påhviler udvalgene at holde sig alsidigt orienteret om de bildende kunstneres og den bildende kunsts vilkår og at følge kunstudstillingerne, ligesom udvalget for den billedkunstneriske udsmykning skal opretholde kontakt med myndigheder og institutioner landet over for til stadighed at være orienteret om, hvor der er behov for en indsats fra udvalgets side.

§ 5. Udvalget for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning administrerer de fondsmidler, der er til rådighed til ydelser til kunsthåndværkere og formgivere og deres efterladte, til indkøb af kunsthånd-

værk og kunstnerisk formgivne arbejder samt til andre foranstaltninger, der sigter på at opretholde og fremme kunsthåndværkeres og formgiveres produktion.

Stk. 2. Støtte til kunsthåndværkere og formgivere kan ydes som rejse- og studiestipendier, arbejdsstipendier og som anerkendelse for et arbejde, hvor det økonomiske udbytte ikke står i rimeligt forhold til den kunstneriske indsats. Indkøb af kunsthåndværk og kunstnerisk formgivne arbejder kan ske i tilfælde, hvor der er tale om et særligt karakteristisk arbejde, som det er i det offentliges interesse at erhverve. Indkøbene kan foretages såvel på udstillinger som direkte hos kunsthåndværkeren og formgiveren. Støtte kan endvidere ydes i form af lån til materialer, til etableringsudgifter m. v. Endelig anvendes efter bestyrelsens bestemmelse et beløb som støtte til efterladte efter kunsthåndværkere og formgivere.

Stk. 3. Det påhviler udvalget at holde sig alsidigt orienteret om kunsthåndværkernes og formgiverens samt kunsthåndværkets og den kunstneriske **formgivnings** vilkår og at følge udstillingerne.

§ 6. Udvalget for den litterære kunst administrerer de fondsmidler, der er til rådighed til ydelser til forfattere og deres efterladte og til foranstaltninger, der sigter på at opretholde og fremme forfatteres produktion.

Stk. 2. Støtte til forfattere kan ydes som rejse- og studiestipendier, arbejdsstipendier og som anerkendelse i forbindelse med udgivelse af værker, hvor det økonomiske udbytte ikke står i rimeligt forhold til den kunstneriske indsats. Støtte kan også ydes til sikring af udgivelse af kunstnerisk værdifulde litterære arbejder, herunder udgivelse af kunstnerisk værdifulde oversættelser til dansk af udenlandsk litteratur, der ellers ikke ville blive tilgængelig for et dansk publikum. Støtte til forlag kan dog kun ydes i form af forhåndstilsagn om dækning af dokumenteret tab på udgivelsen. Støtten beregnes normalt på grundlag af det vederlag, der ydes til forfatter eller oversætter, ligesom støtten bør medføre en for værket rimelig salgspris. I intet tilfælde kan støtten til forlag dog overstige halvdelen af fremstillingsomkostningerne. Endvi-

dere anvendes efter bestyrelsens bestemmelse et beløb som støtte til efterladte efter forfattere.

Stk. 3. Det påhviler udvalget at holde sig alsidigt orienteret om forfatterens og den litterære kunsts vilkår og at følge de litterære udgivelser.

§ 7. Udvalget for tonekunsten administrerer de fondsmidler, der er til rådighed til ydelser til komponister og deres efterladte og til foranstaltninger, der tager sigte på at opretholde og fremme komponisters produktion.

Stk. 2. Støtte til komponister kan ydes som rejse- og studiestipendier, arbejdsstipendier og som anerkendelse i forbindelse med udgivelse eller opførelse af værker, hvor det økonomiske udbytte ikke står i rimeligt forhold til den kunstneriske indsats. Støtte kan også ydes til sikring af udgivelse og opførelse af kunstnerisk værdifulde kompositioner. Støtte til forlag kan dog kun ydes i form af forhåndstilsagn om dækning af dokumenteret tab på udgivelsen. Støtten beregnes normalt på grundlag af det vederlag, der ydes komponisten, og kan i intet tilfælde overstige halvdelen af fremstillingsomkostningerne. Endvidere anvendes efter bestyrelsens bestemmelse et beløb som støtte til efterladte efter komponister.

Stk. 3. Det påhviler udvalget at holde sig alsidigt orienteret om komponisters og tonekunstens vilkår og nøje at følge fremførelser og udgivelser af samtidens danske musik.

§ 8. Udvalgene kan i særlige tilfælde antage sagkyndig kunstnerisk bistand.

Repræsentantskabet.

§ 9. Repræsentantskabet skal følge fondets virksomhed og virke som medlem mellem fondets øvrige organer og ministeren for kulturelle anliggender. Det indkaldes til møde, når det skønnes nødvendigt, dog mindst én gang årligt.

Stk. 2. Bestyrelsen afgiver årligt beretning og regnskab til repræsentantskabet. Beretning og regnskab indsendes til ministeriet for kulturelle anliggender, ledsaget af de bemærkninger, som repræsentantskabet ønsker at knytte hertil, hvilke dog

normalt kun kan omhandle de almindelige principper, der er fulgt af bestyrelsen og udvalgene i det forløbne år. Bemærkningerne sendes endvidere til bestyrelse og udvalg.

Stk. 3. De indstillinger, der i øvrigt modtages fra bestyrelsen, videresendes til ministeriet for kulturelle anliggender med de bemærkninger, repræsentantskabet ønsker at knytte dertil.

Stk. 4. Repræsentantskabet gør indstilling til ministeren for kulturelle anliggender om fordelingen af de på finansloven bevilgede livsvarige ydelser, der efter ministerens beslutning skal søges tillagt kunstnere inden for lovens område. Det påhviler repræsentantskabet, forinden indstilling afgives, at indhente en udtalelse fra vedkommende udvalg eller bestyrelsen som grundlag for repræsentantskabets indstilling. Såfremt ydelsen skal tildeles en kunstner, der ikke umiddelbart kan henføres til et af udvalgene, og bestyrelsen ikke finder sig kompetent i sagen, kan repræsentantskabet indhente en udtalelse fra et sagkyndigt organ uden for fondet. De af repræsentantskabet indhentede udtalelser vedlægges repræsentantskabets indstilling til ministeren.

Stk. 5. Medlemmerne af repræsentantskabet beskikkes for et tidsrum af 4 år. Afgår et medlem inden udløbet af sin beskikkelse-

sesperiode, foretages nybeskikkelse kun for den resterende del af perioden. Et tidligere medlem af et af fondets udvalg kan ikke umiddelbart efter udløbet af funktionsperioden for udvalget udpeges til medlem af det siddende eller førstkommande repræsentantskab. Medlemmer kan ikke beskikkes eller genbeskikkes efter det fyldte 70. år. Ministeren for kulturelle anliggender kan dog fravige aldersbetingelsen.

Stk. 6. Repræsentantskabet er beslutningsdygtigt, når mindst 18 medlemmer er til stede. Ved afgørelser om indstilling af kunstnere til livsvarige ydelser kræves dog, at mindst 21 medlemmer er til stede.

Stk. 7. Repræsentantskabet fastsætter sin forretningsorden, der forelægges ministeriet til godkendelse.

Fælles bestemmelser.

§ 10. Beslutninger i bestyrelsen, udvalgene og repræsentantskabet træffes ved almindelig stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme afgørende. Afgørelserne i udvalgene skal fremtræde med eventuel dissens.

§ 11. Fondets sekretariat står til rådighed for bestyrelsen, udvalgene og repræsentantskabet.

Stk. 2. Lederen af sekretariatet deltager i bestyrelsens, udvalgenes og repræsentantskabets møder.

Ministeriet for kulturelle anliggender, den 26. februar 1970.

K. Helveg Petersen.

/ Erik Tjalve.

<u>Sammenligning mellem statsbevillinger til kunst- og kunstnerstøtte i Finland, Norge, Sverige og Danmark.</u>				
	<u>Finland</u> d.kr.	<u>Norge</u> d.kr.	<u>Sverige</u> d.kr.	<u>Danmark</u> d.kr.
I. <u>Direkte ydelser til kunstnere (kunstnerløn, statsydelser, stipendier etc.).</u>	12,7 mio	7,6 mio (Stortingsmel- ding: forhøjelse til 19,6 mio) se til 32 mio)	16,6 mio	7,1 mio
II. <u>Kunstnerisk udsmykning af offentlige bygninger.</u>	0,8 mio	2 mio (Stortingsmel- ding: 4,9 mio) tion: 11,9 mio)	6,1 mio	2,5 mio
III. <u>Indkøb af billedkunst.</u>	0,8 mio	-	-	0,5 mio
<u>Bemærkninger:</u>				
Finland: Til værksteder og atelierer for kunstnere anvendes ca. 0,8 mio kr. Ved bedømmelsen af beløbet til direkte ydelser bør det erindres, at den langt overvejende del af beløbet benyttes til stipendier, som er skattefri.				
Norge: I beløbene er hensyn ikke taget til den meget betydelige støtte, som norske forfattere modtager gennem den statslige indkøbsordning for ny litteratur (1000 bind købes af staten) og den særlige statslige royalty-ordning. Beløbet til kunstnerisk udsmykning af nyt statsbyggeri, som i Stortingsmeldingen foreslås sat op til 4,9 mio kr., bør suppleres med det beløb, som Norsk Kulturfond stadig forudsættes at skulle yde til udsmykning af ældre statsbygninger og til kommunalt og fylkeskommunalt byggeri. Norske kunstnere modtager desuden støtte gennem Bildende Kunstners Hjelpefond, hvis midler stammer fra en omsætningsafgift på salg af billedkunst.				
Sverige: I tallene er ikke medregnet de ca. 13 mio sv.kr., som Sveriges Forfatterfond uddeler som stipendier etc. af vederlaget for biblioteksudlån.				

